

ISSN: 2687- 4385
eISSN: 2687-6248
www.ijhar.net / www.ijhar.org

ULUSLARARASI İNSAN VE SANAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

ijhar®
INTERNATIONAL JOURNAL OF
HUMANITIES AND ART RESEARCHES

—Yıl:5, Sayı:6, Cilt:5, Aralık 2020—

ULUDAĞ
GELİŞİM
AKADEMİSİ
INTERNATIONAL SCHOLAR SOCIETY

ijharjournal@gmail.com / P:+90 (224) 4130006

Uludağ Gelişim Akademisi 29 Ekim Mah. İzmir Yolu Cad. No:404 Nilüfer / BURSA

— Uludağ Gelişim Akademisi yayınıdır —

ISSN: 2687 - 4385 / E-ISSN : 2687 - 6248

Sahibi: Uludağ Gelişim Akademisi Adına Çetin YILDIRIM

Kapak ve Sayfa Tasarımı: Gültekin ERDAL

Basım Yeri: Stüdio Star Ajans Matbaacılık Şti.

Alaattin Bey Mah. 634 Sk. Nilüfer Ticaret Merkezi 2. Bölge Ayaz Plaza No:24

Nilüfer / BURSA

İletişim Adresi : Uludağ Gelişim Akademisi

29 Ekim Mah. İzmir Yolu Cad. No:404 Nilüfer / BURSA

P: +90 (224) 413 00 06

Mail: ijharjournal@gmail.com

www.ijhar.org

www.ijhar.net

Yayıncı / Publishing

Bursa Uludağ Koleji Özel Eğitim Kurumları

İmtiyaz Sahibi / Garantee

Çetin YILDIRIM

Bursa Uludağ Koleji Özel Eğitim Kurumları
Uludağ Gelişim Akademisi Yayınları

Kurucu Heyet / Founding Committee

Prof. Dr. Kelime ERDAL
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim İmran ÖZTAHTALI
Öğr .Gör. Gültekin ERDAL
Çetin YILDIRIM

Prof. Dr. Hülya TAŞ

Qualification	PhD
Position	Chef-in Editör
Mail	htas@uludag.edu.tr
Fone	(224) 294-1817
Country	Türkiye
Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty of Science and Literature, Department of Folklore

Instructor Gültekin ERDAL

Qualification	Master's Degree
Position	Assistant Editör
Mail	gultekinerdal@uludag.edu.tr
Fone	(224) 294-42364
Country	Türkiye
Affiliation	Bursa Uludag University Technical Sciences Vocational School Design Department Lecturer

Prof. Dr. Sabry Tefvik HAMMAN

Qualification	PhD
Position	Area Editor - Literature
Mail	sabrihammam@yahoo.com
Fone	00201005474263
Country	Egypt
Affiliation	Sohac University Faculty of Letters Department of Turkish

Prof. Dr. Rıza SAM

Qualification	PhD
Position	Area Editor - Social Sciences
Mail	nrsam1635@uludag.edu.tr
Fone	(224) 261-5540
Country	Türkiye
Affiliation	Bursa Uludag University Social Sciences Vocational School Property Protection And Security

Prof. Dr. Mujib ALAM

Qualification	PhD
Position	Area Editor - International Relations
Mail	malam3@jmi.ac.in
Fone	+91-11 26987583
Country	India
Affiliation	Academy of International Studies, Jamia Millia Islamia (A Central University), New Delhi-110025.

Prof. Dr. Birol TAŞ

Qualification	PhD
Position	Area Editor - Agricultural Sciences
Mail	melik@uludag.edu.tr
Fone	(224) 294-1513
Country	Türkiye
Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty of Agricultural

Associate Prof. Dr. Süleyman EROĞLU

Qualification	PhD
Position	Area Editor - Turkish Language and Literature
Mail	seroglu@uludag.edu.tr
Fone	(224) 294-42223
Country	Türkiye
Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty of Education Turkish Education Department

Associate Prof. Dr. Şenay ŞAHİN

Qualification	PhD
Position	Area Editor - Sport Sciences
Mail	sksahin@uludag.edu.tr
Fone	(224) 294-2926
Country	Türkiye
Affiliation	Bursa Uludağ University, Sports Science Faculty Coaching Training

Associate Prof. Dr. Ersin ŞAHİN

Qualification	PhD
Position	Area Editor - Educational Sciences
Mail	ersahin@uludag.edu.tr
Fone	(224) 294-2926
Country	Türkiye
Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences

Associate Prof. Dr. Ali Sait LİMAN

Qualification	PhD
Position	Area Editor - Art Sciences
Mail	asliman@uludag.edu.tr
Fone	(224) 543-1015
Country	Türkiye
Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty Of Fine Arts Stage Arts

Assistant Prof. Dr. Burcu ARKAN

Qualification	PhD
Position	Area Editor - Health Sciences
Mail	burcuarkan@uludag.edu.tr
Fone	(224) 294-2477
Country	Türkiye
Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty Of Health Sciences Nursing Department

Associate Prof. Dr. Şükrü BAŞTÜRK

Qualification	PhD
Position	Area Editor - Literature
Mail	basturk@uludag.edu.tr
Fone	(224) 294-42224
Country	Türkiye
Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty of Education, Turkish Language Education

Dr. Erkan YILMAZ

Qualification	PhD
Position	Area Editor - Foreign Languages
Mail	eyilmaz@uludag.edu.tr
Fone	(224) 294-
Country	Türkiye
Affiliation	Bursa Uludağ University, Faculty of Education, Foreign Language Education

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Alev Sınar Uğurlu - Türkiye
Prof. Dr. Behçet Kemal Yeşilbursa - Türkiye
Prof. Dr. Carmen Andréi - Romanya
Prof. Dr. Birol Taş - Türkiye
Prof. Dr. Hatice Şahin - Türkiye
Prof. Dr. Hülya Taş - Türkiye
Prof. Dr. Kazım Yoldaş - Türkiye
Prof. Dr. Kelime Erdal - Türkiye
Prof. Dr. Kerime Üstünova - Türkiye
Prof. Dr. Lindita Khanari Latifi - Arnavutluk
Prof. Dr. Marie Françoise Montaubin - Fransa
Prof. Dr. Nadezhada Oynotkinova - Rusya
Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak - Türkiye
Prof. Dr. Sabri Tevfik Hammam - Mısır

Prof. Dr. Shahid Ahmed Jamia Millia - Hindistan
Doç. Dr. Elvira Latifova - Azarbeycan
Doç. Dr. Süleyman Eroğlu - Türkiye
Dr.Öğr.Üyesi İbrahim İmran Öztahtalı - Türkiye
Dr. Erkan Yılmaz, Türkiye
Öğr. Gör. Gültekin Erdal - Türkiye

Bilim ve Danışma Kurulu Kurulu

- Prof. Dr. Abdülkadir Çüçen, Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Prof. Dr. Alev Sınar Uğurlu, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Prof. Dr. Alfina Silgatullina, Rusya Bilimler Akademisi, Moskova - Rusya
- Prof. Dr. Ayşe Saraçgil, Floransa Üniversitesi, İtalya
- Prof. Dr. Behçet Kemal Yeşilbursa, Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Prof. Dr. Carmen Andréi, Galati Üniversitesi, Romanya
- Prof. Dr. Erkan Işığçok, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa -Türkiye
- Prof. Dr. Hande Müjde Ayan, Marmara Üniversitesi, İstanbul - Türkiye
- Prof. Dr. Hatice Şahin, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Prof. Dr. Hülya Taş, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Prof. Dr. İlker Küçük, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa -Türkiye (04.05.2020)
- Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak, Gazi Üniversitesi, Ankara - Türkiye.
- Prof. Dr. İsmail Naci Cangül, Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Prof. Dr. Kamil Veli Nerimonoglu, Aydın Üniversitesi, İstanbul - Türkiye
- Prof. Dr. Kelime Erdal - Türkiye, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Prof. Dr. Kerime Üstünova, Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Prof. Dr. Lindita Khanari Latifi, Arnavutluk
- Prof. Dr. Marie Françoise Montaubin, Jules Vernes Üniversitesi, Fransa
- Prof. Dr. Mehmet Ali Akıncı, Rouen Üniversitesi - Fransa
- Prof. Dr. Nadezhada Oynotkinova, Rusya

- Bilimler Akademisi, Sibirya – Rusya
- Prof. Dr. Sabri Tevfik Hammam, Sohac Üniversitesi - Mısır
- Prof. Dr. Selçuk Mülayim, Marmara Üniversitesi, İstanbul - Türkiye
- Prof. Dr. Shahid Ahmed Jamia Millia, Islamia A Central Universty - Hindistan
- Prof. Dr. Tevfik Alıcı, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa -Türkiye
- Prof. Dr. Yılmaz Selim Erdal, Hacettepe Üniversitesi, Ankara -Türkiye
- Prof. Dr. Zübeyde Sinem Genç, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa -Türkiye
- Doç. Dr. Cavid Qasimow, Bakü Devlet Üniversitesi - Azerbaycan
- Doç. Dr. Erol Ogur, Uludağ üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Doç. Dr. Elvira Latifova, Bakü Devlet Üniversitesi, Bakü - Azarbeycan
- Doç. Dr. Galina Miskiniene, Vilniaus Üniversitesi, Litvanya
- Doç. Dr. İryna Dryga, Ukrayna Milli Bilimler Akademisi, Ukrayna
- Doç. Dr. Hicabi Gülgen, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Doç. Dr. Kelime Erdal, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Doç. Dr. Mehmet Özdemir, Şeyh Edebali Üniversitesi, Bilecik -Türkiye
- Doç. Dr. Nuray parlak Yılmaz, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa -Türkiye
- Doç. Dr. Rıza Sam, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa -Türkiye
- Doç. Dr. Ranetta Gatorova, Kırım Mühendislik ve Pedagoji Üniversitesi, Ukrayna
- Doç. Dr. Süleyman Eroğlu, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Doç. Dr. Şükrü Baştürk, Uludağ Üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Doç. Dr. Victor Until, ULIM Kişinev Üniversitesi, Moldova
- Doç. Dr. Zhanna Yusha, Rusya Bilimler Akademisi, Sibirya - Rusya
- Dr. Öğr.Üyesi Levent Ali Çanaklı, Uludağ üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Dr. Öğr.Üyesi Minara Aliyeva, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Dr. Öğr.Üyesi İbrahim Öztahtalı, Bursa Uludağ üniversitesi, Bursa - Türkiye
- Dr. Erkan Yılmaz, Bursa Uludağ Üniversitesi
- Dr. Luigi Oliva, University Of Sasari- İtalya
- Dr. Songül Alpaslan, Roodenberg - Hollanda

Genel İlkeler:

Bursa Uludağ Gelişim Akademisi bünyesinde 2016 yılında yayın hayatına başlayan Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi (International Journal of Humanities and Art Researches), yaz ve kış aylarında yılda 2 defa yayımlanır. IJHAR, 20 Aralık ve 20 Haziran aylarında hem online hem de basılı olarak yayımlanır. Basılı dergiler, yazarlara ücretsiz olarak gönderilir. Makalelerin tamamı <http://www.Ijhar.net> ve <http://www.Ijhar.org> adresinden online olarak ücretsiz okunabildiği gibi abonelik imkânlarıyla her okuyucuya basılı örneği gönderilir. Ijhar, gerekli gördüğünde özel sayı çıkartarak belirli alanları tartışmaya açar ya da yurt içinde ve yurt dışında alanında söz sahibi olmuş, saygınlık kazanmış bilim ve sanat insanlarına şükranlarını sunmayı hedefler. Bu konuda karar ve yetki bilim ve yayın kuruluna aittir.

Konu:

Derginin öncelikli konuları arasında UNESCO Dünya Mirası Listesine giren 15 Türk kültürünü (<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44423/dunya-miras-listesi.html>) korumak ve UNESCO sözleşmenin 16. 17. ve 18. Maddelerine göre oluşturulan Somut Olmayan Kültürel Miras Listesinde yer alan:

İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Temsili Listesi

Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi

En İyi Uygulama Örnekleri Listesi'dir.

Bu amaçla Türkiye ve diğer ülkelerdeki halkbilimi, etnoloji ve antropoloji, doğa ve ekoloji, görsel sanatlar, yerel sanat ve kültürel miras konuları ve bunlarla ilgili her türlü kuram ve yöntem sorunlarını içeren araştırma, inceleme ve derlemeye dayanan kültür araştırmalarını yayımlar.

İçerik:

Alanında bir boşluğu dolduracak, araştırmaya dayalı özgün makaleler,

Alanın gelişimine katkı sağlayacak tanıtım ve eleştiri yazıları,

Toplum kültürü, halkbilimi, etnoloji, antropoloji, doğa ve ekoloji, görsel sanatlar, ebru sanatı, hat sanatı, çinicilik ve süsleme sanatları ve kültürel miras çalışmalarına kuramsal ve yöntemsel açıdan katkı sağlayacak çeviriler, kısa raporlar ve bilgi notları brief

report ve short communication'lar,

Alandan veya yazılı kaynaklardan yapılan derlemeler.

Ijhar'da yayımlanacak yazılarda daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış olma şartı aranır. Bilimsel bir toplantıda sunulmuş bildirimler, bildiri kitapçığında tam metin yayımlanmış ise Ijhar'da yayımlanamaz.

Gelen Yazıların Değerlendirilmesi:

Yayımlanmak üzere gönderilen makaleler öncelikle amaç, konu, içerik ve yazım kuralları açısından incelenir. Bu yönleriyle uygun bulunanların yazar adları gizlenir ve ilgili alanın sorumlu editörüne gönderilir. Baş editör, alan editör üyelerinin görüşü doğrultusunda, bilimsel bakımdan değerlendirilmek üzere, alanında eser ve çalışmalarıyla kabul görmüş iki hakeme gönderir. Aynı nitelikteki hakemler, editörler arasından da belirlenebilir.

Dergi etik kuralları gereği, hakemlere yazar adı gönderilmez, yazarlara hakem adı açıklanmaz.

Hakem raporları derginin veri tabanında saklanır. Hakem raporlarından biri olumlu, diğeri olumsuz olduğu takdirde, yazı üçüncü bir hakeme gönderilebilir veya alan editörleri nihai kararını raporlar üzerinden verir.

Makalenin yayımlanabilmesi için, olumlu iki hakem raporu ve alan editörü onayı gerekir. Yayın kararı verilen makaleler sıraya konulur ancak editörlük, dosya hazırlama, güncellik, gereklilik gibi dergiciliğe bağlı birçok nedenle değişiklikler yapabilir. Önemli bir neden olmadığı sürece makale (yazara bilgi verilir), Yayın Kurulunca, derginin en yakın sayısında yayımlanır.

Yazarlar, hakemlerin ve alan editörlerinin eleştiri, öneri ve düzeltme taleplerini dikkate almak zorundadır. Katılmadıkları noktaları gerekçeleriyle birlikte ayrı bir rapor halinde Yayın Kurulu'na sunabilirler.

Hakemlik süreçlerini tamamlamış ve yayımına karar verilmiş makaleler için "yayımlanacaktır" içerikli resmi yazı verilir. Ancak hangi sayıda yayınlanacağı editörlere ve derginin yayım ilkelerine bağlıdır.

TRDizin'e sıklıkla gelen sorulardan yola çıkarak yardımcı olacağını düşündüğümüz bilgileri aşağıda bilgilerinize sunuyoruz.

SORU: Tüm makaleler için etik kurul izni gerekli midir?

Yanıt: Hayır. Kriterlerde de "Etik Kurul İzni gerektiren" makaleler olarak belirtilmektedir.

Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir.

Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar.

İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,

İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar.

Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar.

Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.

Ayrıca; Olgü sunumlarında "Aydınlatılmış onam formu" nun alındığının belirtilmesi,

Başkalarına ait ölçek, anket, fotoğrafların kullanımı için sahiplerinden izin alınması ve belirtilmesi,

Kullanılan fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine uyulduğunun belirtilmesi

SORU: Geçmiş yıllarda tamamlanmış çalışma ve tezden üretilen yayınlar için geriye dönük etik Kurul İzni alınmalı mıdır?

Yanıt: 2020 yılı öncesi araştırma verileri kullanılmış, yüksek lisans/doktora çalışmalarından üretilmiş (makalede belirtilmelidir), bir önceki yıl dergiye yayın başvurusunda bulunmuş, kabul edilmiş ama henüz yayımlanmamış makaleler için geriye dönük etik kurul izni gerekmemektedir.

SORU: TR Dizin'in bu kuralları ile üniversiteler dışında yapılan yayınlara kısıt mı getirilmiştir?

Yanıt: Hayır. Üniversite mensubu olmayan araştırmacılar da bölgelerinde bulunan Etik Kurul'lara başvurabilmektedir.

AYRICA: Dergiler "Yayın Etiği", "Araştırma Etiği" ve "Yasal/Özel izin belgesi alınması" ile ilgili kurallara uyduğunu uluslararası standartlara atıf yaparak, hem web sayfasında hem de basılı dergide herbiri için ayrı başlık açarak belirtmelidir. Dergilerde yayın etiğine uygunluk konusu sadece yazarların sorumluluğuna bırakılmamalı, dergi yayın etiği konusunda

izleneceği yolu açık olarak tanımlanmış olmalıdır. Dergilerde yayımlanacak makalelerde etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin alınmasının gerekip gerekmediği makalede belirtilmiş olmalıdır. Eğer bu izinlerin alınması gerekli ise, izinin hangi kurumdan, hangi tarihte ve hangi karar veya sayı numarası ile alındığı açıkça sunulmalıdır. Çalışma insan ve hayvan deneklerinin kullanımını gerektiriyor ise çalışmanın uluslararası deklasyon, kılavuz vb uygun gerçekleştirildiği beyan edilmelidir. Belirtilen hususlarla ilgili çalışmaların bu yıl içerisinde tamamlanması ve varsa eksikliklerin en kısa sürede giderilmesi önem arz etmektedir. Saygılarımızla.

The authors' publications in IJHAR are distributed under the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). The license was developed to facilitate open access, namely, free immediate access to and unrestricted reuse of original works of all types.

Under this license, authors retain ownership of the copyright for their publications but grant IJHAR a non-exclusive license to publish the work in paper form and allow anyone to reuse, distribute and reproduce the content as long as the original work is properly cited.

Appropriate attribution can be provided by simply citing the original work. No permission is required from the authors or the publishers. For any reuse or distribution of a work, users must also make clear the license terms under which the work was published.

The standard license will be applied to the authors' publications, which ensures the publications freely and openly available in perpetuity.

Articles submitted to the International Journal of Human and Art Research are subjected to the iThenticate similarity report before the referee process. The citation rate of the articles from a single source should not exceed 3% and the total citation rate should not exceed 30%. Otherwise, the article is returned to its author. The author can reload the article after making the necessary edits.

Gelen Yazıların Değerlendirilmesi: Körleme Hakemlik Türü

Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi (Ijhar), tüm çalışmaların değerlendirme sürecinde çifte körleme yöntemini kullanmaktadır. Çift körleme yönteminde çalışmaların yazar ve hakem kimlikleri gizlenmektedir.

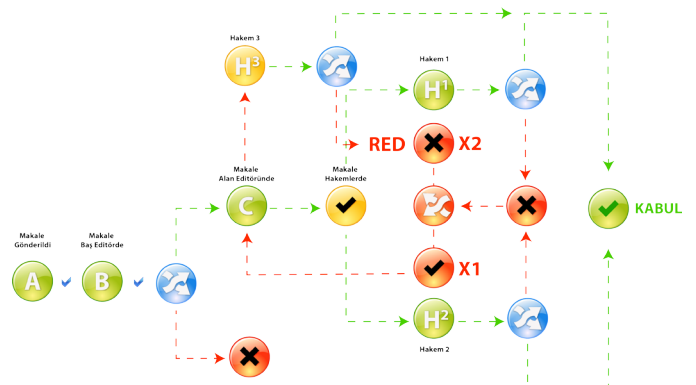
Evaluation of Incoming Articles:
Blind Referee Type

The International Journal of Human and Art Studies (Ijhar) uses the double-blind method in all studies' evaluation process. In the double-blind method, the author and referee identities of the studies are hidden.

İlk Değerlendirme Süreci

Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi'ne gönderilen çalışmalar ilk olarak editörler tarafından değerlendirilir. Bu aşamada, derginin amaç ve kapsamına uymayan, Türkçe ve İngilizce olarak dil ve anlatım kuralları açısından zayıf, bilimsel açıdan kritik hatalar içeren, özgün değeri olmayan, yayın politikalarını karşılamayan ve iThenticate benzerlik oranı genelde %30, aynı kaynaktan %3 oranını aşan çalışmalar reddedilir. Reddedilen çalışmalar, gerekçeleri ile birlikte yazarına iade edilir. Uygun bulunan makaleler ise ön değerlendirme için tekrar baş editör tarafından incelenir. Uygun bulunan yazıların yazar adları gizlenir ve ilgili alanın sorumlu editörüne gönderilir. Makaleler, alan editör üyelerinin görüşü doğrultusunda, bilimsel bakımdan değerlendirilmek üzere, alanında eser ve çalışmalarıyla kabul görmüş iki hakeme gönderilir. Hakemler, editörler arasından da belirlenebilir. Hakem raporlarından biri olumlu, diğeri olumsuz olduğu takdirde, yazı üçüncü bir hakeme gönderilir. Makalenin yayımlanabilmesi için, olumlu iki hakem raporu ve alan editörü onayı gerekir. Yazarlar, hakemlerin ve alan editörlerinin eleştirisi, öneri ve düzeltme taleplerini dikkate almak zorundadır. Yazar, hakemlerin eleştirilerine katılmadığı kısımları gerekçeleriyle birlikte bir rapor halinde Yayın Kurulu'na sunabilir.

Hakemlik süreçlerini tamamlamış ve yayımına karar verilmiş makaleler için "yayımlanır" içerikli bilgi, IJHAR resmi web sitesi makale sistemi üzerinden ilan edilir. Ancak hangi sayıda yayımlanacağı editörlere ve derginin yayım ilkelerine bağlıdır.

1. Mother-Father And Youth Models In Youth Period Books	
Kelime Erdal, Esin Karahanoğlu, Hatice Gerekten, Mehmet Mustafa Marangoz, Meltem Merve Konu.....	56-67
2. Tourism Symbol Of The Philippines Republic: The Boracay Island	
Emin Atasoy.....	68-80
3. Sustainability and Environmental Approaches in Furniture Design	
Sinem Güneş & Deniz Demirarslan.....	81-99
4. Determination of Science Teachers' Opinions on STEM Education and Applications (Bursa Province Case)	
Gülizar Kaya, Ersin Şahin, Rüçhan Uz Özkılıç.....	100-113

DEĞERLİ OKURLARIMIZ

Aralık sayımızı yayımlamadan önce alan editörlerimizle dijital ortamda bir toplantı daha gerçekleştirdik. Dünyada ve ülkemizde yaşanan Corona virüs salgını nedeniyle evlerimizde geçirdiğimiz zaman süresince dergimize gönderilen yazılardan bilimsel çalışmalara ara verilmediğini görmek bizi sevindirdi. İJHAR'da hakem sürecinden geçen 4 yazıyı sizlere sunabilmekten ötürü mutluyuz. Dergimize gelen 10 makalenin de hakem süreci tamamlandığında bir sonraki sayımızda yayınlayacağımızı belirtmek isteriz.

Bu sayımızda da olumsuz koşullara rağmen yazılarını bize gönderen yazarlarımıza, bu yazıları değerlendiren hakemlerimize ve derginin çıkmasında gayret gösteren tüm çalışanlara teşekkür ediyoruz.

Saygılarımla...

Prof. Dr . Hülya Taş

İJHAR Baş Editörü

GENÇLİK DÖNEMİ KİTAPLARINDA ANNE-BABA VE GENÇ MODELLERİ

Mother-Father And Youth Models In Youth Period Books

Prof. Dr. Kelime ERDAL

Orcid: 0000-0001-8205-2530 ♦ BUÜ Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi ♦ kelime@uludag.edu.tr

Esin KARAHANOĞLU

Orcid: 0000-0003-4824-2714 ♦ BUÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi ♦ esinkarahan979@gmail.com

Hatice GEREKTEN

Orcid: 0000-0001-5885-0639 ♦ BUÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi ♦ gerektenhatice@gmail.com

Mehmet Mustafa MARANGOZ

Orcid: 0000-0002-7236-2575 ♦ BUÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi ♦ mehmet.mustafa49@gmail.com

Meltem Merve KONU

Orcid: 0000-0002-1139-3474 ♦ BUÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi ♦ meltemmerve@uludag.edu.tr

Araştırma Makalesi / Research Article

ARTICLE INFO

Submit Date : 2020-05-16
First Revision : 2020-07-19
Last Revision : 2020-08-19
Acceptdate : 2020-08-28

Area Editor: Doç. Dr. Süleyman Eroğlu

Referees / Hakemler:

Doç. Dr. Nigar İpek Eğilmez
Dr. Öğr. Üyesi Nilay Çağlayan

Anahtar Kelimeler:

Gençlik Edebiyatı, Genç Modelleri,
Anne-Baba Modelleri, Kötü Çocuk, Nar,
4N1K, Kendime Yeni Bir Ben Lazım

Keywords:

Youth literature, youth models, parent
models, Bad boy, Pomegranate, 4N1K,
I need a New Myself

Reference :

Erdal, Kelime, Karahanoğlu, Esin,
Gerekten, Hatice, Marangoz, Mehmet
Mustafa, Konu, Meltem Merve (2020).
Gençlik Dönemi Kitaplarında Anne-Baba
Ve Genç Modelleri. Uluslararası İnsan ve
Sanat Araştırmaları Dergisi, Aralık 2020,
Cilt: 5, Sayı: 6, Sayfa: 56 - 67.

Özet

İlk gençlik dönemi, bireyin rol karmaşasına girdiği ve yaşadığı çevrede kendine bir yer bulmaya çalıştığı dönemdir. Bu dönemdeki birey, bir kimlik oluşturabilmek ve bunalıma düşmemek için kendine uygun özdeşim modelleri geliştirmektedir. İlk gençlik döneminde birey, hem çocukluktan kalan bazı gelişim özelliklerini taşır hem de bu dönemin getirdiği yeni durumlara alışma çabasıdadır. Bazen bir yetişkin gibi davranmakta, bazen de bir çocuktan farksız olmaktadır. Çocukluk döneminde birçok arkadaşı olan birey, ilk gençlik döneminde daha dar bir arkadaş çevresine geçiş yapar. Başarılı bir ergenlik dönemi geçiren bireyler üretken, mutlu, anlamlı sosyal ilişkiler geliştirirken; başarısız olanlar saldırgan, yıkıcı ve bağınaz bir kişiliğe sahip olurlar.

İlk gençlik döneminde okunan eserler de bireylerin davranışları üzerinde etkilidir. İlk gençlik dönemini hedef alarak yazılan romanlarda karakterler genellikle gençlerden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında, ilk gençlik dönemi romanlarından Nar (Emre Gül), Kötü Çocuk (Büşra Küçük), 4N1K (Büşra Yılmaz) ve Kendime Yeni Bir Ben Lazım (Miranda Dickinson), nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi ile incelenmiştir.

Kötü Çocuk romanında olaylar, ana karakterlerin birbirlerine ve ailelerine karşı tutum ve davranışları ve olayların geçtiği mekanlar okuyucular için olumsuz örnek oluşturabilecek şekilde kaleme alınmıştır. Genç kız karakter, ayakları üstünde duramayan, güçsüz, erkeğe bağlı, onun dediklerini yapan, sevdiği erkek için onun sahip olduğu kötü alışkanlıkları kendi de edinmek zorunda hisseden, kendisine ve ailesine, özellikle de babasına değer vermeyen biridir. Erkek karakter ise ailesinden tamamen bağımsız, yaptıklarından dolayı kimseye hesap vermeyen, kavgacı, kötü alışkanlıklara sahip, okul kurallarını hiçe sayan, babasının annesini aldatmasından dolayı kendisinin de istediğini yapabileceğini düşünen, kaba saba, birlikte olduğu kızların üzerinde söz sahibi olduğunu düşünen bir tip olarak anlatılmıştır.

Nar romanında yer alan genç modelleri de gençlere olumlu değerler ve kişilik özellikleri kazandırmaktan uzaktır. Kitabın iki ana kahramanı olan kız ve erkek, aynı evi paylaşan üniversite öğrencileridir. Kitabın genç kız karakteri, insanları dış görünüşüyle yargılayan, dedikoducu, kavgacı, sık sık öfke patlamaları yaşayan bir kişiliğe sahiptir. Kitapta, bu gençlerin gelecekle ilgili planlarından söz edilmez. İkisinin de hayattaki tek amaçları birbirlerinden hiç ayrılmamak, kendi deyişleriyle "sonsuz olmak"tır. Kitapta yer alan genç kahramanlar genelde dış görünüş olarak çekici, ancak karakter olarak

olumsuz özelliklere sahiptirler. Erkekler yakışıklıdır ancak tümü sigara içer ve küfredir. Sigara ve küfür, kitapta olumsuz gösterilmemiş, özendirici bir biçimde verilmiştir. Romandaki erkek tiplerinin gözünde kızlar zayıf, kullanılmaya müsait, tek dertleri zengin koca bulmak olan varlıklardır.

4N1K adlı romanın ana kahramanı, haşarı, ağzı bozuk, erkeksi davranışları olan bir kızdır. Okul dışı zamanlarda bütün zamanını en yakın arkadaşları olan dört erkekle geçirir ve özgürlüğüne düşkündür. Kız karaktere en yakın olan erkek karakter, her durumda kız arkadaşını koruyan; arkadaşlıktan öte bir duyguyla ona bağlı, gizli aşık. Grupdaki diğer erkeklere göre daha ağırbaşlı ve olgun davranan bir karakterdir. Arkadaşlarının sorunlarıyla da ilgilenir. Anne ve babasından uzak yaşamak zorunda kalan bir delikanlıdır. Bu durumun birtakım zorlukları olsa da o bunlarla başa çıkabilecek beceridedir. Bu yönleriyle olumlu bir profil çizen erkek karakter, kimi zaman olumsuz davranışlar da sergiler. Dertlendiği zaman sigara içer ya da arkadaşlarının yaptığı hatalara ağır küfürlerle karşılık verir.

Kendime Yeni Bir Ben Lazım adlı romanın temel iletisi, olumsuzluklar karşısında yılmadan çabalama ve hayatta mutlu olunabilecek bir şeyler bulabilmenin önemidir. Romanın genç kız kahramanı, yaşadığı olumsuzluklar sonrası tatil yapmak ve kafasını dağıtmak için gittiği kuzenin yanında kişisel gelişimi için sürekli çabalamış ve garson olarak başladığı restoranda yeterli donanım ulaştıktan sonra kendi iş yerini açmıştır. Roman kahramanının ailesini, özelini yaşamasına engel olarak görmesi ve aynı evde kaldığı arkadaşları ile ilişkilerinin kötü olması gençler için olumlu bir örnek oluşturmamaktadır. Romanda çok sık olmasa da argo ve küfür kullanılması; öpüşme ve içki içme eylemlerinin gereğinden fazla yer alması da olumsuzdur.

Araştırma kapsamında incelenen kitaplarda anne-baba modelinin yer almadığı ya da pasif olduğu görülmüştür. Anne babanın yer aldığı kitaplarda ise gençler için anne-babalar vazeçilmez değildir. Özellikle babalar, "olmasa da olur" figürler olarak çizilmiştir. İncelenen kitaplarda anne figürünün babaya göre daha fazla yer aldığı, gençler tarafından daha fazla önemsendiği ve sevildiği tespit edilmiştir.

Abstract

The first youth period is the period when the individual is in role confusion and tries to find a place to himself/herself in his/her environment. In the first youth, the individual develops appropriate identification models to create a successful identity and not to fall into this crisis. In this period, the individual has some developmental features remaining from childhood and tries to get used to some new situations brought by the first youth period. Sometimes he/she behaves like an adult, sometimes he/she is no different from a child. The individual, who has many friends in childhood, switches to a narrower circle of friends in the first youth. While individuals who have had a successful adolescence period develop productive, happy, meaningful social relationships; those who fail to have an aggressive, destructive, and bigoted personality.

In the novels written with the aim of the first youth period, the characters usually consist of young people. Within the scope of the research, Pomegranate (Emre Gül), Bad Boy (Büşra Küçük), 4N1K (Büşra Yılmaz) and Take a Look at Me Now (Miranda Dickinson), which are of the first youth novels, were analyzed by document analysis method, which is one of the qualitative research methods.

The events described in "Kötü Çocuk" novel, the attitudes, and behaviors of the main characters towards each other and their families, the places where the events took place were

written in a way that could constitute a negative example for the readers. The girl character is someone who can't stand on her feet, is weak, depends on man, does what he says, also feeling the need to do his bad habits for the man she loves, and does not care about herself and her family, especially her father. The male character is described as a type who is completely independent of his family, does not account for anyone because of what he does, quarrelsome, has bad habits, uses girls as he wishes, disregards school rules, thinks that he can do what he wants because his father cheated on his mother, rude, and thinks that he has a say on the girls he is with.

Young models in "Nar" novel are far from giving young people positive values and personality traits. The two main characters of the book, the boy and the girl are university students who share the same house. The female heroine of the book has a personality judging people by their appearance, being gossipy, being quarrelsome, often experiencing anger bursts. The book does not mention the plans of these young people. Their only purpose in life is to never be separated from each other, to be "eternal" in their own words. The young characters in the book are generally attractive but have negative characteristics in character. Men are handsome but they all smoke and swear. Cigarettes and swearing were not shown negatively in the book, contrarily they were given encouragingly. In their eyes, girls are beings who are weak, available to use, whose only problem is to find a rich husband.

The main character of the novel named 4N1K is a girl with naughty, swears, masculine behavior. Out of school times, she spends all her time with four of her closest friends and is fond of freedom. The male character, which is closest to the girl character, protects her girlfriend in any case; depends on her with a feeling beyond friendship, secret lover. He is a more demure and mature character than other men in the group. He also takes care of his friends' problems. He is a young man who has to live away from his parents. Although this situation has some difficulties, he is capable of dealing with them. The male character, who draws a positive profile with these aspects, sometimes exhibits negative behaviors. When he is in trouble, he smokes cigarettes or sometimes he responds with heavy swearing in the face of her friends' mistakes.

The main message of the novel "Kendime Yeni Bir Ben Lazım", is the importance of striving for goals without giving up in the face of negativity and finding something that can be happy in life. The female character of the novel constantly strived for her personal development next to her cousin she went to take a vacation and distract after the negativities she experienced and opened her own business after reaching enough equipment in the restaurant where she started as a waitress. The fact that the heroine of the novel sees her family as an obstacle for her private life and that her relations with her friends in the same house are bad does not constitute a positive example for young people. Using slang and swearing in the novel although not very often, taking place kissing and drinking actions more than necessary is also unfavorable.

In the books examined within the scope of the research, it has been seen that the parent model is not included or passive. Parents are not indispensable for young people in books with parents. Especially fathers were drawn as figures which are not necessary. In the analyzed books, it was determined that the mother figure was more involved than the father, she was cared for and loved more by the youth.

GİRİŞ

İlk gençlik edebiyatı alanından söz ederken öncelikle “ilk gençlik” kavramını açıklamak gerekir. Türk Dil Kurumu, ilk gençliği “ergenlik çağı, deneyimsizlik, toyluk” olarak tanımlar (TDK, 2005: 958). Erikson, ilk gençlik dönemini “kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası” (12–18 yaş) olarak tanımlar. Küçükbasmacı, ortaöğretim aşamasındaki öğrencileri ilk gençlik dönemi içinde ele almıştır (Küçükbasmacı 2011: 670). Diğer bir araştırmacı Asutay “ergenlik yani ilk gençlik, çocuklukla yetişkinlik arasında kalan bir ara dönem” tanımını yapmıştır (Asutay, 2013: 8). Gazioğlu ise “ergenlik dönemi”ni 13–17 yaş aralığı içinde ele alır (Gazioğlu, 2015:16).

İlk gençlik dönemi; bireyin rol karmaşasına girdiği, yaşadığı çevrede kendine bir yer bulmaya çalıştığı dönemdir. Bu dönemdeki birey, başarılı bir kimlik oluşturabilmek ve bu bunalıma düşmemek için kendine uygun özdeşim modelleri geliştirmektedir (Özer ve Sevimay, 2004: 27). Atabek, bu dönem için, “büyümenin belki de en bunalımlı dönemidir” der (Atabek, 2004: 57). Çünkü birey, hem çocukluktan kalan bazı gelişim özelliklerini taşır hem de ilk gençlik döneminin getirdiği bazı yeni durumlara alışma çabasıdadır. Birey, bazen bir yetişkin gibi davranmakta, bazen de bir çocuktan farksız olmaktadır (Gazioğlu, 2015: 6). Bu arada, çocukluk döneminde birçok arkadaşı olan birey, ilk gençlik döneminde daha dar bir arkadaş çevresine geçiş yapar. Çünkü bu dönemin önemli özelliklerinden biri de arkadaşlık ilişkilerinin daha önemli hale gelmesi ve karşı cinse olan ilginin de artmaya başlamasıdır (Gander ve Gardiner, 1993: 208). İlk gençlik döneminin bu anlamda sağlıklı bir şekilde atlatılması bireyin kişilik gelişimi açısından oldukça önemlidir. Aydın, bu durumu şöyle açıklar: “Başarılı bir ergenlik dönemi geçiren bireyler üretken, mutlu, anlamlı sosyal ilişkiler geliştirirken; başarısız olanlar saldırgan, yıkıcı ve bağınaz bir kişiliğe sahip olurlar” (Aydın, 2005: 187). Bu bilgiler doğrultusunda ilk gençlik edebiyatını diğer yaş gruplarından ayırmak gerekir. Ancak aradaki bazı benzerlik ve farklılıklar bu ayrımı yapmayı güçleştirmektedir. Gençlik edebiyatının üzerine konuşmak ve ona bir tanım belirlemek çocuk veya yetişkin edebiyatına ilişkin benzer bir çabadan daha güç görünmektedir (İskender, 2017: 433). Çünkü gelişim dönemlerindeki rol karmaşası ilk gençlik edebiyatında da kendisini gösterir. Yetişkin

edebiyatı ile çocuk edebiyatı arasında kalan ilk gençlik edebiyatı, ait olduğu yaş grubu gibi bir geçiş özelliği taşır (Örgen ve Güneş, 2018: 76). Ülkemizde edebiyatı gelişim dönemlerine göre gruplayan bazı çalışmalar vardır. Solak, “Edebiyat Biliminde Kuram ve Yöntem” kitabında bu dönemleri, “çocukluk, ilk gençlik ve yetişkinlik” şeklinde ayırmıştır (Solak, 2014: 93). Aslında ilk gençlik edebiyatı alanında hazırlanacak eserler bireyin gelişim dönemine uyum sağlamalı, ne çocuca ne de yetişkinlere yönelik olmalı, genç bireyin duygu dünyasına erişmeyi hedeflemelidir. İlk gençlik edebiyatının konusu, ilk gençlik çağının yakın çevresi, ilgileri ve elde ettiği deneyimleri yansıtmalıdır. İlk gençlik kitaplarının önemli etkilerinden biri, bireylerin okuma alışkanlığı edinmelerinde kendini gösterir. Bu dönemdeki bireyler okudukları kitaplarda kendilerini görürler (Yalçın ve Aytaş, 2005: 41). Şirin’e göre de okuma kültürünü besleyen en önemli kaynaklar okul öncesi, çocuk ve ilk gençlik edebiyatı kaynaklarıdır (Şirin, 2014: 14). Bireyi kitap okumaktan uzaklaştıran eserler, onun bir ömür boyu okuma alışkanlığı edinmemesine sebep olabilir. Soysal’a göre ise ilk gençlik kitapları “temel yol ayırımından geçmiş ve kitap okuma ayrıcalığı edinme şansını yakalamış bireyleri edebiyatın sonsuz okyanusuna uğurlayan bir iskele”dir (Soysal, 2006: 382). Bireylerin okuma alışkanlıkları üzerinde etkisi bulunan ilk gençlik kitaplarının yazımında öğreticilikten uzak bir üslup benimsenmelidir. Birçok araştırmacı ilk gençlik kitaplarının didaktik olma özelliğinin geri planda olması gerektiğini belirtir. İlk gençlik edebiyatının temel amacı “öğreticilik değil, ilk gençlik evresindeki ergene duyarlılık kazandırmaktır” ve ilk gençlik edebiyatı ürünleri incelendiğinde bu ürünlerde ilgi ve meraka dayalı bir yapının geniş yer tuttuğu görülmektedir (Şirin, 2012: 46). Türkiye’de 1990’dan sonra çocuk ve gençlik edebiyatı önemli bir sıçrama yapmıştır (Sıkı, 2011: 34). Günümüzde ilk gençlik edebiyatıyla çocuk edebiyatı nihayet ayrılmaya başlamış ve ilk gençlik edebiyatı, önemli eserlerle kimlik kazanma yoluna girmiştir (Gazioğlu, 2016: 36).

Gençlik edebiyatı, Carlsen’e göre kahramanı bir genç ya da gencin bakış açısıyla sorunlara yaklaşan birinin oluşturduğu bir türdür (Carlsen, 1980: 75). Bu tür romanlar genellikle orta uzunluktadır ve birinci kişi ağzından anlatılır. Genellikle, yetişkin dünyasına girişi veya yetişkin dünyası tarafından kahramanların zorlandığı bir sorunun üstesinden gelişi tanımlar. Çoğunlukla genç bir okuyucu için yazılmış olsa da

diğer türler gibi yaşamın tüm alanlarına hitap eder (Carlsen,1980: 76). Gençlik edebiyatı; fantezi, bilim kurgu, korku kurgu, çağdaş gerçekçi kurgu, macera, gizem, mizah, tarihsel kurgu, biyografi, bilgi, şiir, drama, kısa öyküler, çizgi romanlar ve dergiler olmak üzere pek çok türden ve ulamdan oluşur (Bucher ve Hinton, 2014: 12-13). Gençlik edebiyatı eserlerini çoğunlukla gençlerin yaşadıkları bunalım ve çatışmalar oluşturmaktadır. Bu eserlerde gençlerin gerçek hayatı olduğu gibi algılamaları karşısında yazarlar çözüm yolları gösteren ve mutlu sonla biten olayları kurgular. Bunun aksini düşünen yazarlar ise kaybetme duygusunun anlaşılması için şiddet ve ölüm içeriklerini daha faydalı bulmaktadırlar. Onlara göre savaş, boşanma, ölüm içerikli eserler gençlerin yetişkinlikte kendilerini bekleyen olay ve durumları görmelerini ve bunlara çözüm bulmalarını sağlayacaktır. Bu bağlamda bazı gençlik edebiyatı eserleri ise gençlerin zihinsel ve psikolojik gelişimlerini olumsuz şekilde etkilemektedir. Gençlerin yaşlarına uygun olmayan konuları ele alan eserleri okumaları, onları okumaktan uzaklaştırmanın yanı sıra onlara bilişsel ve psikolojik zararlar da verebilir (Uslu Üstten, 2016). Gençlik edebiyatı gençlere dünyada kendilerinden başka insanların da yaşadığını ve onların da bir hayatı olduğunu öğretir. Bununla birlikte gençlere okuma hazzı sağlar, insan duygularının çeşitliliğini gösterir ve gençlerin kaliteli edebiyat ürünleri aracılığıyla olumlu tecrübeler kazanmalarına yardımcı olur. Hayatın gerçeklerini açığa çıkararak gençlere dolaylı deneyimler kazandırır, karmaşaları düzeltmeleri için neler yapmaları gerektiğini öğretir. Bunun yanında ilk gençlik edebiyatı gençlere geniş bir hayal dünyası sunar. Onları nitelikli yazı ve yazarlarla tanıştırmak, okuryazarlığı ve edebiyatı çözümleme yeteneklerini artırır. Nitelikli bir gençlik kitabı gençler tarafından keyifle okunur ve onların benlik duygularının gelişmesine yardımcı olur. Bunun yanında gençlerin yaşam deneyimi kazanmalarını ve gerçekleri keşfetmelerini sağlar; sevinç ya da başarı gibi duyguları, yaşamlarında karşılaşılabilecekleri problemleri anlamalarına yardımcı olur. Gençlik edebiyatı özellikle gençler için kaliteli eserler yazan yazarların katkısıyla çocuk ve yetişkin edebiyatı arasında kendine saygın bir yer edinmiştir. Bu yönüyle derslerde disiplinler arası yaklaşımın bir parçası olarak veya ders kitaplarında bulunan bilgileri genişletmek için belirli içeriklerle bütünleştirilen temalarla okul müfredatında da kullanılmaktadır. Gençlik edebiyatı; okuma becerilerini, düşünme

düzeylerini ve ilgi düzeylerini ele alarak gençlerin yaşını ve gelişimini yansıtmalıdır. Gençlerin ilişki kurabilecekleri karakterlerle ilgili güncel konular, sorunlar ve deneyimlerle ilgilenmelidir. Ebeveynler ve diğer yetişkinlerle uğraşmayı, hastalık ve ölümle karşı karşıya kalmayı, uyuşturucu, alkol ve cinsel deneyimlerle ilgili akran baskısı ile başa çıkmayı, bağımlılık ve hamilelik gerçekleriyle yüzleşmeyi de içermelidir. Ayrıca, kültürel, sosyal ve toplumsal cinsiyet çeşitliliğiyle birlikte çağdaş dünya bakış açıları, çevre sorunları, küresel politika ve uluslararası karşılıklı bağımlılığı da göz önünde bulundurmalıdır (Bucher ve Hinton, 2014: 9-10). Gençlik dönemi kitapları, okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olmanın yanı sıra yabancılaşmış gençlerle bağlantı kurmaya, farklı gençlerin hayatlarını yansıtmaya, okuryazarlık becerilerini geliştirmeye, problem çözmeye, empati kurmaya ve reşit olma konusunda bilgi sahibi olmaya katkı sağlar (Stallworth, 2006: 63). Gençlik kitapları hakkında olumsuz bakış açıları da gündeme gelebilmekte, genel olarak bu kitapların klasik niteliğinden yoksun olmaları ve gençliği kötü yola sürüklemeleri şikâyet konusu olabilmektedir. İstisnalar olsa da ne yazık ki birçok gençlik romanı edebi ölçütlere uygun büyük eserlerin sanatsal ruhundan ve derinliğinden yoksundur. Nitelikli kitaplar ise içerik ve karakterler açısından cezbedici olmasının yanı sıra isteksiz okurların dikkatini çekerek okurları eleştirel düşünmeye teşvik eder ve çoğu okura saatlerce süren bir haz sağlar. Gençler yetişkin olarak görülme isterler, bu nedenle onları veya okudukları kitapları yetişkinlerden daha az önemli olarak atfeden herhangi bir etiket onlar için iticidir. Gençlik edebiyatı ürünleriyle ilgili bir diğer sorun ise niteliktir. Örneğin, kapak tasarımları gençlerin daha kitabı açmadan kitapla ilgili fikir sahibi olmaları için yeterlidir. Zaten çoğu genç de kitabı kapağına göre değerlendirmektedir. Bununla birlikte çoğu öğretmen gençlik kitaplarının klasikler gibi olamayacağını savunsa da klasiklerin yerini tehdit etmesi durumunu eleştirmektedir. Gençlerin klasiklerden başka bir şey okumaması gerektiğine inanan yetişkinler de vardır. Bu kişiler klasik edebiyattan daha az bir şey okumanın ve incelemenin, okuyucuların kültürel okuryazarlığını engellediğini, öğrencilerin zihinlerini zayıflatıldığını ve değerli eğitim zamanı ve kaynaklarını boşa harcadığını düşünmektedirler (Crowe, 2001: 146). Alsup'a göre ise 14 ve 18 yaş arası alıcıya yönelik yazıldığı kabul edilen gençlik kitapları şiddet, uyuşturucu

kullanımı, cinsellik eğilimi içermeleri nedeniyle öğretmenleri ve ebeveynleri rahatsız etmektedir (Alsup, 2003: 161). Tüm bu farklı değerlendirmeler ışığında, aslında gençlik edebiyatına ait eserlerin tam bir değerlendirme ve eleştiri süzgecinden geçmediği sonucuna ulaşılabılır.

Araştırmanın Önemi

Alan yazında gençlik dönemi eserlerinde anne-baba ve genç modellerini belirli ölçütler dâhilinde eleştirel bakış açısıyla değerlendirmiş bir araştırmaya rastlanılmamış olması nedeniyle çalışmanın bir boşluğu dolduracağı ve konu ile ilgili gelecek çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma, olumlu bir kimlik oluşturulması gereken gençlik döneminde, olumsuz örnek teşkil edecek eserler karşısında savunmasız kalan bireyin, yaşadığı bu karmaşada nasıl davranması gerektiğine dair yol gösterici olması sebebiyle gençler açısından da önemli görülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, gençlik dönemi kitaplarında okurlara örnek oluşturması gereken anne-baba ve gençlerin eserlerde nasıl modellendiği üzerine bir durum değerlendirmesi yaparak söz konusu modellerin bu yayınlarda nasıl ele alındığı/alınmadığı ve bu önemli karakterlerin bireye olumlu örnek teşkil etmesi açısından nasıl olması gerektiğine dair alıcılarda ve alan yazında farkındalık oluşturmaktır. İlgili eserler bu bakış açısı ile değerlendirilerek yorumlanmıştır.

Yöntem

Araştırma kapsamında, ilk gençlik dönemi romanlarından Nar (Emre Gül), Kötü Çocuk (Büşra Küçük), 4N1K (Büşra Yılmaz) ve Kendime Yeni Bir Ben Lazım (Miranda Dickinson), nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi ile incelenmiştir. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanır. Başka bir deyişle nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır. Doküman incelemesi ise araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Doküman incelemesi, tarihçilerin, antropologların, dilbilimcilerin, sosyologların ve

psikologların kullandığı bir yöntem olarak bilinir (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 140).

Bulgular

Araştırma kapsamında incelenen dört gençlik romanında yer alan genç ve anne-baba modellerinin genel olarak benzer özellikler gösterdiği saptanmıştır. Eserlerde yer alan karakterler incelendiğinde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Romanlardaki Genç Modellerinin Değerlendirilmesi

“Kötü Çocuk” romanının ana karakterleri Kayla ve Meriç’tir. Kayla; on yedi yaşında, lise ikinci sınıf öğrencisi, çalışkan, başarılı, sevecen, yardımsever, arkadaş canlısı, gösterişi sevmeyen, annesine düşkün bir genç kızdır. Aynı zamanda ani kararlar verebilen, sonunu düşünmeden hareket eden, inat uğruna hem kendini hem de ailesini tehlikeye atabilecek kadar gözü kara biridir. Meriç de on yedi yaşında, lise ikinci sınıf öğrencisi, derslerinde başarılı, annesinden başka kimseye güvenmeyen, asi, sigara içen, tehlikeli yerlere giden, bir kızla en fazla iki kez görülen, kızlar istediği için onlarla birlikte olduğunu söyleyen, okula fazla uğramayan, zengin ama bundan hiç bahsetmeyen, Kayla’nın ifadesiyle “kötü çocuk”tur. Kayla ve Meriç aynı özel okulda eğitim almaktadır. Meriç, zengin bir ailenin çocuğu olduğu halde etrafındaki kızların parası için kendisine yaklaşımlarını engellemek adına, orta halli ailelerin çocuklarıyla zaman geçirir.

Kayla, kızgın olduğu babasından intikam almak için kötü biri olduğunu düşündüğü Meriç ile arkadaş olur. Ancak zamanla, farkına varmadan Meriç’e âşık olur. Meriç’in onu sahiplenmesi, koruması, Kayla kendini hazır hissetmeden ona yaklaşmaması, Kayla istediği zaman aynı yatağı paylaşması, sarılması, öpmesi Kayla’nın hoşuna gider. Babasız büyüdüğü için bir erkeğin korumasını Meriç’te hisseder ve bu da onu çok mutlu eder. Yanlış yolda olduğunu bildiği halde bir türlü ondan uzaklaşamaz. Meriç’e göre de Kayla artık onun kızı olmuştur ve o istemeden Kayla kafasına göre hareket edemez, Meriç’in kurallarına uymak zorundadır. Meriç kendisine sert, kaba saba davranırsa da Kayla bundan hoşlanır; ona göre Meriç’in sigara içişi, bakışı, ses tonu özeldir. Meriç’in gittiği yerler tehlikeli olduğu halde Kayla da ona ayak uydurmaya çalışır. Meriç, Kayla’nın evine gizlice gelir, odasının camından girer ve onunla aynı yatağı paylaşır. Kayla, babasından kaçıp Meriç’ten yardım ister ve bir süre Meriç’in gizli yerinde kalırlar. Aslında Meriç ile samimi olmak isteyen daha çok Kayla’dır.

İlk zamanlar Meriç, Kayla'dan uzaklaşmaya çalışır ama her defasında Kayla onun peşinden gider. Kayla, Meriç'in hikâyesini öğrendiğinde ona daha çok bağlanır. Meriç'le Kayla'nın arkadaşlığı çok samimi bir şekilde devam eder çünkü Kayla onunla birlikte olduğunda mutlu olur. Meriç, anne babasından uzaklaşmak için başka şehre taşınmayı düşündüğü halde Kayla'ya bağlandığı için bundan vazgeçer ve ayrı bir ev tutup orada yaşamaya başlar. Kayla ve Meriç'in arkadaşları da zengin aile çocuklarıdır. Bunlardan bazıları Kayla'yı, Meriç'le arkadaş olmaması konusunda uyarırken bazıları bu konuda ona destek olurlar. Kayla yaptığı her kötü davranışta annesinin babasının ne düşüneceğini aklına getirir -buna rağmen yapmaya devam eder- ama Meriç hiçbir şekilde ailesini düşünerek hareket etmez.

Romanda Kayla'nın evlenmeden bir erkekle aynı yatağı paylaşması gençler için olumlu bir örnek oluşturmamaktadır:

"O birkaç haftadır tanıdığım biriydi ve bu onunla ikinci kez yatağa girişim olacaktı" (Küçük, 2017: 294).

Emre Gül tarafından yazılan "Nar" adlı kitapta, Balın ve Çınar adlı iki arkadaşın birbirleriyle ve diğer arkadaşlarıyla ilişkileri anlatılmaktadır. Balın ve Çınar aynı evde yaşayan iki üniversite öğrencisidir. Bir gün öğretmenlerinden gelen bir mesajla farklı bir yaz tatiline adım atarlar. Kendileri gibi bir grup gençle bir projede çalışmak üzere değişik şehirleri gezeceklerini öğrenen ikili, önceleri bu teklife sıcak bakmasalar da sonradan projeye dahil olmayı kabul ederler. Kitapta bir de Balın ve Çınar'a gizemli mesajlar gönderen bir mesajcı vardır ve gençlerin bu mesajcının kimliğini ortaya çıkarmaya çalışmaları da kitapta ele alınan konulardan biridir. Ancak kitabın ilerleyen bölümlerinde sözü edilen proje ve mesajcının kimliği konuları havada kalır, kitap yalnızca bu arkadaş grubunun kavgalarını anlatır duruma gelir. Kitabın iki ana kahramanından biri olan Çınar, üniversite öğrencisidir. Arkadaşı Balın'la dört senedir aynı evi paylaşmaktadır. Çınar, çok fazla sigara içer ve küfredir. İçtiği sigaranın izmaritlerini komşusunun balkonuna atmaktan çekinmeyecek bir karaktere sahiptir. Balın, kitabın diğer ana kahramanıdır. Çınar'ın en yakın arkadaşı, aynı zamanda da ev arkadaşıdır. O da Çınar gibi üniversite öğrencisidir. Ön yargılı, insanları dış görünüşüyle yargılayan, dedikoducu, kavgacı, sık sık öfke patlamaları yaşayan bir kişiliğe sahiptir. Dış görünüşünü beğenmediği birinden nefret edebilir. Örneğin ona göre sarışın birkız muhakkak "yelloz" dur. Kitapta Çınar'ın da Balın'ın da gelecekle ilgili planlarından söz edilmez. İkisinin de hayattaki

tek amaçları birbirlerinden hiç ayrılmamak, kendi deyişleriyle "sonsuz olmak"tır.

Kitapta yer alan gençler genelde dış görünüş olarak çekici, ancak karakter olarak olumsuz özelliklere sahiptirler. Erkekler yakışıklıdır ancak tümü sigara içer, küfredir. Sigara ve küfür, kitapta olumsuz gösterilmemiş, aksine özendirici bir biçimde verilmiştir:

"Bu ihtimale omuz silkip ömrü biten bir diğer sigarayı da gönderdim o balkona" (Gül, 2017: 29).

"Odaya geleli neredeyse iki saat oluyordu ve bu iki saatlik süreçte bilmem kaçınıcı sigarayı bitiriyordum, emin değildim. Canım sıkkındı. Emir'in de sigara içtiğini öğrenmişim. Karşılıklı yakıp yakıp söndürüyorduk" (Gül, 2017: 106).

Kitapta yer alan erkek kahramanlar cinsiyetçidirler. Kızlar onların gözünde zayıf, kullanılmaya müsait, tek dertleri zengin koca bulmak olan varlıklardır:

"Şansım olsa da dünyada erkek başına düşen dört kız hakkımı ona verip Beren'le takas edebilsem..." (Gül, 2017: 133).

Kitapta yer alan kızlar güzeldir ancak hayattaki tek amaçları bir erkek arkadaş ya da zengin koca bulmak, gerekirse bu erkekler için kavga etmek, birbirlerini aşağılamak ve dedikodu yapmaktır. Erkekler gibi onlar da rahatlıkla küfredirler. Kitapta bu davranışlar normalmiş gibi verilmiş, olumsuz gösterilmemiştir. Gençlerin kendilerini bu kahramanlarla özdeşleştirmeleri, onların karakter gelişimleri açısından olumsuz sonuçlar doğurabilir.

Kitaptaki gençlerin arkadaşlık anlayışı da kitabı okuyan gençlere olumsuz mesajlar verebilecek niteliktedir. Örneğin dört yıldır aynı evde yaşayan ve çok iyi arkadaş olan Çınar'la Balın o kadar samimidirler ki evin içinde iç çamaşırlarıyla dolaşabilir, birbirlerine cinsel içerikli şakalar yapabilir, birbirlerine ağza alınmayacak küfürler edebilirler:

"Günler sonra ise iyice arkadaşlığımız artmış, üstelik bir de ailelerimizin dost olduğunu öğrenmiştik ve o gün bugündür belki de evli bir çiftten, yıllarca sevgili olan insanlardan çok daha güçlüydü bağımız. Dört yıldır ise hiçbir rahatsızlık duymadan aynı evi paylaşıyorduk. Ne o ne ben birbirimizden çekinmezdik hiç. Evin içinde üstsüz dolaşırdım çoğu zaman. Bazen de bir tişört, bir boxer ile..." (Gül, 2017: 28-29).

Kitapta hem kız hem erkek kahramanlar şiddete meyilli tiplerdir. Balın, mesajları yazmasından şüphelendiği ve Çınar'dan da kıskandığı Hazal'la sık sık kavga etmektedir. Çınar'sa Balın'ı kıskanıp Baran'la kavga eder:

“Farkında olmadan, sinirden iki yanımda yumruk yaptığım ellerimden birisi hangi ara kalktı havaya, hangi ara Baran’ın yüzüne vurduğumu ben bile çok sonra idrak edebildim” (Gül, 2017: 358).

“4N1K” adlı romanın ana kahramanı Yaprak’tır. Henüz lise öğrencisi olan Yaprak, en yakın arkadaşı olarak bildiği Ali’nin ve üst sınıflardan Barış’ın da âşık olduğu kızdır. Yaprak, diğer kızlara hiç benzemez; kitapta haşarı, ağzı bozuk, erkeksi davranışları olan bir genç kız modeli olarak yansıtılmıştır. Etek, pembe renk ve topuklu ayakkabı gibi kızlara has birtakım normları reddeden bir karakterdir. Okul dışında bütün zamanını en yakın arkadaşları olan Ali, Gökhan, Oğuz ve Sinan’la geçiren Yaprak, özgürlüğüne çok düşkündür. Ali evinde yalnız yaşadığı için çoğu zaman Ali’nin evinde toplanırlar. Yaprak, aslında içinde hiçbir kötülük taşımayan, olduğu gibi görünen, arkadaşlarına karşı sevecen tavırlı bir kızdır.

Yaprak’ın dört arkadaşı içinde “Gamzeli” lakabıyla tanınan Ali, Yaprak’a daha yakındır. Her durumda Yaprak’ı koruyan, ona arkadaşlıktan öte bir duyguyla bağlı, gizli âşiktir. Yaprak’ı olduğu gibi kabul eden Ali, gruptaki diğer arkadaşlarına göre daha ağırbaşlı ve olgun davranan bir karakterdir. Arkadaşlarının sorunlarıyla da ilgilenen Ali, yeri geldiğinde onlara ağabeylik yapar. Diğerleri gibi boş konuşmalar yapmaz, az ve öz konuşur. Ali, anne ve babasından uzak yaşamak zorunda kalan bir delikanlıdır. Bu durumun birtakım zorlukları olsa da o bunlarla başa çıkabilecek beceridedir. Bu yönleriyle olumlu bir profil çizen Ali, kimi zaman olumsuz davranışlar da sergiler. Dertlendiği zaman balkona çıkıp bir sigara yakar ya da arkadaşlarının yaptığı hatalara bazen ağır küfürlerle karşılık verir ve bunlar da kitapta açıkça anlatılır. Bu davranışların olumsuz davranışlar olarak gösterilmemesi, aksine Ali’yi daha çekici bir karakter haline getirmesi kitapta göze çarpan önemli yanlışlardandır. Özellikle ergenlik dönemindeki gençlerin ilgi gösterdiği kitaplarda böyle bir yaklaşımın sergilenmesi, okurlarda olumsuz davranışlara özendirici etki yapabilir.

“Kendime Yeni Bir Ben Lazım” adlı romanda ise Nellie’nin aynı iş yerinde çalışan sevgilisinden ayrılmasının ardından işten çıkarılması ve kafasını dağıtmak için kuzeni Lizzie’nin yanına gitmesi ile bir günde değişen hayatı ve yaşadığı tüm olumsuzluklar karşısında pes etmeden çözümler arayarak kariyer hedefine ulaşması anlatılmaktadır. Romanın vermek istediği ileti, olumsuzluklar karşısında mutsuz olmadan, yılmayarak hedefler için çabalamanın ve hayatta her daim mutlu olunabilecek bir şeyler

bulabilmenin önemidir. Romanda, karakterlerin kötü olayları teker teker çözüme kavuşturmaları da okura olumlu bir örnek teşkil etmektedir. Ancak ailesi de aynı şehirde yaşadığı halde arkadaşları ile ev tutup yaşayan, kararlarını ailesine danışmadan veren bir genç kız olan Nellie’nin genç okurlar için bu anlamda iyi örnek teşkil etmediği söylenebilir.

Nellie’nin ailesini, özelini yaşamasına engel olarak görmesi okurlar için olumlu bir örnek değildir:

“İnsanın ailesinin olması güzel şeydi. Yalnız kalamamak, daha doğrusu kendi özelini yaşayamamak ilk başlarda biraz zor gelse de yanımda olmaları bana çok iyi gelmişti” (Dickinson, 2016: 40).

San Francisco’ya kuzeninin yanına giden Nellie’nin yıllardır kuzeni ile görüşmemiş olması, kuzeninin ailesinden de kitap boyunca bahsedilmemesi akrabalık ilişkilerinin zayıflığını göstermektedir. Nellie’nin aynı evde kaldığı arkadaşları ile arkadaşlık ilişkilerinin kötü olması, gençler için iyi bir örnek oluşturmamaktadır:

“Beni özleyeceklerini hiç sanmıyorum. Aslında iyi insanlar. Ama bizimki harika dostlarla aynı evi paylaşmaktan çok, üniversite yurdunda kalmak gibiydi. Şartlar öyle gerektirdiği için birlikteydik” (Dickinson, 2016: 58).

“...söylenirse de ortada bir gerçek vardı: O da birbirimizi kesinlikle özlemeyeceğimizi. Zaten tek yaptığımız aynı evi paylaşmaktı... Aramızda gerçek bir bağ hiç olmamıştı. Tesadüfen koridorda karşılaşmak ya da faturaların ödenmesi konusunda bir araya gelmek dışında doğru düzgün görüşmüyorduk bile... Bu evden gideceğim için ne onlar üzülecekti ne de ben” (Dickinson, 2016: 39-40).

Romanda çok sık olmasa da uygun olmayan sözcükler kullanılmış, öpüşme ve içki içme eylemleri gereğinden fazla yer almıştır:

“Nell Sullivan, seni şıfırtı! ...Fırsatını bulursan dudaklarına yumul gitsin!” (Dickinson, 2016: 191).

“Gerçekten öpüşmek üzereydik Vix. Öpüşmek için daha uygun bir ortam olamazdı” (Dickinson, 2016: 227).

“Ders programı hakkında konuşuyorduk, sonra birden öpüşmeye başladık” (Dickinson, 2016: 231).

“Orada bulduğumuz bir banka oturup öpüştük. Akşamın serinliğine karşın dudaklarımız alev alev yanıyordu” (Dickinson, 2016: 268).

“Dudakları dudaklarıma temas ettiği an gözlerimi kapattım. Uzun zaman ayrı kaldıktan sonra, aynı şimdiki gibi öpüşmeyle son bulurdu” (Dickinson, 2016: 350).

Nellie’nin kendini geliştirmek istemesi ve hedefleri için yılmadan çalışması okurlar için olumlu

bir örnektir:

“Zamanımı olabildiğince verimli kullanmaya çalışıyorum. Yeniden üniversiteye bile döndüm. İşletmeye giriş kursuna gidiyorum. Bir de insan sağlığı ve hijyen konusunda bir sertifika alacağım” (Dickinson, 2016: 310).

Yakınlarının Nellie’ye inanıp hayali olan restorantı açması için destek vererek hep yanında olmaları da olumludur:

“Ailemin ilgisi ve bana duydukları sarsılmaz inanç çok kıymetliydi. İyi ki annem ve babam yanımdaydı” (Dickinson, 2016: 318).

Nellie’nin en yakın arkadaşı Vix’in bir erkekle evlilik dışı olarak birlikte yaşaması ve ondan bir çocuğunun olması da ahlaki değerler açısından olumlu bir örnek değildir:

“Greg’le tanıştık, birlikte yaşamaya başladık. Siz üçüncü kez ayrılıp barışırken Ruby’e hamileydim” (Dickinson, 2016: 15).

Romanlardaki Anne-Baba Modellerinin Değerlendirilmesi

Aile; anne, baba, çocuktan oluşan ve toplumun temel yapı taşı olan kurumdur. Geçmişten günümüze toplumda yaşanan değişimler ve gelişmeler geleneksel aile yapısında da değişimleri beraberinde getirmiştir. Önceden “geniş aile” şeklinde olan aile yapısı günümüzde “çekirdek aile” şekline dönüşmüştür. Baba, geleneksel aile yapısında bir otorite olarak görülürken; modern aile yapısıyla bu otoritenin azaldığı ve aile içindeki sorumlulukların paylaşıldığı görülmektedir. Geleneksel algının babaya yüklediği rol, çocuğun hayatında korku uyandıran, sadece akşamları görülen, bir de akşam eve gelince annenin şikâyetiyle yaramazlık yapanları azarlayan, çocukla ilgili pek bir şeye karışmayan, çocuklarıyla iletişimi asgaride tutan, çocuklarla ilgili kararlarda anneyi aracı olarak kullanan, ağır, otoriter ve saygı duyulan bir figür olmasıdır. Böyle bir figür de çocuğun öz güvenini olumsuz etkilemektedir.

Aile içinde bulunan her birey birbirinin davranışından etkilenir ve bu da ileriki yaşamında göstereceği davranışlara temel olur. Dolayısıyla anne-baba tutumları çocuklar üzerinde veya çocukların kardeş ve arkadaşlık ilişkilerinde etkilidir. Günümüzde teknoloji ve ekonomi alanlarında yaşanan sürekli ve hızlı gelişme, aile yapısında ve aileyi oluşturan bireylerin görev ve sorumluluklarında da değişmelere neden olmuştur. Bu gelişim ve değişmelere paralel olarak baba, ailenin gelirini sağlamanın yanı sıra, çocukların bakım ve eğitimlerinde önemli rol oynamaya başlamıştır (Çağdaş, 2002: 28). Modern aile yapısı, toplumsal

gelişime paralel olarak babaya, aile içindeki iletişim ve ilişkide etkin olduğu bir rol yükler. Çocuğun evde ve dışarıda yaşadığı sorunları paylaşabileceği, yardımını ve desteğini her daim hissedebileceği, yeri geldiğinde de arkadaşlık yapabileceği bu baba figürü, doğal olarak çocuğun kişilik gelişimine olumlu etkilerde bulunacaktır (Özbek, 2014: 23). Kısacası sağlıklı bir kişilik oluşturabilmek, etkili iletişim kurabilmek, kendini doğru ifade edebilmek, sosyal hayatta başarıyı yakalayabilmek, benlik algısı ve öz güveni yüksek bir birey olabilmek büyük oranda çocuğun babasıyla ilişkisine bağlıdır.

Kötü Çocuk romanında Kayla, annesini dostu, arkadaşı, kardeşi, babası, kısacası her şeyi olarak görür. Kayla, annesiyle birlikte kimseye muhtaç olmadan yaşamıştır. Annesi, baba figürünü de tanınması, bir babası olduğunu kabul etmesi için on yedi yıl sonra Kayla’yı başka bir şehre, hiç bilmediği bir ortama, babasının yanına gönderir. Kayla, babasını bir türlü kabullenemez. Çünkü babası, annesinin hamile olduğunu öğrendiğinde kendisini çocuk sahibi olmaya hazır hissetmediğini söyleyip onu terk etmiştir. Eğitim hayatının sonunda işini kurup zengin olan baba, aradan on yedi yıl geçtikten sonra kızıyla ilgilenmek ister. Babası, on yedi yaşından sonra Kayla’ya daha iyi bir yaşam sunacak olsa da Kayla için bunların hiç önemi yoktur. Babasından intikam almak için kötü çocuklarla arkadaş olmak, onların gittiği mekânlara gitmek ister.

Annesini her şeyi olarak gören Kayla, okulunda başarılı olmak için annesine söz verdiğinden derslerini önemser:

“Derslerime, arkadaşlarıma çok önem veren biyolojik gereksiz derslerimle bir tekme vuramıyorsam -çünkü anneme bunun için söz vermişim- arkadaş çevremle vuracaktım” (Küçük, 2017: 14).

Kayla, telefon konuşmalarında annesine babasıyla yaşamak istemediğini belirttiği halde annesinden destek göremez. Kayla, babasıyla yaşamayı kendisi istememiş, annesinin isteğiyle kabul etmek zorunda kalmıştır. Bu nedenle babasını “biyolojik gereksiz” olarak görür:

“Kötü çocuklarla takılan masum kızına “merhaba” demeye hazır olsan iyi olur, biyolojik gereksiz babam” (Küçük, 2017: 14).

Kayla, babasının arkasından veya yüzüne karşı kötü ifadeler kullanır:

“Bu adam, dengesiz kelimesinin sözlükteki anlamıydı” (Küçük, 2017: 15).

“Ruhu öküz gibi olan bu adam...” (Küçük, 2017: 15).

“... kötü bir ebeveyn bozuntusuydu” (Küçük, 2017: 24).

“...biyolojik haddini bilmez gereksiz” (Küçük, 2017: 26).

Kayla, babasının kendisine “kızım” demesini de kesinlikle istemez:

“Tek bir şey söyleyeceğim. Bana sakın o ebeveyn çocuk arasında geçen laflarla seslenme. Aramızda bir bağ yokmuş gibi isimle hitap etmen en iyisi. Başka bir şey konuşmak istemiyorum” (Küçük, 2017: 26).

Kayla'nın babası, Kayla'yı takip eder, onunla ilgilenmek istediğini belli eder. Kayla istemese de bazen tatlı dille, bazen sert bir şekilde ona yaklaşır; kızının davranışlarında olumsuzluk arttığı zaman Kayla'nın annesiyle bir araya gelip çözüm üretmeye çalışır. Kızının okuluyla, arkadaşlarıyla ilgilenir. Kayla ise bu durumu kabullenemediği için babasına kin ve nefretle yaklaşır. Babasına kötülük yapmak için kötü çocuklarla arkadaş olur, yaşına uygun olmayan yerlere gider, sigara içer. Okuldaki arkadaşlarının gözünde kötü bir konuma düşen Kayla, hiç tanımadığı bir genci bir sığınak olarak görerek ondan yardım bekler. Kayla, arkadaşı Meriç'in kendisi için kavga etmesinden mutlu olur. Babasına karşı Meriç'i savunur, babasıyla Meriç'in yumruklaşmasına şahit olur.

Meriç, annesine çok önem verir ama babasıyla mesafelidir. Meriç yedi yaşlarındayken babası annesini aldatır ve buna Meriç de şahit olur. Meriç'in annesi şok geçirir ve o günden sonra psikolojik tedavi görmeye başlar. Bu yüzden Meriç için annesinin yeri ayrıdır, onun üzülmesini istemez. Meriç'in ailesinin Meriç'in üzerinde etkisi yoktur. Meriç her istediğini yapar ve kendini kimseye hesap vermek durumunda hissetmez. Ne anne ne baba ne de okul kuralları Meriç'in umurundadır. Canı istediğinde okula gider ve derse girer. Meriç, çocukluğunda hassas dönemler geçirmiştir. Sürekli anne ve babasının kavgalarına şahit olmuş, üzülmüş, ağlamış, hep sessiz kalmış, böylece ailesinden uzaklaşmıştır. Ailesinden uzaklaşmak için yurttan kalmayı tercih etmiş, hiçbir zaman varlıklı bir aileden geldiğini belli etmemiştir. Arkadaşlarına göre ise Meriç, babasından intikam almak için sürekli farklı kızlarla birlikte olma yolunu seçmiştir. Kitapta ana karakterler Kayla ve Meriç'in anne ve babalarıyla olan iletişimleri olumsuz örnek teşkil edebilecek şekilde işlenmiştir.

4N1K adlı romanda Yaprak, babasından çekindiği durumlarda annesinden izin almaya çalışır. Örneğin uzaktan gelen çocukluk arkadaşı Emre ve diğer erkek arkadaşları ile Ali'nin evinde buluşup sabahlamak ister ama annesi ve babası büyük engeldir. Yaprak'a

göre annesi bir şekilde ikna edilebilir ama babası asla. Yaprak ve annesi Oya Hanım'ın hayata bakışları birbirlerinden farklı olsa da, zevkleri, ahlaki değer yargıları birbirine benzemese de aralarında samimi bir iletişim vardır. Yaprak'ın deyimiyle ana kraliçe, alışlageldik bir anne karakterini temsil eder. Kızını daima prensesler gibi yetiştirmeye çalışır, onu pembe kıyafetler içinde görmek ister. Ona göre kızlar birer prenses gibi olmalı ve prenseslerin düşleri de kıyafetleri de pembe olmalıdır, hatta yatak örtüleri bile. Yaprak ise annesiyle bu konuda sürekli çatışma halindedir. Annesi, Yaprak'a pembe kıyafetler alır. Yaprak, bu kıyafetleri giymeyi asla istemez. Yaprak her zaman klasik prenses kız imajını reddetmiştir. Yaprak'ın pembe renkli kıyafetlere karşı nefretle bakışı annesi için oldukça endişe verici ve tuhaf bir durumdur. Yaprak'a göreyse renkleri cinsiyetle özdeşleştirmemek gerekir. Ona göre bir kız pembe renk sevmek zorunda değildir ve annesinin bu renk dayatması tuhaftır. Yaprak'ın babası Taner Bey de annesi Oya Hanım da çalışan insanlardır. Romanın genelinde Taner Bey'in ev işlerinde pek rol almadığı, Oya Hanım'ın ise hem çalışıp hem ev işleriyle ilgilendiği, Yaprak'ın da annesine yardım etmediği gözlenmiştir. Buradan Oya Hanım'ın toplumumuzdaki geleneksel kadın karakterini temsil ettiği söylenebilir. Ancak kendisi bu durumdan pek şikâyetçi değildir. Yaprak'ın babası Taner Bey, otoriter bir baba modelidir ancak kızının zevk ve tercihlerine pek karışmaz. Yaprak'la babasının arasında samimi bir baba- kız ilişkisi vardır. Taner Bey, burada klasik baba modelinden uzaklaşır, Yaprak'ın babasına “Babakuşum” diye seslenmesi ilişkilerindeki samimiyetin kanıtıdır. Romanın farklı bir bölümünde, Yaprak'ın yakın arkadaşları Oğuz, Sinan, Ali ve Gökhan, Yaprak'ın evine gelirler. Kapıyı Taner Bey açar. Arkadaşları, Yaprak'la ders çalışmaya geldiklerini söylerler. Taner Bey pek içine sinmese de buna izin verir. Yaprak, bazı konularda babasından çekinir. Böyle durumlarda ise annesinden izin almaya çalışır. Romanın genelinde Yaprak, annesi ve babası evde yokken daha keyiflidir. Çünkü kılık kıyafetini etrafa saçarak çıkarmayı, evde rahat kıyafetler giyerek dolaşmayı çok sever. Anne ve babasının işten geç çıkmaları onun için olumlu bir durumdur.

Romanın diğer kahramanı Ali'nin anne ve babası olayların akışında çok fazla yer almaz. Annesi Gül Hanım ve babası Tekin Bey İngiltere'ye taşınırlar. Ali, eğitimine Türkiye'de devam ettiği için ailesinden ayrı, kendi başına bir evde yaşamak zorundadır. Bu nedenle anne ve babasından kitapta pek bahsedilmez.

Nar ve Kendime Yeni Bir Ben Lazım romanlarında aile kavramı yer almamakta, kahramanlar, ailelerinden ayrı yaşamaktadır. Üniversite yıllarında bu durum normaldir ancak gençlerin zor durumda kaldıklarında yardım isteyecekleri anne-babalarının yakınlarında olmaması, gençlerin aile bağlarını daha da zayıflatmaya teşvik etmesi bakımından uygun bir örnek oluşturmamaktadır.

Sonuç ve Öneriler

“Kötü Çocuk” romanında anlatılan olaylar, ana karakterlerin birbirlerine ve ailelerine karşı tutum ve davranışları, olayların geçtiği mekanlar, okuyucular için olumsuz örnek oluşturabilecek şekilde kaleme alınmıştır. Kız karakter, ayakları üstünde duramayan, güçsüz, erkeğe bağlı, onun dediklerini yapan, ondan kopamayan, sevdiği erkek için onun kötü alışkanlıklarını da edinmek zorunda hisseden, babasından görmediği ya da görmek istemediği sevgiyi dışarıda, kötü çocuklarda bulan, kendisine ve ailesine -özellikle de babasına- değer vermeyen, sadece annesi istediği için derslerine odaklanan bir tip olarak verilmiştir. Erkek karakter ise ailesinden tamamen bağımsız, yaptıklarından dolayı kimseye hesap vermeyen, kötü alışkanlıklara sahip, kızları istediği gibi kullanan, okul kurallarını hiçe sayan, babasının annesini aldatmasından dolayı kendisinin de istediğini yapabileceğini düşünen, kaba saba, birlikte olduğu kızların üzerinde söz sahibi olduğunu düşünen zorba bir tip olarak anlatılmıştır. Bu kitabın hitap ettiği okuyucu kitlesinin lise çağındaki öğrenciler olduğu düşünülürse gençlerin kitaptan olumlu mesajlar alamayacakları söylenebilir.

“Nar” romanında yer alan genç modelleri gençlere olumlu değerler ve kişilik özellikleri kazandırmaktan uzaktır. Gençlerin burada verilen olumsuz kişilik özelliklerine sahip kahramanlarla kendilerini özdeşleştirmeleri, onların kişilik gelişimlerini olumsuz etkileyecektir. Kitapta herhangi bir anne ve baba modeline yer verilmemesi de gençlere ailenin önemini kavratma açısından olumsuz bir durumdur. Kitabın iki ana kahramanı olan kız ve erkek, aynı evi paylaşan üniversite öğrencileridir. Kitabın erkek kahramanı çok fazla sigara içer ve küfredir. İçtiği sigaranın izmaritlerini komşusunun balkonuna atmaktan çekinmeyecek biridir. Kitabın kadın kahramanı, insanları dış görünüşüyle yargılayan, dedikoducu, kavgacı, sık sık öfke patlamaları yaşayan bir kişiliğe sahiptir. Dış görünüşünü beğenmediği birinden nefret edebilir. Örneğin ona göre sarışın bir kız muhakkak “yelloz”dur. Kitapta, gençlerin gelecekle ilgili planlarından söz edilmez.

İkisinin de hayattaki tek amaçları birbirlerinden hiç ayrılmamak, kendi deyişleriyle “sonsuz olmak”tır. Kitapta yer alan genç kahramanlar genelde dış görünüş olarak çekici, ancak karakter olarak olumsuz özelliklere sahiptirler. Erkekler yakışıklıdır ancak tümü sigara içer, küfredir. Sigara ve küfür, kitapta olumsuz gösterilmemiş, aksine özendirici bir biçimde verilmiştir. Erkeklerin gözünde kızlar zayıf, kullanılmaya müsait, tek dertleri zengin koca bulmak olan varlıklardır. Kitapta yer alan kızlar güzeldir ancak hayattaki tek amaçları bir erkek arkadaş ya da zengin koca bulmak, gerekirse bu erkekler için kavga etmek, birbirlerini aşağılamak ve dedikodu yapmaktır. Erkekler gibi onlar da rahatlıkla küfredirler. Bu özellikler kitapta normalmiş gibi verilmiş, olumsuz gösterilmemiştir. Gençlerin kendilerini bu kahramanlarla özdeşleştirmeleri, onların karakter gelişimleri açısından olumsuz sonuçlar doğurabilir. Kitaptaki gençlerin arkadaşlık anlayışı da gençlere olumsuz mesajlar verebilecek niteliktedir. Örneğin dört yıldır aynı evde yaşayan ve çok iyi arkadaş olan kız ve erkek kahraman o kadar samimidirler ki evin içinde iç çamaşırlarıyla dolaşabilir, birbirlerine cinsel içerikli şakalar yapabilir, birbirlerine ağza alınmayacak küfürler edebilirler. Kitapta hem kız hem erkek kahramanlar şiddete de meyilli tiplerdir.

“4N1K” adlı romanın ana kahramanı haşarı, ağzı bozuk, erkeksi davranışları olan lise öğrencisi bir kızdır. Etek, pembe renk ve topuklu ayakkabı gibi kızlara has birtakım normları reddeden bir karakterdir. Okul dışında bütün zamanını en yakın arkadaşları olan dört erkekle geçirir ve özgürlüğüne çok düşkündür. Romanda kız karaktere en yakın olan erkek karakter; her durumda kız arkadaşını koruyan, arkadaşlıktan öte bir duyguyla ona bağlı, gizli aşiktir. Gruptaki diğer erkeklere göre daha ağırbaşlı ve olgun davranan bir karakterdir. Arkadaşlarının sorunlarıyla da ilgilenir. Anne ve babasından uzak yaşamak zorunda kalmıştır. Bu durumun birtakım zorlukları olsa da o, bunlarla başa çıkabilecek beceridedir. Bu yönleriyle olumlu bir profil çizen erkek karakter, kimi zaman olumsuz davranışlar da sergiler. Dertlendiği zaman balkona çıkıp bir sigara yakar ya da arkadaşlarının yaptığı hatalara bazen ağır küfürlerle karşılık verir ve bunlar da kitapta açıkça anlatılır. Bunlar, kitapta olumsuz davranışlar olarak gösterilmemiş, tam tersine kahramanı daha çekici yapan tavırlar olarak yansıtılmıştır. Özellikle ergenlik dönemindeki gençlerin ilgi gösterdiği bu tür kitaplarda böyle bir yaklaşımın sergilenmesi, okurlarda olumsuz davranışlara özendirici etki

yapabilir.

“Kendime Yeni Bir Ben Lazım” adlı romanın temel iletisi, olumsuzluklar karşısında mutsuz olmadan, yılmayarak hedefler için çabalama ve hayatta her daim mutlu olunabilecek bir şeyler bulabilmenin önemidir. Bu bağlamda, roman kahramanının sevdiği adamın onu terk etmesi ve işten çıkarılması ile başlayan olumsuz süreç, sonrasında âşık olduğu kişinin de evli-çocuklu olması ve bunu ondan saklaması gibi olumsuzluklar karşısında yaşadığı hayal kırıklıkları onu daha güçlü hale getirmiştir. Yaşadığı olumsuzluklar sonrası tatil yapmak ve kafasını dağıtmak için gittiği kuzeninin yanında, kişisel gelişimi için sürekli çabalamış ve garson olarak başladığı restoranda yeterli donanımına ulaştıktan sonra hayali olan kendi iş yerini açmıştır. Ana kahramanın hayat karşısındaki bu ısrarcı mücadelesi ve tuttuğunu koparma isteği gençler için teşvik edici bir örnektir. Romanda, diğer karakterlerin de kötü olayları teker teker çözüme kavuşturmaları, okura olumlu örnek teşkil etmektedir. Ailesi de aynı şehirde yaşadığı halde arkadaşları ile ev tutup yaşayan, kararlarını ailesine danışmadan veren bir genç kız olan ana karakterin, bu yönüyle genç okurlar için iyi örnek teşkil etmediği söylenebilir. Ailesini, özelini yaşamasına engel olarak görmesi ve aynı evde kaldığı arkadaşları ile ilişkilerinin kötü olması da gençler için olumlu bir örnek oluşturmamaktadır. Romanda çok sık olmasa da uygun olmayan sözcüklerin kullanılması, öpüşme ve içki içme eylemlerinin gereğinden fazla yer alması da olumsuz örneklerdir. Romanın ana kahramanının en yakın arkadaşının evlilik dışı birlikteliğinden bir çocuğunun olması da ahlaki değerler açısından uygun bir örnek değildir.

Araştırma kapsamında incelenen kitaplarda anne-baba modelinin yer almadığı ya da pasif olduğu görülmektedir. Anne babanın yer aldığı kitaplarda gençler için anne-babalar vazgeçilmez değildir. Özellikle babalar “olmasa da olur” figürler olarak çizilmiştir. “Kötü Çocuk” romanında kahraman, babasını “biyolojik gereksiz” olarak niteler. İncelenen kitaplarda babalara göre anne figürünün daha fazla yer aldığı, gençler tarafından babaya göre daha fazla önemsendiği ve sevildiği tespit edilmiştir.

Gençlik dönemi için yazılan eserlerde anlatılan olaylar, ana karakterlerin birbirlerine ve ailelerine karşı tutum ve davranışları, okuyucular için olumsuz örnek oluşturmamalıdır. Kitaplarda yer alan genç kızlar, ayakları üzerinde durabilen, öz güvenli, kendine ve çevresine saygılı, etrafındaki olumsuzlukları olumluya çevirmek için çabalayan tipler olarak çizilmelidir. Erkek kahramanlar da

kötü alışkanlıklardan, kaba kuvvetten, argo ve küfürden, zorbalıktan hoşlanan, saygısız tipler olarak anlatılmamalı; üstelik bu olumsuz vasıflar olumlu meziyetlermiş gibi özendirici bir bakış açısıyla verilmemelidir. Gençlik dönemi için yazılan kitaplarda, aile birliğinin önemi, anne babayı sevmek ve onlara saygı duymak, onların varlığıyla mutlu olmak gibi duyguların işlenmelidir. Kitaplarda anne ve babaların daha aktif ve olumlu yanlarıyla anlatılması gençlerin eğitimi açısından faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

Alsop, J. (2003). Politicizing Young Adult Literature: Reading Anderson's Speak Us a Critieal Text, *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 47 (2).

Asutay, H. (2013). Ergenlik (İlk Gençlik) Romanı ve Alman Gençlik Yazınındaki Tarihsel Gelişim, *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*. 5 (2).

Atabek, E. (2004). Kuşatılmış Gençlik, 18.Baskı, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Aydın, B. (2005). Çocuk ve Ergen Psikolojisi, 2. Baskı, İstanbul: Atlas Yayınları.

Bucher, K. T. ve K. Hinton. (2014). *Young Adult Literature: Exploration, Evaluation, and Appreciation*, (3rd edition), U.K: Pearson.

Carlsen, G. R. (1980). *Books and the Teenage Reader: A Guide for Teachers, Librarians and Parents*, (2nd Edition), New York: Harper.

Crowe, C. (2001). *Young Adult Literature*, *The English Journal*, 90 (3).

Çağdaş, A. (2002). *Anne-Baba-Çocuk İletişimi*, Ankara: Nobel Yayınevi.

Dickinson, M. (2016). *Kendime Yeni Bir Ben Lazım*, (Çev. Esra Yüksel), İstanbul: İndigo Kitap.

Gander, M. ve H. Gardiner. (1993). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, (Yay. Haz. Bekir Onur), Ankara: İmge Kitabevi.

Gazioğlu, G. (2015). *İlk Gençlik Edebiyatı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi ABD, Balıkesir.

Gül, E. (2017). *Nar*, İstanbul: Ephesus Yayınları.

İskender, H. (2017). *Distopik Romanların Gençlik Edebiyatındaki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme*, *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (1).

Küçük, B. (2017). *Kötü Çocuk*, İstanbul: Ephesus Yayınları.

Küçükbaşmacı, G. G. (2011). *Kültürel Süreklilik Açısından İlk Gençlik Çağı ve Halk Anlatıları*, 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Sempozyumu, Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları.

Örgen, E. ve B. Güneş. (2018). *Wattpad Romanlarına İlk Gençlik Edebiyatı Açısından Bir Bakış*, *Balıkesir University The Journal of Social Sciences Institute*, 21 (40), 75-89.

Özbek, Ö. (2014). *İnci Aral ve Elif Şafak'ın Romanlarında Baba Figürü*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Özer, K. ve D. Sevimay. (2004). *Çocuklarda Motor Gelişim*, 3.Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Sıkı, R. (2011). *Türkiye'de Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Yayıncılığı: 2000-2009*, <https://docplayer.biz.tr/5865947-Turkiye-de-cocuk-ve-ilkgenclik-edebiyati-yayinciligi-2000-2009.html> adresinden erişilmiştir.

Solak, Ö. (2014). *Edebiyat Biliminde Kuram ve Yöntem*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Soysal, M. (2006). *Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Uzman Yayıncılık Kavramı*. 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Yayın No: 203, 379-281.

Stallworth, B. J. (2006). *The Relevance of Young Adult Literature*, *Educational Leadership*, 63 (7), 59-63.

Şirin, M. R. (2014). *Editörün Son Sözü: Niçin Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısını Hazırladık? Türk Dili Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı*. 756, 13-14.

Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük*, 10. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Uslu Üstten, A. (2016). *Gençlik Edebiyatı Eserlerinde Gençlik Sorunlarının Yansıtılış Biçimi Üzerine Bir Değerlendirme*, *Turkish Studies*, 11 (20), 605-616.

Yalçın, A. ve G. Aytaş. (2005). *Çocuk Edebiyatı*, 3. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.

Yıldırım, A. ve H. Şimşek. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınları.

Yılmaz, B. (2018). *4N1K*, İstanbul: Epsilon Yayınevi.

FİLİPİNLER CUMHURİYETİNİN TURİZM BAŞKENTİ: BORACAY ADASI

Tourism Symbol Of The Philippines Republic: The Boracay Island

Prof. Dr. Emin ATASOY

Orcid: 0000-0002-1473-7420

Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Öğretim Üyesi
eatasoy@uludag.edu.tr

Araştırma Makalesi / Research Article

ARTICLE INFO

Submit Date : 2020-08-30
First Revision : 2020-09-30
Last Revision : 2020-10-31
Acceptdate : 2020-11-06

Area Editor: Prof. Dr. Rıza SAM

Referees / Hakemler:

Prof. Dr. Mesut DOĞAN
Prof. Dr. Alaattin KIZILÇAOĞLU

Anahtar Kelimeler:

Boracay Adası, Filipinler Cumhuriyeti,
Turizm, Visayas Adaları

Keywords:

Boracay Island, Philippines, Tourism,
Visayas Islands

Reference :

Atasoy, Emin, (2020). Filipinler Cumhuriyetinin Turizm Başkenti: Boracay Adası. Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi, Aralık 2020, Cilt: 5, Sayı: 6, Sayfa: 68-80.

Özet

Küreselleşen dünyada farklı ülkelerle ilgili daha sağlıklı bilgilere ulaşabilme talebi ve çok boyutlu bilimsel ülke analizlerine olan ihtiyaç hızla arttığından dolayı, ülke ve bölge araştırmalarına olan talep de gün geçtikçe artmaktadır. Filipinler son yarım yüzyılda dünyanın en çok tartışılan ülkelerinden biri olup, doğal kaynaklarıyla, yüzlerce adasıyla, tarım ve turizm potansiyeli ile Türkiye'nin bilimsel ilgi alanına bir türlü girememiştir. Oysa Filipinler Cumhuriyeti, Asya kıtasının en ilginç ve en sıra dışı ülkelerinin başında gelir. Filipinler, kendine özgü tarihsel geçmişi, heterojen etnik ve dinsel yapısı, sıra dışı demokrasi ve inanç uygulamaları, ilginç coğrafi yapısı, zengin turizm çekicilikleri, kendine özgü kalkınma ve ekonomi politikalarıyla diğer Asya ülkelerinden derin farklılıklar gösterir.

Asya kıtasının en büyük Hristiyan ülkesi olan Filipinler, Endonezya ve Japonya ile birlikte kıtanın en çok adaya sahip ülkesidir. Filipin takımadaları içinde yer alan her bir adanın kendine has sosyal, kültürel, iktisadi ve turizm özellikleri vardır. Her yıl binlerce Türk turist bu adalardan birini ziyaret etmesine rağmen bu tropikal adalarla ilgili ülkemizde yayınlanmış bilimsel eser sayısının yok denecek kadar az olması bu makalenin kaleme alınmasının başlıca nedenidir.

Filipinler Cumhuriyeti aynı zamanda hem Muson ülkesi ve Uzakdoğu Cumhuriyetidir hem Güneydoğu Asya Ulusları Birliği (ASEAN) üyesidir hem de tamamı adalardan oluşan bir Pasifik ülkesidir. Ülke sınırları içinde 7500'den fazla ada barındırarak dünyanın en çok adaya sahip ülkelerinden biri olması; Asya kıtasının en kalabalık nüfuslu Hristiyan ülkesi olması; yüzlerce etnik ve dinsel azınlığı barındırması; toplam kıyı uzunluğu 36289 kilometre olup dünyanın en uzun kıyı şeridinde sahip ilk 5 ülkesinden biri olması; topraklarında barındırdığı 90 milyondan fazla Katolik ve 6 milyondan fazla Müslüman ile hem Hristiyan dünyasının hem de İslam coğrafyasının önemli bir parçası olması Filipinler Cumhuriyeti'ni diğer ülkelere farklılaştıran en önemli özellikleridir.

Bir Uzakdoğu Asya devleti olarak Filipinler Cumhuriyeti, ülkemizde pek araştırılmayan ve bilimsel eserlere pek konu olmayan bir adalar ülkesidir. Turizm coğrafyası odaklı bu makalenin öncelikli amacı Filipinlerin en ünlü ve en çok ziyaret edilen adası olan Boracay'ın coğrafi özelliklerini ve turizm potansiyelini Türkiye'deki okuyuculara tanıtmaktır.

Batı Visayas Adaları grubu içinde yer alan Boracay, 7 km uzunluğunda ve yaklaşık 1

km genişliğinde olan küçük bir adadır. Başkent Manila'nın 315 km güneyinde yer alan adada yaklaşık 35000 kişi yaşamakta ve yüzölçümü de sadece 10,30 km² dir. Kent yerleşmesine sahip olmayan adanın en büyük kırsal yerleşmeleri şunlardır: Balabag, Lapuz-Lapuz, Manoc-Manoc, Bulabog, Ilig-Iligan, Tulubhan ve Yapak. Aşırı kalabalık araziler, çarpık ve plansız büyüme, doğal kaynaklarının hızla tükenmesi, doğal çevrenin kirlenmesi, hızlı betonlaşma ve nüfus taşıma kapasitesinin üzerinde bir yoğunluk Boracay'ın çözüm bekleyen en önemli sorunların başında gelir.

Panay adasının sadece 2 km kuzeybatısında yer alan Boracay adası, idari yönetim olarak Aklan eyaletine bağlıdır. Boracay adasının toprakları üç belediye tarafından bölüştürülmüştür: Manoc-Manoc, Balabag ve Yapak. "Travel Leisure" başlıklı turizm dergisine göre 2012 yılında Boracay adası dünyanın en güzel adası seçilmiştir. "Condé Nast Traveler" dergisinin yaptırdığı ankete göre 2014 yılında Boracay dünyanın en iyi adaları arasında yine birinci sırayı almayı başarmıştır. Özetle, Boracay Filipinlerin ulusal gururudur, turizm vitrinidir, ülkenin en popüler ve en çok ziyaret edilen adasıdır.

Boracay Filipinlerin turizm kalbidir ve ulusal gururudur. Bu şirin adanın sınırları içinde ne gürültülü fabrikalar, ne havayı kirleten termik santraller ve sanayi tesisleri, ne de büyük metropol kentler yer alır. Adanın tek geçin kaynağı turizm ve turizme bağlı sektörler olduğu söylenebilir. Fakat Boracay adasında modern müzelerin, sanat galerilerinin, tarihi kalelerin, köprülerin, eski mimari eserlerin ve kültür-sanat merkezlerinin, çağdaş hastanelerin ve kapalı spor merkezlerinin olmaması turizm açısından büyük bir dezavantajdır.

Filipinlerin reklam yüzü ve turistik sembolü olan ada bugün ciddi ekolojik, demografik ve altyapı sorunlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Filipinlerin hiçbir bölgesinde ve hiçbir adasında bu kadar küçük bir alanda bu kadar yüksek bir turistik tesis yoğunluğu ve bu kadar yüksek nüfus yoğunluğu yoktur. Aşırı kalabalıklaşma, adanın taşıma kapasitesini aşan bir nüfus, hızla çoğalan otel sayısı ve yüksek inşaat yoğunluğu adadaki turizm faaliyetlerinin geleceğini tehlikeye sokmaktadır.

Abstract

As the demand for access to reliable information about different countries in the globalizing world and the need for multi-dimensional scientific country-based analyzes have been increasing rapidly, the demand for country and regional research has been increasing day by day as well. Even though the Philippines has been one of the world's most controversial country in the last half century, the country has failed to attract Turkey's attention with its natural resources, hundreds of islands and with its agricultural and tourism potential. Nonetheless, the Republic of the Philippines is one of the most interesting and unusual countries of the Asian continent. The Philippines differs from the other Asian countries with its unique historical background, heterogeneous ethnic and religious structure, extraordinary democracy and belief practices, interesting geographical structure, rich tourism attractions, and unique development and economic policies.

The Philippines, as the largest Christian country in the Asian continent, along with Indonesia and Japan, is the country that has the highest number of islands in the continent. Each island in the Philippine archipelago has its own social, cultural, economic and tourism features. Even though thousands of Turkish tourists visit one of these islands every year, the fact that the number of scientific works published in Turkey about these tropical islands is almost non-existent is the main reason why this particular article has been written.

The Republic of the Philippines is also a Monsoon country and the Far East Republic; a member of the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN), and a Pacific country that is made up entirely of islands. The fact that it is one of the countries with the most islands in the world by hosting more than 7500 islands within the borders of the country; that it is the most populous Christian country in the Asia continent, accommodating hundreds of ethnic and religious minorities; that the length of its total coastal is 36289 kilometers and it is one of the first 5 countries in the world with the longest coastline; and the fact that it is an important part of both the Christian world and the Islamic geography with its more than 90 million Catholics and more than 6 million Muslims on its territory are the most important features that distinguish the Republic of the Philippines from other countries.

As a Far East Asian state, the Republic of the Philippines is an island country, which has not been widely explored and is not subject to scientific works. The primary objective of this tourism geography-focused article is to promote the geographical features and tourism potential of Boracay, the most famous and most visited island of the Philippines to the readers in Turkey.

The Boracay Island, located in the West Visayas Islands group, is a small island which is 7 km long and about 1 km width. Approximately 35 000 people live on the island which is 315 km in the south of the capital Manila and its acreage is only 10.3 km². The largest rural settlements of the island, which does not have an urban settlement, are Balabag, Lapuz-Lapuz, Manoc-Manoc, Bulabog, Ilig-Iligan, Tulubhan and Yapak. The problems such as overcrowded lands, skewed and unplanned growth, rapid depletion of natural resources, pollution of the natural environment, rapid concretion and a density above the population bearing capacity are among the burning issues in Boracay.

The Boracay Island, which is located only 2 km in the northwest of the Panay Island, is under the state of Aklan as administrative management. Territory of the Boracay Island has been divided by three municipalities: Manoc-Manoc, Balabag and Yapak municipalities. According to the tourism magazine titled "Travel Leisure", the island of Boracay was chosen as the most beautiful island in the world in 2012. According to the survey conducted by the magazine "Condé Nast Traveler", Boracay again took the first place among the best islands in the world in 2014. In brief, Boracay is the national pride of the Philippines; it is a tourism showcase, and the country's most popular and most visited island.

Boracay is the heart of tourism of the Philippines and its national pride. There are no noisy factories, air-polluting thermal plants and industrial facilities, or large metropolitan cities within the borders of this pretty island. It is possible to say that the only source of income of the island is tourism and tourism-related sectors. Nevertheless, the lack of modern museums and art galleries, historical castles and bridges, ancient architectural monuments and culture-art centers, contemporary hospitals and indoor sports centers on the Boracay Island is a major disadvantage for tourism.

The island, which is the face of advertisement and tourist symbol of the Philippines, has come face to face with serious ecological, demographic and architectural problems today. There is no such a high density of tourist facilities and population in such a small area in any region or island of the Philippines. Overcrowding, a population that exceeds the bearing capacity of the island, the number of rapidly growing number of hotels and high construction concentration endanger the future of tourism

activities on the island.

GİRİŞ

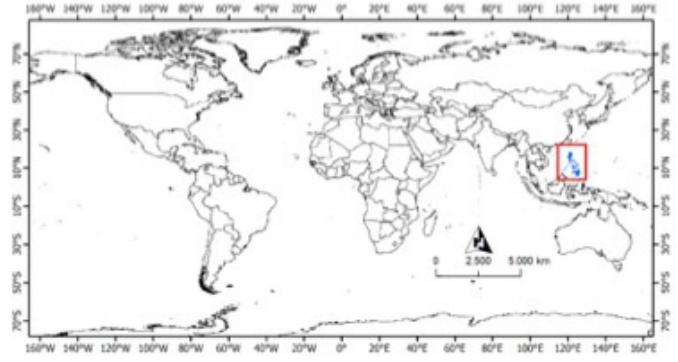
Bir Uzakdoğu Asya devleti olarak Filipinler Cumhuriyeti ülkemizde pek araştırılmayan ve bilimsel eserlere pek konu olmayan bir adalar ülkesidir. Turizm coğrafyası odaklı bu makalenin öncelikli amacı Filipinlerin en ünlü ve en çok ziyaret edilen adası olan Boracay'ın turizm potansiyelini Türkiye'deki okuyuculara tanıtmaktır. Filipinler Cumhuriyeti aynı zamanda hem Muson ülkesi ve Uzakdoğu Cumhuriyetidir hem Güneydoğu Asya Ulusları Birliği (ASEAN) üyesidir hem de tamamı adalardan oluşan bir Pasifik ülkesidir (Harita 1). Ülke sınırları içinde 7500'den fazla ada barındırarak dünyanın en çok adaya sahip ülkelerinden biri olması; Asya kıtasının en kalabalık nüfuslu Hristiyan ülkesi olması; yüzlerce etnik ve dinsel azınlığı barındırması; toplam kıyı uzunluğu 36289 kilometre olup dünyanın en uzun kıyı şeridinde sahip ilk 5 ülkesinden biri olması; topraklarında barındırdığı 90 milyondan fazla Katolik ve 6 milyondan fazla Müslüman ile hem Hristiyan dünyasının hem de İslam coğrafyasının önemli bir parçası olması Filipinler Cumhuriyeti'ni diğer ülkelerden farklılaştıran en önemli özellikleridir (Atalay, 2001: 322-325).

Filipin adaları dünyanın en büyük takımadalarını oluşturan Malay Takımadalarının bir parçasıdır ve kendi içinde 3 büyük adalar grubuna ayrılırlar. Filipinler Cumhuriyeti bayrağında yer alan üç yıldız aslında bu 3 adalar grubunu temsil etmektedir. Ülkenin kuzey bölgelerindeki adalar "Luzon Grubu Adalarında", orta kesimdeki adalar "Visayas Grubu Adalarında", ülkenin güney kesimindeki adalar da "Mindanao ve Sulu Takım Adaları" grubunda yer almaktadırlar (Atalay, 2007:322-325). Bu çalışmada Batı Visayas Grubu Adaları içinde yer alan Boracay adasının coğrafi özellikleri, turizm sorunları ve turizm potansiyeli tartışılmıştır.

BORACAY ADASININ COĞRAFİ KONUMU VE COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

Batı Visayas Adaları grubu içinde yer alan Boracay, 7 km uzunluğunda ve yaklaşık 1 km genişliğinde olan küçük bir adadır. Başkent Manila'nın 315 km güneyinde yer alan adada yaklaşık 35000 kişi yaşamakta olup yüzölçümü de sadece 10,3 km² dir (<https://www.openstreetmap.org/>). Adanın yüzölçümü o kadar küçük ki ada içinde otobüs veya minibüs ulaşımı dahi yoktur. Adanın doğu kıyılarından yola çıkan bir turist 10-

15 dakika yürümeden sonra adanın batı kıyılarına kolaylıkla varmış olacaktır. Bu nedenle Boracay adasının tüm plajlarına ve turizm mekânlarına yürüyerek ulaşılabilir. Boracay adasında aritmetik nüfus yoğunluğu 3500 kişi/km² olup, bu değerler ile Filipinlerin en yoğun nüfuslu adalarının başında yer alır. Kent yerleşmesi olmayan adanın en büyük kırsal yerleşmeleri şunlardır: Balabag, Lapuz-Lapuz, Manoc-Manoc, Bulabog, Ilig-Iligan, Tulubhan ve Yapak (Tablo 1). Aşırı kalabalık araziler, çarpık ve plansız büyüme, doğal kaynakların hızla tükenmesi, doğal çevrenin kirlenmesi, hızlı betonlaşma ve nüfus taşıma kapasitesinin üzerinde bir yoğunluk Boracay'ın çözüm bekleyen en önemli sorunların başında gelir.

Harita 1: Filipinler Cumhuriyeti Lokasyon Haritası

Boracay adasının batısında Sulu denizi doğusunda ise Sibuyan denizi yer almaktadır. Panay adasının sadece 2 km kuzeybatısında yer alan Boracay adası, idari yönetim olarak Aklan eyaletine bağlıdır. Boracay adasının toprakları üç belediye tarafından bölüşülmüştür: Manoc-Manoc, Balabag ve Yapak. Düzluklerle kaplı olan adada yüksek tepeler ve dağlar yer almaz. Adanın en yüksek noktası 110 metre yüksekliğindeki Luho tepesidir (Tablo 1). Ada çok küçük bir alana sahip olduğundan dolayı akarsu ve göl yok denecek kadar azdır. Adanın güneydoğu kıyılarında yer alan Laguna de Boracay lagünü ve adanın orta kesimlerinde yer alan Balabag gölü adanın en büyük gölleridir.

Matematik konum olarak Boracay adası 11° 56' – 11° 59' kuzey enlemleri ve 121° 54' – 121° 57' doğu boylamları arasında yer alır (Tablo 1). "Travel Leisure" Turizm dergisine göre 2012 yılında Boracay adası dünyanın en güzel adası seçilmiştir. "Condé Nast Traveler" dergisinin yaptırdığı ankete göre Boracay, 2014 yılında dünyanın en iyi adaları arasında yine birinci sırayı almayı başarmıştır. Özetle, Boracay Filipinlerin ulusal gururudur, turizm vitrinidir, ülkenin en popüler ve en çok ziyaret edilen adasıdır.

Aslında Boracay adası çok geç keşfedilmiş ve

küresel turizm dinamiklerine çok geç katılmıştır. 1970'li yıllarda yabancı turistler bu güzel adayı yeni yeni tanımaya başlamışlar ve ancak 1990'lı yıllarda Boracay küresel ölçekte popüler olmaya başlamıştır. Bugün bu küçük ada SPA tesisleriyle, beyaz plajlarıyla, lüks otelleriyle, sörf merkezleriyle, bar ve restoranlarıyla, mangrov ormanlarıyla, saklı koylarıyla, dalış merkezleriyle, su parklarıyla ve golf sahalarıyla çok fonksiyonlu bir deniz turizm merkezine dönüşmüştür. XXI. yüzyılda Filipinlerin deniz turizmi başkenti olan Boracay her yıl 2 milyondan fazla yabancı turist tarafından ziyaret edilmektedir.

Yer Aldığı Adalar Grubu: Batı Visayas Adaları	Toplam Nüfus: 35 000
Yer Aldığı Eyalet: Aklan	Aritmetik Nüfus Yoğunluğu: 3500 kişi/km ²
Yüzölçümü: 10,3 km ²	En Büyük Doğa Koruma Alanı: Lugutan Mangrove Park Koruma Alanı
En Yüksek Nokta: Luho tepesi (110 m.)	Başlıca Yerleşmeleri: Balabag, Lapuz-Lapuz, Manoc-Manoc, Bulabog, Ilig-Iligan, Tulubhan ve Yapak
Matematik Konumu: 11°56' - 11°59' kuzey enlemleri ve 121°54' - 121°57' doğu boylamları	En Büyük Göl: Laguna de Boracay

Tablo 1: Boracay Adası'nın Başlıca Özellikleri

1970 yılında bir Amerikalı film yapım şirketi Boracay adasında "Nam's Angels" adında bir film çekimi yapmış ve tüm dünyada bu adanın tanınmasını sağlamıştır. Asıl büyük küresel reklamı ise bir Alman yazar yapmıştır. Alman yazar Jens Peter 1978 yılında Filipinlerle ilgili yazmış olduğu bir kitabında Boracay adası için "Paradise on Earth" (dünyadaki cennet) ifadesini kullanmış ve milyonlarca batılı turist için bu gizemli tropikal adaya gelmelerine yol açmıştır. Böylece 1980'li yıllarda fazla para harcamadan ekonomik tatil yapmak isteyenler için Boracay giderek popüler bir destinasyona dönüşmüştür. 1980'li yıllar aslında ilk büyük otellerin inşa edilmeye ve adanın hızla

betonlaşmaya başladığı dönem olarak ta bilinir. 1990'lı yıllarda ise zengin turistlerin de adaya akın etmesiyle dünyaca ünlü bir deniz turizm merkezine dönüşmüştür (Carter, 2004:12-16).

Türkiye, Almanya, İspanya, Polonya gibi orta kuşak ülkelerinde dört mevsim belirgin olarak yaşanırken, Filipin adalarında genelde üç belirgin mevsim görülmektedir. Hem Boracay adasında hem de Filipinler Cumhuriyetinde görülen bu üç mevsimin başlıca özelliklerini kısaca açıklayalım. Mart ayından Mayıs'a kadar süren "Taginit", en sıcak mevsim olup "yaz mevsimi" olarak adlandırılabilir. Haziran ayından Kasım'a kadar süren "Tagulan" en çok yağmur alan dönem olduğu için "yağışlı mevsim" olarak adlandırılabilir. Aralık ayından Şubat'a kadar süren "Tag Lamig" - Filipinlerin ve Boracay adasının en güzel ve en ılık mevsimi olup "kış mevsimi" olarak adlandırılabilir. Mayıs - Ekim döneminde, Boracay adasında "Habakat" olarak adlandırılan güneybatı muson rüzgârları esmektedir. Kasım-Nisan döneminde ise Boracay adasında "Amihan" olarak adlandırılan kuru muson rüzgârları esmektedirler. Rüzgâr sörfü tutkunları için bu rüzgârların büyük önemi olduğu bilinmektedir (<https://www.worldmeteo.info/en/asia/philippines/>).

Aylar	Aylık Gündüz Sıcaklık Ortalamaları (°C)	Aylık Gece Sıcaklık Ortalamaları (°C)	Aylık Deniz Suyu Sıcaklık Ortalamaları (°C)
Ocak	32	25	26
Şubat	33	25	26
Mart	34	26	27
Nisan	36	27	27
Mayıs	36	27	28
Haziran	35	27	28
Temmuz	33	27	27
Ağustos	33	27	27
Eylül	33	27	27
Ekim	33	27	27
Kasım	33	26	26
Aralık	33	25	26

Tablo 2: Boracay Adası'nda Aylık Ortalama Sıcaklık Değişimleri

Boracay adasında nemli tropikal iklim egemendir ve yıllık ortalama sıcaklık değerleri 26-28 °C arasında değişmektedir. Yaz aylarında sıcaklık ortalamaları 28-30 °C arasında oysa kış aylarında sıcaklık ortalamaları 25-27 °C arasında değişmektedir. Boracay adasında bütün yıl boyunca aylık gündüz sıcaklık ortalamaları 32 ile 36 °C arasında değişmektedir (Tablo 2). Hem günlük sıcaklık ortalamaları arasında hem de yıl içindeki aylık sıcaklık ortalamaları arasında çok küçük sıcaklık farkları görülmektedir. Yıl boyunca ada kıyılarındaki deniz suyu sıcaklığı da pek değişmemekte ve 12 ay boyunca 26 ile 28 °C arasında kalmaktadır. Bir başka deyişle yıl boyunca deniz suyu sıcaklığı 25 °C'nin altına düşmediğinden dolayı Boracay 12 ay boyunca deniz turizmüne müsait ortam sunmaktadır (Tablo 2).

Harita 2: Boracay Adası Lokasyon Haritası

Adaya en çok yağmur Mayıs-Kasım döneminde düşmektedir bu nedenle bu dönem adada tatil yapmak için en uygunsuz dönem olarak tanımlanabilir. Boracay adasında Mayıs-Kasım döneminde adada daha az sayıda turist, daha az gürültü, daha az insan yoğunluğu ve daha düşük otel fiyatları görüldüğünden dolayı bu dönem "düşük yoğunluklu turizm sezonu" olarak tanımlanabilir. Aralık-Nisan döneminde daha az nem ve yağış olduğundan dolayı adada tatil yapmak için en uygun dönem olarak tanımlanabilir. Boracay adasında Aralık-Nisan döneminde daha çok sayıda turist, daha çok gürültü, daha çok insan yoğunluğu ve daha yüksek otel fiyatları görüldüğünden dolayı bu dönem "yüksek yoğunluklu turizm sezonu" olarak tanımlanabilir. Turizm faaliyetleri ve turistik yoğunluk açısından Mayıs-Kasım dönemi "düşük yoğunluklu sezon" iklim açısından ise "nemli-yağışlı sezon" olarak tanımlanabilir. Turizm faaliyetleri ve turistik yoğunluk açısından Aralık-Nisan dönemi „yüksek yoğunluklu sezon" iklim açısından ise "kurak sezon" olarak tanımlanabilir. Özellikle adaya en çok turist Aralık ve Ocak aylarında geldiğinden dolayı bu aylarda Boracay adası en kalabalık ve en gürültülüdür. Daha ekonomik koşullarda ve sessiz ortamda tatil yapmak isteyenler için Aralık – Ocak döneminde adayı ziyaret etmemeleri tavsiye edilir.

BORACAY ADASININ TURİZM POTANSİYELİ

Boracay dünyanın en güzel, en romantik ve en popüler turistik mekanlarından biri olarak kabul edilir ve adeta Filipinlerin turizm kalbidir. Bu büyüleyici ada eğlenceli gece hayatıyla, olağanüstü bembeyaz plajlarıyla, un gibi ince ipeksi kumullarıyla, egzotik tropikal bitkileriyle, saklı koyları ve mağaralarıyla, zümrüt renkli deniz sularıyla, birbirinden ilginç mercan türleri ve renkli tropikal balıklarıyla adeta bir tropikal turizm cennetidir. Her ne kadar ada sınırları içinde çok sayıda plaj alanı yer alsada White Beach (Beyaz plaj) Boracay'ın en ünlü, en uzun, en sevilen ve yabancı turistler için en popüler plajıdır.

Boracay adasında dış turizmin tarihsel gelişimini üç büyük dönemde irdeleyebiliriz. 1975-1990 dönemi "tanıtım ve gelişim dönemi" olarak adlandırılabilir. 1990-2010 dönemi "plansız büyüme ve küresel şöhret dönemi" olarak adlandırılabilir. 2010-2020 dönemi de otel ve turist patlamasıyla mimari ve ekolojik sorunların birlikte görüldükleri kriz dönemi olarak adlandırılabilir.

1975-1990 döneminde Boracay adasına gelen yabancı turistleri beş büyük grupta toplayabiliriz. Tropikal adalarda az para harcayıp uzun dönem

yaşamak isteyenlerin oluşturdukları birinci grup, en kalabalık bölümü oluşturmaktadır. Egzotik deniz tatil deneyimi veya macera - adrenalin arayışlarında olanlar ikinci grubu oluştururlar. Filipin kadınlarıyla evlenip aile kuranlar ve Filipinlerde yerleşip sürekli yaşayanlar üçüncü grubu oluştururlar. Kısa süreli huzurlu, ekonomik ve romantik tropikal tatil arayışlarında olanlar dördüncü grubu oluştururlar. Boracay'daki huzurlu ortamdan ve adanın doğal güzelliklerinden etkilenerek buraya yatırım yapanlar, zaman içinde de bar, restoran veya otel sahibi olup zengin iş adamı grubuna girmeyi başaranlar da beşinci grubu oluştururlar. Zengin Almanlar, İtalyanlar, İsveçliler, Hollandalılar, Fransızlar ve İsviçreliler bu adayı istila eden ilk yabancılarıdır. Daha sonraki yıllarda bunlara Avustralyalılar, Ruslar, Araplar, Japonlar, Güney Koreliler ve Çinliler de katılmışlardır. Bugün adada yaklaşık 60 farklı ülkeden insan yaşamaktadır ve kozmopolit kültürel görünüm ile heterojen demografi yapı bu şirin adada egemenliğini çoktan sağlamıştır.

Foto 1: Boracay adası'nda yer alan ünlü "Ölüm Ormanı" (Dead Forest)

1980'li yıllara kadar Boracay'daki yerli halkın temel geçim kaynakları tarım, balıkçılık ve hayvancılık iken 1990'lı yıllardan itibaren turizm sektörü adanın temel geçim kaynağı ve bu küçük adanın itici iktisadi gücü olmuştur. Turizm faaliyetlerinin hızlı gelişimine paralel olarak hem ada nüfusu hızla artmış hem de yeni yatırımların, yeni turistik tesislerin ve otellerin sayısı mantar gibi çoğalmıştır. 1986 yılında ada genelinde sadece 3000 kişi yaşarken, sadece 10 yıl sonra bu sayı 9000'i aşmıştır. Bugün ise Boracay'da 35000'den fazla insan yaşadığı tahmin edilmektedir. 1986 yılında adayı ziyaret eden turist sayısı 27000 iken 1996 yılında 150 000'e yükselmiş, 2010 yılında 1,5 milyonu ve 2017 yılında da ilk kez 2 milyonu aşmıştır. Yaklaşık 20

yıl gibi kısa bir zaman diliminde Boracay'ı ziyaret eden turist sayısı yaklaşık 15 kat artmıştır. XXI. yüzyılın başında bu korkunç turist patlamasını yaşayan Boracay dışında, dünyada başka bir ada var mıdır acaba sorusunu akla getirmektedir. Fakat yabancı turist sayısındaki bu patlama, kontrolsüz yapılaşmayı ve gecekondulaşmayı arttırdığı gibi kaçak otel sayısını ve kaçak göçmen sayısını da arttırmıştır. Daha da önemlisi kanalizasyon, atık sular, bozuk yollar, aksayan elektrik ve internet bağlantıları, modern hastane eksikliği, temiz içme suyu yetersizliği gibi ilk ciddi alt yapı sorunları görülmeye başlamıştır. 2010 yılından sonra taşıma kapasitesinin üzerinde binaya ve nüfusa sahip olan ada derin bir ekolojik ve sosyal krizle karşı karşıya kalmıştır (Carter, 2004:12-16).

Aşağıdaki satırlarda Boracay adasının başlıca doğal ve kültürel turizm çekicilikleri irdelenmiştir. Adanın kuzey kesimleri daha seyrek nüfuslu, orta ve güney kesimleri ise daha yoğun nüfusludurlar. Boracay adasının orta ve kuzey kesimlerinde ormanlık araziler ve yeşil parklar yer almaktadır. Adanın güneydoğu kıyılarında yer alan "Lugutan Mangrove Park" ve adanın orta kesimlerinde yer alan "Boracay Wetland Conservation Park" Boracay'ın en önemli doğa koruma alanlarıdır. Adanın orta kesimlerinde yer alan "Dream Land Theme Park and Trick Art Museum" kapsadığı lunapark, oyun alanları, yüzme havuzları ve hayvanat bahçesiyle hem çocukların hem de yetişkinlerin en sık ziyaret ettikleri eğlence mekânlarının başında gelir. "Our Lady of the Most Holy Rosary Katolik Kilisesi", "Ang Dating Daan – Balabag", "Boracay Seventh-day Adventist Church" ve "Boracay Camisi" adanın en çok ziyaret edilen inanç merkezleridir. Ada genelinde tarihsel-kültürel turizm merkezlerinin sayısı çok az olup, doğal turizm çekiciliklerin sayısı çok daha fazla oldukları görülmektedir.

Foto 2: Boracay Adası kıyılarından doğal bir tropikal manzara

Adayı kuş bakışı yüksekten izlemek isteyen turistler Luho tepesine tırmanmaları gerekir. Boracay adasının en yüksek noktası olan Luho tepesi (110 m) meraklı turistler için müthiş ada görüntüleri ve doyumsuz deniz manzaralar sunmaktadır. Ekolojik turizmi ve ilginç doğal oluşmalarını seven turistler mutlaka "Lugutan Mangrove Park Koruma Alanını", "Ölü Ormanı" (Dead Forest) ve "Laguna de Boracay" gölünü görmelidirler. Adanın doğu kıyılarında yer alan "Lugutan Mangrove Park Koruma Alanı" Boracay'ın en büyük mangrov ormanı olup aynı zamanda ada sınırları içindeki en büyük doğa koruma alanıdır. Adanın en büyük gölü olan Laguna de Boracay kıyılarında çok sayıda park, yürüyüş alanı, piknik yeri, restoran ve bar yer almaktadır. Bu nedenle Boracay adasının en büyük lagün gölü aynı zamanda adanın en önemli rekreasyon alanlarından biridir.

Boracay adasının doğu kıyılarında Bulabog plajı yakınlarında ünlü ve bir o kadar da ilginç olan "Ölü Orman" (Dead Forest) yer almaktadır. Deniz seviyesinin yükselmesi sonucunda denizin içinde kalan ve çok sayıda ölü ağaç topluluklarından oluşan bu mangrov orman kalıntıları meraklı turistlerin ve fotoğraf tutkunlarının Boracay'daki en sevdiği yerlerin başında gelir.

"Yarasa Mağarası", "Willy's Rock Kayalığı", "Kelebekler Bahçesi", "Friday's Rock Kayalığı" ve "Timsah Adası" Boracay adasının diğer ilgi çeken doğal turizm merkezleridir. Boracay adasının kuzeydoğu köşesinde yer alan "Yarasa Mağarası" (Bat Cave) adanın en ilginç doğal turizm çekiciliklerin başında gelir. Sarkıt ve dikitleriyle meşhur olan "Yarasa Mağarası" yüzlerce yarasa barındırır, içinde ilginç bir doğal göle sahiptir ve her yıl binlerce turist tarafından ziyaret edilir. Yarasa Mağarasını ziyaret edenler hemen yakınında yer alan Crystal Mağarasını da görebilirler.

Foto 3: Boracay kıyılarında yer alan ünlü "Timsah Adası" (Crocodile Island)

İlginç bitkiler, ağaçlar ve çiçekler, ayrıca çeşitli böcek ve kelebek türleri görmek isteyenler mutlaka “Kelebekler Bahçesini” (Butterfly Garden) ziyaret etmelidirler. Boracay adasının güneydoğu kıyılarında yer alan “Timsah Adası” (Crocodile Island) adrenalini tutkunları ve dalgıçlık sporları meraklıları için ideal bir yerdir (<http://www.boracaygo.com/boracay/>).

Muhtemelen Boracay adasındaki en tanınmış cazibe merkezlerinden biri olan “Willy's Rock Kayalığı”, bir köşede duran Kutsal Bakire Meryem'in Heykeli ile garip şekilli ama bir o kadar da popüler bir volkanik kaya oluşumudur. “Willy's Rock Kayalığı”, adını White Beach plajının 1. istasyonunda yer alan Willy's Beach Club Hotel'den almıştır. Sahile çok yakın bulunan kayalıklar 4 kilometrelik White Beach plajının tek deniz adacığını oluşturmaktadırlar. Boracay adasının en tanınmış turistik yerlerinden biri olan bu kayalıklara yürüyerek dahi gidilebilir ve yapay basamaklardan tırmanarak bu küçük adacığın üstüne çıkılabilir. “Willy's Rock Kayalığın” üzerinde 3-4 ağaç, birkaç çalı ve çiçek, ama en önemlisi Kutsal Bakire Meryem'in Heykelini içeren insan yapımı küçük bir inanç merkezi yer almaktadır. Bu nedenle eğlence yerinden çok kutsal bir görünümü vardır. Boracay'ı ziyaret eden yabancı turistler adanın adeta turistik sembolü olmuş bu kayalıklarda hatıra fotoğrafı çektirilmeleri bir alışkanlık olmuştur.

Boracay adası SPA merkezleriyle, gece hayatıyla, su parklarıyla, beyaz plajlarıyla, golf sahalarıyla, dalış merkezleriyle, canlı gece hayatıyla ve karaoke barlarıyla ünlüdür. Boracay adasının en tercih edilen eğlence, rekreasyon ve spor mekânlarının başında şunlar gelir: Roots For Boracay Park, Fairways and Bluewater Resort Gold and Country Club, Boracay Resort, Fairways and Bluewater, Temptation Island Bar And Mari-it Art Gallery, Legacy Gym Boracay, Dream Land Theme Park and Trick Art Museum, Nature's Spring Mineral Water – Boracay, Cool Waves Ranch and Waterpark Resort, Boracay Wetland Conservation Park, Ocean Tower View Point, Golf and Country Club, Jessica Tirol Andan JTA Boracay Resthouse ve JTA Boracay Resthouse. Alışverişi, hediyelik eşyaları veya mağaza gezintilerini sevenler için “D Mall” ve “D Talipapa Market” adanın en büyük alışveriş yerleridir.

Endonezya, Vietnam ve Tayland'da olduğu gibi Filipinler'de de SPA turizmi giderek büyümekte, yaygınlaşmakta ve modernleşmektedir. Boracay adası sınırları içinde 100'den fazla SPA merkezi vardır. Tirta Spa, Mandala Spa, Shangri-La Boracay ve Chi Spa adanın en pahalı ve en lüks SPA

merkezleridirler. Golden Tree Spa, Bella Isa Salon & Spa, Cesar's Spa, Poseidon Spa, Fairways Resort and Spa, Victor Ortego Spa ve Palasa Spa ise daha ekonomik olan SPA merkezleridirler.

Puka Shell Beach	Bulabog Beach	White Beach
Ilig Iligan Beach	Tulubhan Beach	Diniwid Beach
Punta Bunga Beach	Maris Spa Beach	Cagban Beach
New Washington Beach	Banyugan Beach	Savoy Beach
Little Prairie Inn Beach Resort	Tambisaan Beach	Friday Beach
Pilac Private Beach	Marnin's Bora Place	Puka Beach
Fridays Boracay Beach	Kama Beach Club	Azure Beach
Paraw Beach Club	Laguna de Boracay	Sunshine Inn
Manok-Manok Beach	Puka Shell Beach	Levantine Beach
Tyrtes Nest Boracay	La Isla Bonita Beach	Balinghai Beach
Boracay Resort- Fairways and Bluewater	Lapuz-Lapuz Beach	Lugutan Beach
Boracay Ocean Bay Resort	Crystal Ocean Resort	Hagdan Beach

Tablo 3: Boracay Adası'nda Yer Alan Plajlar

Boracay adasında 30'dan fazla plaj alanı yer almaktadır ama bunlardan sadece 13'ü turistler için önem taşıyan büyük plajlardır (Tablo 3). Bazı plajlar ücretsiz bazıları ise ücretlidir. Bazı plajlar halka açık bazıları ise sadece özel otel müşterilerine hizmet vermektedir. Dünyaca ünlü beyaz kumsal plajlar adanın batı kıyılarında çoğunlukta, kayalık plajlar ve falezler ise daha çok adanın kuzey ve kuzeydoğu kıyılarında yer almaktadırlar. Aslında bazı bölgelerde otel, bar, plaj, SPA merkezi ve restoranlar adeta iç içe girmişlerdir.

Doğu kıyılarındaki plaj alanları genelde daha sessiz ve huzurludur, batı kıyılarındaki plaj sahaları ise daha kalabalık ve gürültülüdürler. Kalabalık turist kitlelerinden uzak, huzurlu ve sessiz tatil arzulayanlar Puka Shell Beach, Ilig Iligan Beach, Punta Bunga Beach, Banyugan Beach ve Diniwid Beach plajlarından birini seçebilirler (Tablo 3).

Boracay'ın en meşhur plajı olan White Beach (Beyaz plaj) yaklaşık 4 km uzunluğundadır ve adadaki sınırsız eğlencelerin ve gece hayatının merkezidir. White Beach birçok dergi ve turizm kuruluşu tarafından dünyanın en iyi 10 plajından biri olarak seçilmiştir. Plaj boyunca çok sayıda restoran, bar, spa ve dalış merkezi, gece kulübü, kafe, diskotek ve eğlence mekânı yer almaktadır.

White Beach kendi içinde 3 bölümden oluşmaktadır: Station 1, Station 2 ve Station 3. Station 1 plajın en kuzey kısmını, Station 2 plajın orta kesimlerini ve Station 3'te plajın en güney kısmını kaplamaktadır. En lüks oteller ve en pahalı restoranlar Station 1 bölümünde yer almaktadır. White Beach'te tekne kiralanıp denize de açılabilir, su sporları okullarından birinde dalgıçlık dersleri de alınabilir, dünyanın farklı mutfaklarındaki lezzetler de denenebilir, meşhur SPA merkezlerinden biri de ziyaret edilebilir, butik mağazalardan birinden hediye eşya da alınabilir, bir karaoke barında şarkı da söylenebilir veya sadece kumsalda güneşlenebilir.

Los Indios Bravos Boracay Restaurant	Forno Osteria Restaurant	Steve's Cliff
Paraw Beach Club Bar	Gypsea Shack Restaurant	Kasbah Boracay
Mayas Filipino & Mexican Cuisine	Pats Creek Bar	MO2 Wave Bar
Jonah's Fruit Shake & Snack Bar	Palm Tree Modern Filipino	Yellow Cab Pizza
Sugba De Boracay Restobar	Bamboo Shore Restaurant	Starbucks
Hoy Panga Boracay Restaurant	Subway Restaurant	Exit Bar
True Food Indian Cuisine	Summer Place Bar	Coco Bar
Real Coffee & Tea Cafe	KFC Fast Food	Hobbit Tavern
Koryo Restaurant Boracay	Shakey's Pizza Parlor	Mang Inasal
Cha Cha's Beach Cafe	Mesa Filipino Moderne	Epic Boracay
Kolai Mangyan Restaurant	WAVE bar&lounge	Aria Restaurant
Watersports Cafe And Restaurant	Sea Breeze Cafe	Hangover Kitchen
Cyma Greek Taverna Boracay	Smoke Restaurant	Hen Lin Boracay
Golden Bamboo Restaurant	Nihao Ken Boracay	Haven Bistro
Ariel'S House Bar And Restaurant	Korean Resto & Bar	Twist Potato
Donatello Pizza And Resto	The Happy Corner	Hookah Bar
Momo Ramen Restaurant	Leo's Place Restaurant	2 Brown Boys
Mr.D La Bettola Boracay	Happy Home Cafe	Tods Restaurant
Starin Boracay Tour Lounge	Mc Donald's Fast Food	Jollibee Boracay
Tilapia 'N Chips Restaurant	Zhean's Eatery Restaurant	Sunflower Cafe
Kung Fu Ramen Restaurant	Ani Grains Restaurant	Niu Ohana
Kubo Resto Bar & Grill Boracay	Órale! Street Tacos	Cafe Juanita
Bismillah Halal Turkish Kebab	Dos Mestizos Restaurant	Sabado Bistro
Trattoria Stella Cucina Casalinga Italiana	Club Ken Boracay	EGGBOMB Cafe
Trattoria Stella Cucina Casalinga Italiana	Vilus Barefoot Restaurant	Jordan Cafeteria
Tim Maria Bar & Restaurant	Nonie's Restaurant	Zorba's Restaurant
Azure Beach Club Boracay	Sirena Seafood Restaurant	Kudeta Restaurant
Beth Chi Good Old Music	Rizzo Snack Bar	Wreck Bar
Alon Bar at Shangri-La's Boracay	By Da Way Restaurant	Brezza Restaurant
Rima Mediterranean Treetop Dining	Blah Blah Bar	Sensi Restaurant
Andok's Beach Front Boracay	We Chill Restaurant	Mango Cafe
Sunset View Resto Bar	Subo Boracay Restaurant	Blue Peter
The Sunny Side Cafe	Paradise Garden Cafe	Red Pirates Pub
Swiss Inn Restaurant & Bar	Yellow Cab Pizza	Lotus Bistro
Gerry's Grill - Boracay El Centro Resort	Tita Magz Restaurant	Eva's Pizzeria
Nagisa Japanese Restaurant	Harry's Canteen Bar	A&A Resto Bar
CocoLoco Bar & Restaurant	Cowboy Cocina Boracay	Mindas Canteen
Late Comers Bar and Restaurant	Gibbons' Rock Boracay	JTs Manukan Grille
Island Hoppers Picnic Haven	Boracay Sports Bar	Khor's Cafe
Deo Anda Picnic House Restaurant	Dream Trips Restaurant	Andok's Restaurant
Aquafresh Island Mall Talipapa	Lapu Lapu Sea Food	Sababi Restaurant
Aquafresh Island Mall Talipapa	Island Staff Restaurant	Prisma Bar
Kama Beach Club Bar	Great Wall Restaurant	Area 51 Bar
Aliah Cooking Service & Restaurant	Boracay Island Restaurant	Bimbos Bar
Tod's Lomi House & Resto	Jungle Bar Boracay	ALI'S Food

Tablo 4: Boracay Adası'nda Yer Alan Başlıca Bar, Kafe ve Restoranlar

White Beach plajında ve yakın çevresinde Çin, Akdeniz, Kore, İspanya, Türkiye, Meksika, İtalya gibi dünya mutfaklarını yansıtan çok sayıda restoran vardır. Plaj boyunca dizilmiş ve plaj yakınında yer alan kafe, bar, restoran, bistro ve pub sayısı 50'den fazladır. Boracay adasında yer alan başlıca bar, kafe ve restoranlar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Foto 4: Boracay Adası'nın ünlü "White Beach" plajı

Boracay adasında çok sayıda bar, disko, pub ve eğlence mekânı yer almaktadır. Bunlar arasında en popüler olanlar şunlardır: Bom Bom Bar, Charhls Bar, Club Summer Place, Club Epic, Cocoloco Bar, Crafty's Bar, Cream Cafe, Club Cocomangas, Deja Vu, Juice, Shantal's Resto Bar, Nigi Nigi's, Kurts Bar, Club Paraw, Prisma Bar, Red Pirates Pub, Rumbas, Exit Bar ve Club Area 51. Ayrıca ada sınırları içinde çok büyük çeşitlilik gösteren, her bütçeye uygun çok sayıda restoran hizmet vermektedir. İspanyol mutfağını sevenler Dos Mestizos Restoranını, Yunan yemeklerini denemek isteyenler Cyma Grek Taverna'yı, lüks ortamı sevenler Shangri La Restoranını, Fas yemeklerini sevenler Kasbah Restoranını, Japon yemeklerini sevenler Hama Restoranını, et yemeklerini sevenler Steak House restoranını, İtalyan yemeklerini denemek isteyenler Aria Restoranını, Filipin yemeklerini sevenler Andok's Restoranını, Türk yemeklerini sevenler Bismillah Halal Turkish Kebab Restoranını, ilginç yemekler denemek isteyenler ise Smoke Restoranı veya Jammers Restoranını seçebilirler (Tablo 4).

Boracay adasını ziyaret eden yabancı turistler yeme-içme mekânları olarak en çok Bamboo Bar Buffet, Arwana Coffee Shop, Blue Jade Cafe, Blue Mango, Chez De Paris Resort, Cowboy Cocina, Crafty's Rooftop Bar and Coffee Shop, Fridays, Heidiland Deli, The Hobbit House, Jonas Fruitshake, Lovells Swiss Bakery, Obama Grill Bar-Restaurant, Rumbas, Sunset View Restaurant and Hotel,

Smoke, Wind Riders, True Food, Shenna's, Zest Boracay Restaurant, Bar & Billiards, Viveri's Cafe, Bamboo Lounge ve Bistro Valhalla gibi lezzetli yemekler, içecekler ve tatlılar sunan mekânları tercih etmektedirler (Tablo 4).

Boracay adasında modern ve büyük bir uluslararası hava alanı olmadığından dolayı yabancı turistlerin büyük bir bölümü Manila aktarmasıyla komşu Panay adasında yer alan Caticlan havalimanını tercih etmektedirler. Caticlan havalimanından da feribotla kolayca Boracay adasına ulaşmaktadırlar. Adanın güney ucunda yer alan Cagban limanı (Cagban Jetty Port) Boracay adasının hem giriş hem de çıkış kapısıdır. Panay adasının kuzeybatı ucundaki Catilan limanı (Caticlan Jetty Port) Boracay'daki Cagban limanı arasında düzenli deniz ulaşımı yapılmaktadır. Böylece Panay ve Boracay adaları arasında düzenli bir feribot bağlantısı ve sorunsuz bir turist akışı sağlanmaktadır. Benzer şekilde Panay adasının Tabon limanı (Tabon Port) Boracay adasının Tambisan limanı (Tambisaan Jetty Port) arasında da düzenli feribot ulaşımı yapılmaktadır.

Boracay adasını ziyaret eden turistlerin en çok tercih ettikleri turistik mekânlar şunlardır: Lugutan Mangrove Park, Laguna de Boracay, Bulabog Rock, Bulabog gölü, Ocean Tower View Point, Fairways and Bluewater Resort Gold and Country Club, Chi Spa, The Greenhouse Boracay, Boracay's Grotto, Boracay Pub Crawl, Bella Isa Spa, Roots For Boracay, Club Galaxy, Kudeta Restobar At Fairways & Bluewater ve Golf and Country Club. Ayrıca adada yüzlerce ilginç turistik çekicilik olmasına rağmen, Lobster Rock Kayalıkları, Ariel's Point, Cocomangas Shooter Bar, Levantin Boracay Restoran, Motag Living Museum, Luho Tepesi, Mangrove Nursery, Epic Boracay (Nightclub), Boracay Butterfly Garden, Dead Forest (Ölü Orman), Dream Land Trick Art Museum Borocay ve Friday's Rock Kayalıkları Borocay adasında mutlaka görülmesi gereken yerlerin başında gelirler (<http://www.boracaygo.com/boracay/>).

Boracay adasının yakın çevresinde tatil veya rekreasyon amaçlı ilginç yerler ve adalar yer almaktadır. Boracay'ın güneydoğusunda yer alan Panay, Laurel, Crustal Cove, Crocodile adaları; kuzeyinde yer alan Carabao ve Tablas adaları; kuzeydoğusunda yer alan Romblon ve Sibuyan adaları; batısında yer alan Sibaton, Sibolon, Semirara, Sibay ve Caluya adaları bu ilginç mekânlara örnek gösterilebilir. Boracay adasına çok yakın mesafede yer alan Magic, Laurel ve Crocodile adaları tekne kiralanarak kolaylıkla ulaşılabilen ve görülmesi

gereken ilginç adaların başında gelirler. Bu nedenle Boracay adasını ziyaret eden turistler bu adalardan 2-3 tanesini mutlaka görmek isterler.

Henann Crystal Sands Resort	The Tides Hotel Boracay	Astoria Boracay
Henann Prime Beach Resort	The Lind Boracay	Sea Wind Resort
Henann Palm Beach Resort	Boracay Ocean Club	The Muse Otel
La Carmela de Boracay Resort Hotel	Alta Vista de Boracay	Coast Boracay
Microtel by Wyndham Boracay	Asya Premier Suites	Feliz Hotel Boracay
Henann Regency Resort and Spa	Altabriza Resort Boracay	Pinnacle Boracay
Nandana Boracay Beach Hotel	Boracay Haven Suites	Boracay Uptown Beach
Hue Hotels and Resorts Managed by HHI	Golden Phoenix Hotel	Hotel Soffia
Crown Regency Beach Resort	Boracay Summer Palace	Citic Hotel Boracay
Ambassador In Paradise Resort	Henann Garden Resort	One Crescent Place
Crown Regency Prince Resort	Henann Lagoon Resort	The Auhana
Boracay Mandarin Island Hotel	Le Soleil de Boracay Hotel	The Lind Boracay
Movenpick Resort & Spa Boracay	One Crescent Place Hotel	Hotel Villa Sunset
Crimson Resort and Spa Boracay	Red Coconut Beach Hotel	Aqua Boracay
Savoy Hotel Boracay Newcoast	Monaco Suites De Boracay	Robinson Beach House
Regency Boracay Beach Resort	Tanawin Luxury Apartments	Caipirinha Villa
Discovery Shores Boracay Beach Resort	Cohiba Villas Boracay Island	Tropicana Ocean Villas
Lingganay Boracay Hotel Resort	The Ferra Premier by JG	Grand Boracay Resort
Fairways and Bluewater Boracay	Under The Stars Luxury Apart	Rieseling Boracay
Villa Caemilla Beach Boutique Hotel	Den Pasar Nasog Villa	Nami Resort Hotel
Under the Stars Luxury Apartments	Estacio Uno Lifestyle Resort	Jony's Boutique Hotel
Boracay Grand Vista Resort and Spa	Mandala Spa & Resort Villas	Gabi Leaf
Tanawin Resort And Luxury Apartments	Two Seasons Boracay Resort	Fridays Boracay Resort
The District Boracay Beach Hotel	The Palms Of Boracay Hotel	Panoly Resort Hotel
Azalea Hotels & Residences Boracay	Karuna Boracay Suites	Sundown Beach Studios
Best Western Boracay Tropics Resort	Paradise Garden Hotel Resort	Astoria Current Hotel
Blue Marina Boracay Resort	Aloha Boracay Hotel	Boracay Sands Hotel
Erus Suites Hotel Boracay	Calypso Beach & Dive Resort	Boracay Suites
Ferra Premier By Jg Otel	Canyon De Boracay Otel	Villa Sunset Boracay

Tablo 5: Boracay Adası'nda Yer Alan Başlıca Lüks Oteller ve Kaliteli Konaklama Tesisleri

Boracay adasını ziyaret eden yabancı turistler 2018 yılından sonra otel rezervasyonu yapmadan adaya gelip tatil yapamazlar. Ayrıca hem adaya girişte hem de adadan çıkışta belli bir küçük ücret ödemeleri gerekmektedir. Ziyaretçiler, rezervasyon yapmadan önce tatil takvimini, adaya gidiş ve dönüş tarihlerini iyi ayarlamaları gerekir çünkü adadaki aşırı yoğun dönemlerde otel fiyatları en yüksek seviyededir. Genel olarak Boracay'da 1 Aralık – 1 Haziran yoğun sezon veya yüksek dönem, 2 Haziran – 30 Kasım sakin sezon veya düşük dönem olarak adlandırılır. Yoğun dönemde birçok otelde boş yer kalmaz ve genelde otel fiyatları %20-30 artmaktadır bu nedenle bu tarihlerde erkenden rezervasyon yapmada fayda vardır. Boracay adasında en büyük turist yoğunluğu ve en yüksek otel fiyatları aşağıdaki üç önemli dönemde görülmektedir:

- 15 Aralık - 5 Ocak arasında tüm dünyada kutlanan yeni yıldan dolayı aşırı bir yoğunluk var ve bu dönemde otel fiyatları yükselmektedir.
- Çin Yeni Yılı kutlamalarına bağlı olarak bu kutlamalardan 3-4 gün öncesi ve 3-4 gün sonrasında Çinli turistlerin adaya akın etmesiyle yeni bir pik sezon yaşanmaktadır. Çin Yeni Yılı 8 Şubat'a denk gelirse, Boracay'daki otel fiyatları 5-12 Şubat döneminde artmaktadır.
- Hristiyan dünyasının önemli bayramlarından biri olan Paskalya kutlamalarından 3-4 gün öncesi ve

3-4 gün sonrasında Boracay'daki otel fiyatları yine yükselmektedir.

Sonuç olarak Boracay çok talep gören ve çok yoğun ziyaret edilen bir ada olduğundan dolayı, hangi dönemde, ne amaçla, nasıl bir konaklama tesisinde ve ne kadar süreyle kalınacağını önceden belirlemede fayda vardır. Bu meşhur adayı ziyaret eden turistler 4-5 gün zaman ayırıp komşu Panay adasındaki Milli Park alanlarını ziyaret etmelerinde fayda vardır.

Boracay Filipinler Cumhuriyetinin hem turizm vitrini ve ulusal sembolü hem de ülkenin turizm başkentidir. Filipinlerin hiçbir bölgesinde ve hiçbir adasında Boracay adası kadar turistik tesis, insan yoğunluğu ve otel yoğunluğu yoktur. Boracay gibi 10 km² lik küçük bir adada 200'den fazla otel ve konaklama tesisi, ayrıca 300'den fazla bar, lokanta ve restoranın yer alması bunu kanıtlamaktadır. Filipinler Cumhuriyeti sınırları içinde hiçbir ada 10 km²'lik küçük bir alan içinde, Boracay kadar çok sayıda 4 ve 5 yıldızlı lüks otele de sahip değildir. Ada genelinde yüksek kalitede 90'dan fazla lüks konaklama tesisi yer almaktadır (Tablo 5). Doğal olarak tüm bunlar ada ekonomisi ve ada turizmi için hem olumlu hem de olumsuz etki ve sonuçları vardır. Boracay adasının en pahalı ve en lüks konaklama tesisi kuşkusuz "Shangri-La's Boracay Resort and Spa" otelidir. Adanın kuzeybatı kıyılarında yer alan bu ünlü otel uluslararası turizm dergilerinde Boracay'ın adeta tanıtım sembolüdür.

Boracay Holiday Resort	Boracay Summer Palace	Jade's Casa de Arte
Alla Luna Rossa Beach Hotel	The Auhana Boracay	Boracay Eden Villa
Arwana Hotel & Restaurant Boracay	357 Boracay Hotel	Island Jewel Inn
Under The Stars Luxury Apartment	Balinghai Beach Resort	Turtle Inn Resort
Nigi Nigi Nu Noos e Nu Nu Noos	Cohiba Villas Boracay	Casa Gabriel
Ambassador In Paradise Resort	Heavens Gate Boracay	Boracay Hills
Tawhai Boracay Resort	Oasis Resort and Spa	Canyon de Boracay
Condominiums		
Summer Breeze Welcome Home Boracay	Bolabog Beach Resort	Eclipse Resort
Koko's Place Diniwid Boracay	Tropicana Ocean Villas	Fridays Resort
The Sun Villa Resort and Spa Hilltop	La Reserve Resort	Spider House Resort
The Club Ten Beach Resort Boracay	The Beach House Boracay	Lorenzo South
Bans Beach Resort Boracay	Sunrise Palais Boracay	Paradise Garden
Two Seasons Boracay Resort	The Ferra Premier by JG	Kite House Boracay
OYO 124 Blue Dawn Boracay	Club Manila East Boracay	Mi Sueno Boracay
Bamboo Beach Resort & Restaurant	Pinnacle Resort and Villas	Citic Hotel Boracay
Fairways & Bluewater Boracay	Punta Rosa Boutique Hotel	The Strand Boracay
Executive Wing (La Carmela)	Boracay Terraces Resort	Bora Sky Hotel
Bluewaves Beach House	Hotel Isla Boaracay	Club Panoly Resorts
Boracay Breeze Resort Hotel	Blue Lilly Hotel Boracay	Pinjalo Resort
Boracay Paradise Hotel	Secret Garden Resort	Luxe View Hotel
Boracay White Coral Hotel	Boracay Beach Resort	Rieseling Boracay
Casa Mia At Nami Resort	Bamboo Beach Resort	Mayumi Beach Villa
Watercolors Boracay Dive Resort	Royal Park Resort	Nezima Beach Villa
Hey Jude Resort Hotel	Boracay Beach Club	White Beach Villas
Kaiyana Boracay Beach Resort	Indila Boracay Hotel	IPY Homes Boracay
La Carmela De Boracay Resort Hotel	Boracay Haven Resort	Fridays Boracay
La Isla Bonita Resort And Spa	Mayflower Hotel	White Beach Hotel
The Strand Boracay Otel	Milflores De Boracay	Levantine Boracay
Casa Pilar Beach Resort	Deparis Beach Resort	Aqua Boracay
The Sun Villa Resort And Spa Hilltop	Esecondido Beach Resort	Alargo Villa
One Crescent Place Otel	Island Nook Hotel	Diniview
Patio Pacific Boracay Otel	Jony'S Beach Resort	Shambala Terraces
Paradise Bay Beach&Watersport Resort	Lime Hotel Boracay	Sea Wind Boracay
Pearl Of The Pacific Otel	Lugar Bonito Hotel	Residencia Boracay
Real Maris Boracay Bach Resort	Oro Beach Resort	Queens Beach Resort
The Rose Pike At Boracay Otel	The G Suites Hotel Boracay	Swipers Inn Boracay
Seabird International Resort	Sea Wind Boracay Otel	Reef Retreat Resort
Shore Time Hotel Boracay	Sur Beach Resort Boracay	Palm Breeze Villa
The Club Ten Beach Resort Boracay	Nirvana Beach Resort	Victory Beach Resort
The Sitio Boracay Villas And Suites	Boracay Terraces Resort	Giulius Italian Resort
White House Beach Resort	Willy'S Beach Hotel	Zuzumi Boutique Hotel

Tablo 6: Boracay Adası'nın Başlıca Popüler Ekonomik Otelleri ve Konaklama Tesisleri

Boracay adası rüzgâr sörfü ve dalga sörfü için ideal iklim ve deniz özelliklere sahip olduğundan dolayı dünyanın en ünlü sörf merkezlerinden biridir. Bu nedenle bu şirin ada adrenalin ve su sporlarını sevenler için de uygun ortamlar sunmaktadır. Laguna de Boracay çevresi ve Bulabog Beach kıyıları sörf tutkunlarının en popüler yerlerin başında gelir.

Su sporları ve dalış tutkunları için Boracay adasında birçok uygun eğitim ve dalış merkezi yer almaktadır. Bu küçük adanın kıyılarında yaklaşık 30-35 dalış ve su sporları merkezi yer almaktadır. Boracay adasının en popüler dalış ve su sporları merkezleri şunlardır: Scotty's Dive Center, Mario Diving Center, Frog Diver Professional Training, Pinaskiteboarding Center, Reef Riders Windsurfing, Water Colors Boracay Dive Resort, Kitesurfing & SUP School – Boracay, Calypso Beach & Dive Resort, BIWC (Boracay Island Water Company), Freestyle Academy Kitesurfing, Stingray Watersports Activities, Boracay Hangin Kite Boarding Center, White Beach Divers, Habagat Kiteboarding Center, Fisheye Divers, Dive Gurus Boracay Dive Center, New Wave Divers Boracay, Eclipse Dive Center, Victory Divers, Aqualife Divers Academy, Sea World Dive Center Boracay, The Paradise Dive Center, Far East Scuba Institute Boracay - Day Courses. Boracay kıyılarında yer alan Dive Gurus Boracay ve Friday's Rock adanın en ünlü ve en popüler dalış yerleridir (<http://www.boracaygo.com/boracay/>).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Boracay dünyanın en ünlü, en medyatik ve en popüler tropikal adalarının başında gelir. Ayrıca bu küçük ada Filipinler Cumhuriyetinin ulusal turizm gelirinin %20'den fazlasını tek başına karşılamaktadır. Bir yılda Filipinler Cumhuriyetine gelen yabancı turist sayısı 7-8 milyon ise bunun en az 2 milyonu Boracay adasına gelmektedir. Bir başka deyişle Boracay Filipinlerin turizm kalbidir ve ulusal markasıdır. Bu şirin adanın sınırları içinde ne gürültülü fabrikalar, ne havayı kirleten termik santraller ve sanayi tesisleri, ne de büyük metropol kentler yer alır. Adanın tek geçin kaynağı turizm ve turizme bağlı sektörler olduğu söylenebilir. Fakat Boracay adasında modern müzelerin, sanat galerilerinin, tarihi kalelerin, köprülerin, eski mimari eserlerinin, kültür-sanat merkezlerinin, çağdaş hastanelerinin ve geniş spor merkezlerinin olmaması turizm açısından büyük bir dezavantajdır (Manalo, 2017:3558-3562).

Filipinlerin reklam yüzü ve turistik sembolü olan ada bugün ciddi ekolojik, demografik ve altyapı

sorunlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Filipinlerin hiçbir bölgesinde ve hiçbir adasında bu kadar küçük bir alanda bu kadar yüksek bir turistik tesis yoğunluğu ve bu kadar yüksek nüfus yoğunluğu yoktur. Aşırı kalabalıklaşma, adanın taşıma kapasitesini aşan bir nüfus, hızla çoğalan otel sayısı ve yüksek inşaat yoğunluğu adadaki turizm faaliyetlerinin geleceğini tehlikeye sokmaktadır. Merkezi Filipinler Hükümeti ada sınırları içinde yeni göçmen dalgalarını ve yeni yerleşmelerin açılmasını engellemek ve yeni turistik tesislerinin açılışını durdurmak için bir an önce uzun vadeli politikalar üretmelidir.

Günümüzde Boracay'ın yüzleştiği ama halen çözemediği en öncelikli sorunlar şunlardır:

- Alt yapı, kanalizasyon ve atık suları meselesinin hala tam olarak çözülememiş olması,
- Önlenemeyen yabancı turist akımı ve bunun sonucunda adanın kapasitesini aşacak kadar kalabalık turist kitesinin gelmeye devam etmesi.
- Merkezi hükümetin ve yerel yetkililerin kontrol edemedikleri kaçak turistik tesislerin ve izinsiz binaların çoğalması.
- Büyük turistik işletmelerin ve otellerin yabancı şirketlerin elinde olması ve yerli Filipin yatırımcıların onlarla rekabet edememesi.
- Plajlarda, kıyılarda, denizde ve adanın genelinde yaşanan ciddi ekolojik sorunlar.
- Filipinli kadınlarla yaygınlaşan karma evlilikler sonucunda yabancı uyruklu insanların adaya kalıcı olarak yerleşmelerinin giderek yaygınlaşması.
- Adanın büyük plajlarında yaygınlaşan erozyon.
- Temiz tatlı su kaynaklarının kısıtlı olması ve içme suyu kalitesinin giderek kötüleşmesi
- Adadaki doğal alanların giderek daralması sonucunda, çok sayıda bitki ve hayvan türünün yok olması.
- Adadaki doğal kaynakların tahrip edilmesi ve aşırı tüketilmesi.
- Kıyılarındaki mercanların tahrip edilmesi ve kontrolsüz balık avlanma.
- Adaya yönelik önlenemeyen Çinli tüccar göçü.
- Ada genelinde gözlenen aşırı yüksek nüfus yoğunluğu ve çok yüksek turistik tesis yoğunluğu.
- Mantar gibi çoğalan otellerin yaygınlaşması ve adanın giderek betonlaşması.

Yukarıda sıralanan ekolojik ve toplumsal sorunları gören Filipinler hükümeti adayı çevre sorunlarından arındırmak için bir dizi radikal karar almıştır. Örneğin 2005 yılında devlet başkanı Gloria Macapagal Arroyo Boracay adasını "özel turizm bölgesi" ilan etmiş ve adadaki sorunların çözümü için büyük finans desteği sağlamıştır. Filipinler

devlet başkanı Rodrigo Duterte'nin emriyle 26 Nisan 2018 tarihinden itibaren ada 6 ay süreyle tamamen turistik faaliyetlere kapatılmış ve adanın alt yapısı ve çevre sorunların çözümü için yoğun bir program uygulanmaya başlanmıştır. Nisan-Ekim döneminde adanın tüm biriken çöpleri temizlenmiş, plajları ve sahil şeridi yeniden düzenlenmiş, kaçak oteller ve turistik tesisler kapatılmış, bazı konaklama tesisleri yeniden onarılmış ve adadaki ekolojik sorunların en azından bir kısmı çözüme kavuşmuştur. 26 Ekim 2018 tarihinde ada tekrar turizm faaliyetlerine açılmıştır ama köklü çevre sorunlarının bir bölümü hala çözümlenemediği de bilinmektedir. Boracay adasının bazı sorunları ve çözüm bekleyen yöresel problemleri olduğu gibi birçok üstünlüğü ve turizm avantajı da vardır.

Uluslararası turizm hareketliliği bakımından Boracay adasının başlıca turizm avantajları şöyle sıralanabilir:

- Ada genelinde terör, cinayet ve güvenlik sorunlarının olmaması.
- Dünya standartlarında 30'dan fazla lüks otele ve modern konaklama tesisine sahip olması.
- Orta gelirli turistler için 200'den fazla otel ve konaklama tesisine sahip olması.
- Ada genelinde 300'den fazla bar, restoran, lokanta gibi tesislere sahip olması.
- Adanın kıyılarında yaklaşık 30-35 dalış ve su sporları merkezinin bulunması.
- Ada genelinde beyaz plajların, dalış merkezlerinin, SPA merkezlerinin, mağaraların, küçük koyların, botanik bahçelerin ve lagün göllerinin yer alması.
- Ada genelinde su, elektrik, internet gibi alt yapı sorunlarının olmaması.
- Adada her bütçeye uygun çok sayıda kaliteli otel, restoran, bar ve konaklama tesisinin yer alması.
- Ünlü beyaz plajları, go-go barları, dalış yerleri ve eğlence mekânlarıyla Filipinler Cumhuriyetinin küresel tatil markası olması.
- Panay adasına ve Caticlan havalimanına çok yakın mesafede bulunması.

26 Nisan 2018 tarihinden önce Boracay sınırları içinde 500 civarında otel faaliyet gösterirken, 26 Ekim 2018 tarihinden sonra bu sayı 280'in altına düşmüştür. Kaçak otel ve restoranlar, izinsiz pansiyonlar ve barlar, sağlık ve temizlik koşullarına uygun olmayan tüm konaklama tesisleri kapatılmıştır. Sadede 5-6 ay gibi kısa bir zaman dilimi içinde şartlara ve kanunlara uygun olmayan 200'den fazla konaklama tesisinin

bu küçük adada kapatılmış olması dahi büyük bir başarıdır. 26 Ekim 2018 tarihinden sonra ada kıyılarına çok yakın mesafede dalış sporları uygulamak ve jet ski sürmek de yasaklanmıştır. Tüm bunları yapmak isteyenler ise turistlerden ve sahilden uzak denizin iç kesimlerinde bu su sporlarını uygulamalarına izin verilmiştir. Ayrıca 26 Ekim 2018 tarihinden sonra Boracay plajlarında sigara içmek, içki içmek, gıda tüketmek, piknik yapmak, kumdan heykeller inşa etmek, masaj yaptırmak, satış yapmak, reklam ve tanıtım yapmak, meyve veya sebze tüketmek, hayvan gezdirmek te yasaklanmıştır. Plajların ve deniz kıyılarının korunması, ayrıca adanın sürdürülebilir turizmi sağlıklı uygulayabilmesi için Filipinler hükümeti ve ada yöneticileri var gücüyle çalışmalarını sürdürmektedirler (Manalo, 2017: 3558-3562).

Sonuç olarak Boracay sadece Filipinlerin değeri ve coğrafi mirası değildir, tüm insanlığın ve tüm dünyanın coğrafi ve turizm mirası olduğundan dolayı adanın korunması ve yaşatılması tüm insanlığı ve tüm uygar dünyayı ilgilendirmektedir.

KAYNAKÇA

- Atalay, İ. (2001). "Resimli ve haritalı dünya coğrafyası". İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Atalay, İ. (2007). "Kıtalar ve ülkeler coğrafyası". İzmir: META Basım.
- Atasoy, E. (2013). "Demografi yazıları". Bursa: MKM Yayınları.
- Atasoy, E. (2010). "Kıtalar ve ülkeler coğrafyası". Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Atasoy, E. (2018). Muslim communities in the philippines from the perspective of political geography and ethnogeography, Journal of History Culture and Art Research, Vol. 7, No. 2, June
- Bayar, S. (2011). "Filipinler ülke raporu", T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Merkezi, Ankara.
- Carter, R. W. (2004). Implications of sporadic tourism growth: extrapolation from the case of boracay island, the philippines, Asia Pacific Journal of Tourism Research 9 (4), December.
- Colleen, A. S. (1967). Philippines in pictures, Manila, Library of Congress Cataloging. Cilt 1.
- Düzyol, T. (2016). "Filipinler", Ermağan, İsmail (Editör), Dünya Siyasetinde Doğu Asya. Ankara: Nobel Yayınları.
- Georgiev, P. (2005). Filipinite i evraziyskata dıga na nestabilnost, Spisanie Geopolitika, Broy 6, Sofya.
- Kristev, V. (2016). "Geopolitika i geostrategiya na turizma", İzdatelstvo Nauka i

İkonomika, İkonomiçeski Universitet, Varna.

Kristev, V. (2014). "Geografiya na turizma", İzdatelstvo Nauka i İkonomika, İkonomiçeski Universitet, Varna.

Lakost, İ. (2005). "Geopolitiçeski reçnik na sveta", İzdatelska Kařta Trud, Sofiya.

Lavrov, S. B. & Kaledin, N. V. (2003). "Ekonomiçeskaya, sotsialnaya i politiçeskaya geografiya mira. Regioni i Strani". İzdatelstvo Gardariki, Moskova.

Lopez, M. L. (2006). "A handbook of philippine folklore". Quezon City. The University of the Philippines Press.

Lukanov, A., Bojinov, N. & Dimitrov, S. (2005). "Stranite v Sveta 2005-2006", İzdatelstvo Gloriya Palas, Sofya.

Manalo J. J. P. (2017). Relevance of sustainable tourism in the philippines: case of Boracay island and Puerto Princesa city, International Journal of Information Research and Review, Vol. 04, Issue, 01, pp.3558-3562, January.

Manuela W. S. (2015). The İmpact of government failure on tourism in the Philippines, Transport Policy, Volume 43, October. Pages 11-22

Özey, R. (2008). "Asya Coğrafyası". İstanbul: Aktif Yayınları.

Özgüç, N. (2011). "Turizm coğrafyası. Özellikler ve Bölgeler". İstanbul: Çantay Kitabevi.

Santos, R. B. Tomeldan M. V. (2009). Case-based study of three tourism-dependent islands in the Philippines the cases of Boracay island, aklan; Puerto Galera, Oriental Mindoro; & Coron, Palawan in the Philippines", A Journal of Architecture, Landscape Architecture and the Designed Environment University of the Philippines College of Architecture, Issue No: 3, Philippines.

Shah K. Gupta V. Edited by Charlotte Boyd (2000). Tourism, the poor and other stakeholders: experience in Asia, overseas development institute, fair trade in tourism project. University of North London, UK, Printed by Russell Press Ltd, Nottingham, NG6 0BT, April.

Smith, Russell A., Henderson, J. C., Chong, V., Tay, C., & Jingwen, Y. (2011). The development and management of beach resorts: Boracay island, the Philippines, Asia Pacific Journal of Tourism Research, 16 (2), pp. 229-245.

Smith, V. L. (1992). Boracay, Philippines: a case study in alternative tourism, University of

Pennsylvania Press, Philadelphia, USA, pp.135-157.

Timor, A. N. (2002). "Güneydoğu Asya. Özellikler.

Ülkeler", İstanbul: Çantay Kitabevi.

Trousedale, W. (1999). Governance in context Boracay Island, Philippines, Annals Of Tourism Research, 26 (4), pp. 840-867.

William J. T. (1999). "Governance in context: Boracay Island, Philippines, Annals of Tourism Research. Volume 26, Issue 4, October 1999, Pages 840-867

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

• <https://www.palawandays.ru/boracay-philippines>

• <https://www.lonelyplanet.com/philippines/the-visayas/boracay>

• <http://www.boracaygo.com/boracay/>

• <https://boracayisland.org/>

• <http://philippine.ru/boracay.html>

• <http://www.openarium.ru/>

• <https://tonkosti.ru>

• <https://wikiway.com/philippines/ostrov-boracay/>

• <https://www.life-in-travels.ru/plyazhi-naboracae/>

• <http://www.restbee.ru/world/azija/filippiny/borakaj>

• <http://www.svali.ru/catalog~93~98532~index.htm>

• <https://www.tourister.ru/world/asia/philippines/city/boracay>

• <https://nashaplaneta.net/asia/philippines/boracay-ostrov>

• https://forbes.kz/travels/nichego_krome_relaksa_1569492008/

• <https://sletat.ru/philippines/boracay/>

• http://www.exatour.ru/tury/filippiny/ostrov_borakaj/

• <http://www.phtourguide.com/>

• <https://www.boracayisland-hotels.com/tr/all-hotels/>

• <https://www.eco-business.com/news/5-ways-to-save-boracay/>

• <https://www.agoda.com/tr>

• <https://www.hotelplanner.com/>

• <https://www.booking.com/>

• <https://www.trivago.com/>

• <https://www.tripadvisor.com/>

• <https://www.expedia.co.uk/>

• <https://www.openstreetmap.org/>

• <https://www.google.com/maps>

• <https://mapcarta.com/>

• <http://www.mappery.com/>

• <https://www.worldmeteo.info/en/asia/philippines/>

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE MOBİLYA TASARIMINDA ÇEVRECI YAKLAŞIMLAR

Sustainability and Environmental Approaches in Furniture Design

Arş. Gör. Sinem GÜNEŞ

Orcid: 0000-0001-9071-9913 Doğuş Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi İç Mimarlık Bölümü
sinemmdal@gmail.com

Doç. Dr. Deniz DEMİRARSLAN

Orcid: 0000-0002-7817-5893 Kocaeli Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi İç Mimarlık Bölümü
demirarslandeniz@gmail.com

Derleme Makalesi / Compilation Article

ARTICLE INFO

Submit Date : 2020-09-18
First Revision : -
Last Revision : 2020-12-12
Acceptdate : 2020-12-12

Area Editor: Gültekin ERDAL

Referees / Hakemler:

Dr. Öğr. Üyesi Çağrı YALÇIN
Doç. Dr. Asuman AYPEK ARSLAN

Anahtar Kelimeler:

İç Mimarlık, Sürdürülebilirlik, Ekolojik
Tasarım, Mobilya Tasarımı, Mobilya
Üretimi

Keywords:

Interior Architecture, Sustainability,
Ecological Design, Furniture Design,
Furniture Production

Reference :

Güneş, Sinem, Demirarslan, Deniz (2020).
Sürdürülebilirlik ve Mobilya Tasarımında
Çevreci Yaklaşımlar. Uluslararası İnsan ve
Sanat Araştırmaları Dergisi, Aralık 2020,
Cilt: 5, Sayı: 6, Sayfa: 81-99.

Özet

Günümüzde tükenen kaynakları korumak, sera gazı emisyonlarını azaltmanın yollarını bulmak, iç mekanı zehirli kimyasallardan arındırmak için sürdürülebilir çevre politikalarına önem vermek gerekmektedir. Çalışmanın amacı bu konudaki çalışmaları incelemek, sürdürülebilir çevre politikalarını araştırmak ve gelecek nesiller için sürdürülebilirlik kavramının önemini farketmektir. Sürdürülebilir çevre politikaları, dünyada tüm disiplinlerin merkezine aldığı bir konu haline gelmiştir. Sürdürülebilir yaklaşımlar ekolojik tasarımlar ile birlikte çevreye karşı duyarlı, doğal kaynaklara saygılı bir yaklaşım biçimidir. Sürdürülebilirlik, ham maddeyi içinde bulunduğu bölgeden elde etmeyi amaçlayan, böylece ulaşım faktöründe ortaya çıkması olası hava kirliliğinin çevreye vereceği zarara kadar dikkate alan, geri dönüşümlü, doğada yok olan malzemeler ile tasarlanan ürünlerden oluşmaktadır. Bu konularla doğrudan ilişkili iç mimarlar, interdisipliner bir çalışma ile çevreye gelebilecek zararı ortadan kaldıracak ya da minimuma indirecek çözümler üretmeyi hedeflemektedir. Bu çözümler yapıdan başlayıp en ufak ölçek olan mobilyalara kadar uzanmaktadır. Yapı ölçeğinde düşünüldüğünde daha inşa aşamasından başlaması gereken sürdürülebilir yaklaşımlar iç mekan tasarımlarında ve mekanların içinde kullanılacak mobilya tasarımlarına kadar ön planda tutulması gereken önemli bir nokta haline gelmiştir. Sürdürülebilir mobilyalar daha sağlıklı mekanlar kullanmamıza ve doğayı yok etmeden ekolojik tasarımlarla çözümler bulmamıza sebep olmaktadır. Mobilyaların sürdürülebilir olması tükenen kaynakları minimuma indirerek kullanmak ya da hiç kullanmamak; yöreye has malzemelerle, ham madde kullanılması gibi tutumlar çevreye karşı daha duyarlı sonuçlar ortaya çıkmasına neden olacaktır. Artan nüfus, tükenen ve tükenmeye yüz tutmuş kaynaklar ve canlıları korumak için tüm dünya sürdürülebilir mobilya üretimine önem vermektedir. Sürdürülebilir yaklaşımlar tüm dünyanın önem verdiği bir konu haline gelmiş ve bu konuyu desteklemek adına çeşitli adımlar atılmıştır. Bu adımlardan bazıları çevreci yaklaşımlar ile yapılan tasarımlar için ortaya çıkartılan sertifikalardır. Belli kriterlere sahip olunca, alınmaya hak kazanılan sertifikaları almak için sürdürülebilir politikalara uygun standartlara sahip, ürünler verilmesi zorunlu olmaktadır. Farklı ülkelerde farklı kriterlere sahip olan sertifikaların ortak noktası geri dönüştürülebilir malzeme kullanımı ve tükenen kaynakları korumaya yönelik olmalarıdır. Endüstri devriminden sonra dünyada birçok sanat akımı ortaya çıkmıştır. Bu akımlar çeşitli malzemeleri ön plana çıkarmış ve mobilya tasarımına yön vermiştir. Özellikle 1940'lı yıllarda; ekonomik, seri üretime uygun ve şekil alabilme özelliğinin sınırsız oluşundan

dolayı mobilya üretim sektörüne giren plastik malzemenin zaman içerisinde, doğada uzun yıllar yok olmamasından kaynaklı çevresel faktörler, ekolojik malzeme arayışlarına geçmenin nedenleri arasındadır. Doğada kaybolmayan bir madde olan plastik kullanımı yerine farklı malzemeler ile yapılan tasarımlar ortaya atılmaya başlanmıştır. Dünyanın birçok yerinde, konuya duyarlı tasarımcılar farklı malzemeler ile sıradışı tasarımlara imza atmışlardır. Yapılan tasarımlarda hedef, geri dönüştürülebilir malzeme kullanımı olup çevreye zarar vermemesi birinci koşulu oluşturmaktadır. 1970 sonrası mobilya üretiminde plastik malzemelerin zararları, doğada yok olmayışı ve bunun gibi geri dönüştürülemeyen malzemeleri en aza indirerek daha ekolojik tasarımlara yer verilmiştir. Birçok tasarımcı geri dönüştürülebilir farklı malzemelerle tasarımlar yapmış, farkındalık yaratmışlardır. Yapılan tasarımlarda amaç, ilk başta geri dönüşümlü ekolojik malzemeler kullanmak olsa da zaman içinde mobilya üretiminde strüktür olarak güçlendirilmiş tasarımlar yerini almıştır. Çalışmada zaman içinde gerçekleşen farklı sürdürülebilir tasarımlar literatür taraması yöntemiyle araştırılmıştır. Zaman içerisinde sürdürülebilir mobilya üretiminin önemi kavranmış; ekolojik, sürdürülebilir tasarımlar önem kazanmıştır. Kazanılan çevreci yaklaşımların çevreye katkısının fark edilmesi amaçlanmıştır. Sürdürülebilir bir dünya için mikro ölçekte makro ölçeğe yapmamız gereken davranış biçimlerinden bahsedilmiş olup, bu konuda dünyanın günden güne geliştiğinden bahsedilmiştir.

Abstract

Today, it is necessary to give importance to sustainable environmental policies to protect the depleted resources, find ways to reduce greenhouse gas emissions and purify the interior from toxic chemicals. The aim of the study is to examine the studies on this subject, to investigate sustainable environmental policies, and to realize the importance of the concept of sustainability for future generations. Sustainable environmental policies have become a subject that has taken center for all disciplines in the world. Sustainable approaches, together with ecological designs, are environmentally friendly and respectful to natural resources. Sustainability consists of products that are designed with recyclable, non-natural materials that aim to obtain the raw material from the region in which it is located, thus taking into account the air pollution likely to arise in the transportation factor to the environmental damage. Interior architects directly related to these subjects aim to produce solutions that will eliminate or minimize the damage to the environment through an interdisciplinary study. These solutions range from the building to the smallest scale furniture. Considering the scale of the building, sustainable approaches that should start from the construction phase have become an important point that should be kept in the foreground in interior design and furniture designs to be used in the spaces. Sustainable furniture causes us to use healthier spaces and find solutions with ecological designs without destroying nature. Sustainable use of furniture by minimizing resources or not using them at all; Attitudes such as using raw materials with local materials will cause us to produce more environmentally sensitive results. The increasing population attaches importance to the production of sustainable furniture all over the world in order to protect the resources and living creatures that are depleted and depleted. Sustainable approaches have become an issue that the world attaches importance to, and various steps have been taken to support this issue. Some of these steps are certificates created for designs made with environmentalist approaches. Once certain criteria

are met, it is mandatory to provide products with standards that comply with sustainable policies in order to obtain the certificates that are entitled to be obtained. The common point of the certificates, which have different criteria in different countries, is to use recyclable materials and to protect the depleted resources. After the industrial revolution, many art movements emerged in the world. These currents highlighted various materials and shaped furniture design. Especially in the 1940s; Due to the fact that it is economical, suitable for mass production, and its formability is unlimited, environmental factors arising from the fact that plastic material entering the furniture production sector has not disappeared in nature for many years are among the reasons for switching to ecological material searches. Instead of using plastic, a substance that does not disappear in nature, designs made with different materials have begun to be introduced. In many parts of the world, sensitive designers have created extraordinary designs with different materials. In the designs made, the target is to use recyclable materials, and the first condition is not to harm the environment. After 1970, more ecological designs were included in the production of furniture by minimizing the damage of plastic materials, the absence of nature, and non-recyclable materials. Many designers made designs with recyclable materials and created awareness. Although the aim of the designs was to use recycled ecological materials at first, it has taken place as a structure reinforced designs in furniture production over time. In the study, different sustainable designs that have been realized over time have been researched with the literature review method. Over time, the importance of sustainable furniture production is understood; ecological, sustainable designs have gained importance. It is aimed to realize the contribution of environmentalist approaches to the environment. For a sustainable world, we have talked about the behaviors that we need to do from micro-scale to macro scale, and it is mentioned that the world is developing day by day.

GİRİŞ

İnsan ve toplumun mekan gereksinimleri iç mimarlık disiplininin doğmasına neden olmuştur. Mekân, eşya ve eylemler için hacim ihtiyacını oluştururken, yaşamımızı sürdürmek için güvenlik ve konfor ihtiyacının yanında estetik ihtiyacımızı da karşılamaktadır. (Demirarslan, 2017:3). Mekanların içini oluşturan donatıların, uzmanlarca çözümlenmesi mekanların kullanıcı ihtiyaçlarına göre oluşturulmasına katkı sağlamıştır.

İnsanların oluşturduğu mekanlar diğer insan ürünlerine göre daha uzun süre kullanılmaktadır. Mekan; oluşumunun her aşamasında doğa ile doğrudan etkileşim içindedir (Demirarslan, 2017:4). İç mimari projelerin uygulanması sırasında bir çok disiplin bir arada çalışmaktadır. Proje esnasında çevreye karşı birçok zararlı durum ortaya çıkabilmektedir, bunların çözümlenmesinde İç mimarlık disiplinin farklı disiplinlerle olan etkileşimi daha sürdürülebilir projelerin ortaya çıkmasına sebep olacaktır.

Örneğin; Mekânın tasarımında iç mimarlık

disiplininin çevre mühendisliği ile ilişkisinin kurulmasında;

- Kaynak kullanımı
- Atıklar
- Gürültü
- Hava kalitesi etkili olan dört husustur (Demirarslan, 2017:5).

Mevcut kaynaklar etkin biçimde kullanılmaktadır. Artan nüfus ve kentleşme ile mekan ihtiyacı artmış bu durum doğayı ve doğada yaşayan hayvanların alanlarının daralmasına ve içinde yaşadığımız havanın kirlenmesine yol açmıştır. Bütün bunların getirisi olarak tüketim fazlalığı sonucunda kaynak problemi ortaya çıkmıştır. Kaynakların tükenmesi sonucu gelecek kuşaklar için yeterli kaynak bulunmaması problemi ortaya çıkacaktır (Kurt Konakoğlu, Kurdoğlu 2019:1). Bütün bu sorunların dikkate alınıp daha ekolojik ve sürdürülebilir mekan tasarımları yapılması gerekmektedir.

Artan nüfus ile birlikte aynı oranda artış gösteren katı atık miktarının oluşmasında, gelişen teknolojilerin de etkisi büyüktür. Hızlı endüstrileşme ve hızlı büyümeye oranlı şehirleşme etkisi de yine katı atıkların miktarının ve bileşenlerinin çeşitlenmesi noktasında etkili olmuştur. Özellikle bilinçsizce tüketilen hammadde ve ciddi çevre kirliliklerinin oluşmaya başlaması, geri dönüşebilir katı atıkların değerlendirilmesinin önemi üstünde etkili bir farkındalığın oluşmasına sebep olmuştur. Ekolojik malzemeler doğada olan, geri dönüşümü mümkün doğal ve yapay malzemelerin tümünü kapsamaktadır. Tüm malzemelerin kaynağı doğadır. Ancak malzemeler geri dönüşüm veya yapımı sırasında çevre için zararlı hale gelebilmektedir. Su ve toprağın kirlenmesi, çöp sorunu, hammadde yetersizliği gibi nedenlerden dolayı doğada var olan ekosistemler zarar görmektedir. Çevre problemlerinde gelinen ciddi boyutlar malzemelerin ekolojik dengeye zarar vermeyecek şekilde üretilmesini veya kullanılmasını önemli kılmıştır.

Yapılan tasarımların doğru çözümlenmesi birçok kaynak sıkıntısının önüne geçmektedir. Ham maddeye yakın kullanılan kaynaklar hem ekonomik hem de erişilebilirlik açısından daha uygun olup daha az çevre kirliliğine sebep olmaktadır (Yüksel, 2019:9). İç mimari tasarımlarda kullanılan malzeme tüketiminin artmasıyla hammadde sıkıntısı ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı malzeme seçimlerinde çeşitliliği ve miktarı azaltmak doğal kaynak tüketimini azaltacaktır (Demirarslan, 2017:7). Geri dönüşümü mümkün olmayan ve doğada yok olması uzun süren, doğaya zarar veren atıkların

tasarımlarda tercih edilmemesi ya da minimuma indirilmesi daha sürdürülebilir bir çevre için gereklidir. Sürdürülebilir bir çevre için kullanılan malzeme miktarını en alt seviyede tutmak temel olarak doğru bir yaklaşımdır (Berber, 2012:51). Yapılan ekolojik tasarımlar sayesinde kaynak kullanımlarının tükenmemesi, oluşacak atıkların doğaya zarar vermeden kaybolması, malzemelerin ulaşımında, uygulanmasında gürültü ve hava kirliliğine sebep olmaması amaç haline getirilirse sürdürülebilir mobilya tasarımları ve sürdürülebilir mekanlar oluşacaktır. 1970'lerde, tasarım temelli disiplinlerde çevreci anlayışlar çeşitli söylemlerle ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri; Yeşil iç mimarlık, mekanların iç ve dış tasarımında ekolojik doğaya uygun malzeme ve enerji kaynakları ile tasarımlar yapmak sera gazı emisyonlarını azaltmak ve daha sürdürülebilir mekanlar oluşturmayı amaçlamıştır (Demirarslan, 2017:12).

SÜRDÜRÜLEBİLİR MOBİLYA NE DEMEKTİR?

Sürdürülebilirlik, kavramı doğaya verilecek en az zararı tanımlamaktadır. Örneğin; bir mobilya malzemesi olan bambu, taşınması kolay, yetişmesi hızlı bir malzemedir; fakat bamboo yetişen alanlardaki bambooları kesmek, bu bitkileri yaşam alanı olarak kullanan pandaları doğrudan etkilemektedir. Yaklaşımlarda fayda zarar dengesini kurup tüm sonuçların değerlendirilmesi ve doğaya en az zarar verilecek seçimlerin yapılması sürdürülebilirlik ilkesinin temelidir (Karaca, 2018:17). Sürdürülebilir tasarımlar, doğayı her yönüyle ele alan ve bütün yönlerini en az zararla etkileyen ekolojik tasarımlardır. Sürdürülebilir üretim, çevresel etkiler gerçekleşmeden kaynağında yok edilmesi olarak açıklanmaktadır. Çevre problemlerini ortaya çıktıktan sonra ele alan diğer yaklaşımların aksine, çevreyi doğrudan ya da dolaylı etkileyen tüm sorunların tasarım aşamasında belirlenip bu sorunları çözmeden tasarımı gerçekleştirilmeyi hedeflemektedir (Karaca, 2018:26).

Sürdürülebilir Üretimde Dünya

William McDonough konuyla ilgili "Doğanın tasarımıyla ilgili bir sorunu yoktur. İnsanların vardır." demiştir (Karaca, 2018:19).

Endüstriyel üretimlerle birlikte;

- Birçok zehirli maddeyi hava, su ve toprağa karıştıran,
- Gelecek kuşakların farkındalığı elden bırakmaması gereken kadar tehlikeli sonuçlar,
- Büyük boyutlarda kullanım dışı kalmış

malzemeler ortaya çıkaran,

- Değerli malzemelerin kullanılmasını imkansızlaştıran,
- İnsanları ve doğayı korumak yerine, yavaş yavaş yok olmalarını sağlayan bir karmaşık sistemler oluşturan,
- Üretimin kalitesini çalışan insanlarla ölçen,
- Doğal kaynakları talan eden, onları kullandıktan sonra yok ederek son veren,

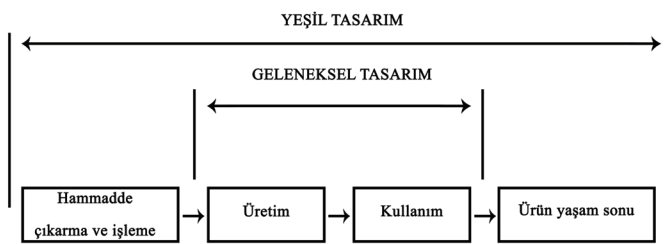
Doğayı, canlıları ve toplumları yok etmeye yönelik bir sistem tasarlanmıştır (Karaca, 2018:19).

Bütün bu negatif ilerlemeye rağmen; bugün çoğu hammadde geri dönüştürülmektedir. Mobilya üretiminde; kağıt, karton, cam, metaller, plastik, kauçuk deri, tekstil ve ahşap gibi malzemeler tasarımlarda yer aldığında daha sürdürülebilir kararlar alınmış olacaktır (Karaca, 2018:43).

Eko-tasarım (Eco-Design)

Ekolojik tasarım; çevremizi ve yaşam biçimlerimizi, yeryüzündeki tüm yaşam biçimlerinin var olduğu doğal çevre ile uyumlu ve mükemmel bir şekilde birleştirerek tasarlamaktır.

Ken Yeang (2012); tasarımcı, tasarımın başında ürün tasarımı ve yapı tasarımı arasındaki farkı göz önünde bulundurmalıdır. Ürün tasarımının, üretimi, kullanımı, kullanım şekli ve ürünün taşınması monte edilmesi gibi bir çok faktörleri mevcuttur. Tasarımcı bu faktörlerde eko-sisteme uygun kararlar verebilecek tasarımlar tasarlamalıdır. Ürünler kullandıktan sonra geri dönüştürülemez ise atık olarak çevreye zararları ortaya çıkacaktır (Karaca, 2018:37).

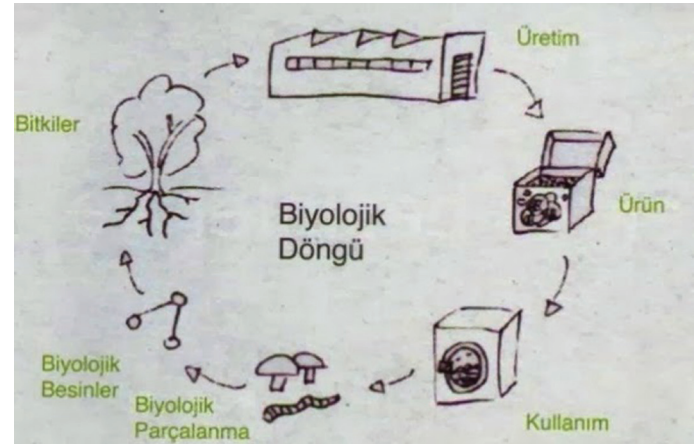
Resim1. Eko-Tasarım kapsamı (URL1)

Beşikten Beşiğe ve Beşikten Mezara Tasarım Anlayışı (Cradle-to-cradle, cradle-to-grave)

Bu düşünce sistemi; William McDonough ve Michael Braungart' aittir. Bir tasarımın üretiminden, geri dönüştürüleceği zamana kadar geçirdiği tüm evreleri kapsamaktadır. Beşikten beşiğe ürün tasarımında hedef; artık kullanılmayacak bir ürünün, yeniden oluşturulacak başka bir ürünün ham maddesine dönüşmesini kapsamaktadır (Karaca, 2018:38).

Malzemeler ve üretim aşamaları aşağıdaki gibidir:

- Malzemenin yapısı
- Malzeme yapısı olarak geri dönüştürülebilir ekolojik bir tasarım
- Malzeme üretim aşamalarında yenilenebilir kaynak kullanımı
- Su kontrolü
- İçinde yaşadığımız dünyaya saygı ilkeleri (Karaca, 2018:46).

Resim 2. Beşikten Beşiğe Sertifikasyonu – Cradle to Cradle Product Program (URL2)

Bu sertifika; yaşam süresi dolmuş bir tasarımın, atık olduktan sonra, yeni bir tasarımın hammaddesi olmasını sağlamaktadır. C2C logosuna sahip firmalar sürdürülebilir eko tasarımlar yaptıklarını gösterebilmektedirler. Dört adet C2C sertifikası bulunmaktadır; Basic, Silver, Gold ve Platin. Michigan'da C2C sertifikasını ortaya çıkartan tasarımcılardan mimar William McDonough tasarımı olan 30.000 m2 alana sahip bir fabrikada üretim yapan mobilya üreticisi Herman Miller, üretim alternatiflerini oluşturmaya başladığında MBDC ile iletişime geçmiş, firmasının tasarım ve uygulama aşamalarında beşikten beşiğe fikrini uygulamak için girişimde bulunmuştur. Bunun için yaptığı incelemeler ve çalışmalar sonucu 2003 yılında bu ideolojiye ait sandalye tasarımını üretmiştir (Karaca, 2018:46).

'Mirra Büro Koltuğu' ismine sahip tasarım 2003 senesinde sadece yüzde 4'lük kısmı geri dönüştürülemez; onun dışındaki tüm oran geri dönüştürülebilir bir şekilde ve basit montajı ile tercih edilebilir bir ürün ortaya çıkartmışlardır (Karaca, 2018:32-33).

Resim 3. Mirra Chair %96 Geri Dönüştürülebilir Mobilya Parçaları (URL3)

Beşikten Beşiğe Tasarım Şartı, sandalye üretiminde kullanılan hammaddelerin malzeme değeri bozulmadan yeniden kullanılabilir malzemelere dönüşebilmesini bunun sonucunda yeni tasarımlarda kullanılabilmesini hedeflemektedir (Karaca, 2018:47).

Yaşam Döngüsü Değerlendirmesi – LCA

Yaşam Döngüsü Değerlendirmesi (Life Cycle Assessment); ISO 14040/44 standartlarına göre bir tasarımın hammaddelerine sahip olunması ile birlikte hammaddeyi kullanılacak duruma getirme, kullanımı ve kullanım sonrası durumuna kadar tüm evrelerinde doğaya zarar vermemesi için tüm faktörlerin hesaplanabildiği, bu hesapların belgelenebildiği ve belgelerin sonucunda kullanım ve kullanım dışı malzemelerin hesaplanabildiği bir analiz şeklidir (Karaca, 2018:48).

Yaşam döngüsü değerlendirilmesiyle;

Üretilen ürünlerin ve bunların üretim biçimlerinin ekolojik tasarım ve yenilenebilir tasarım olmalarına önem verilmektedir. Ürünlerin kullanım ömürleri boyunca inceleme değerlendirilmelerinin yapılabilme olanağı bulunmaktadır.

• Ürünlerin yaşam döngüsünün evrelerinde çevreye verdiği etkiler incelenmektedir,

• Üretim süresi boyunca çevresel faktörler sürekli ele alınmaktadır,

• Daha çevreci ve kullanışlı seçeneklere destek olmaktadır,

• Üretim boyunca ortaya çıkan ürünlerin, sürdürülebilirliğe olan uyumunu takip etmektedir,

• Çevreye en az zarar verecek ürünlerin kullanılmasına teşvik etmektedir,

• Sürdürülebilir bir çevre için yeni araştırmalar yapmaktadır, bunu destekleyecek çalışmaları keşfedip, zarar verecek olasılıkları yok etmektedir,

• Sürdürülebilir üretimlerin değerlendirilmesinin

yapılması ve getirilerinin yatırımcılara gösterilmesi ve desteklerin devamının gelmesine olanak sağlamaktadır,

• Sürdürülebilir üretim rekabeti Pazar olarak doğaya destek olan bir rekabet biçimi ortaya çıkarmaktadır,

• Çevresel sorunların ele alındığı ve çözümlerin araştırıldığı projeleri desteklemektedir (Karaca, 2018:48).

EcoLabel

İskandinav ülkelerinde olan sürdürülebilirlik sertifikasıdır. Yaşam döngüsü tasarımıyla üretilen ürünlerin üretilikten sonra çevreye olan etkilerini araştırmaktadır. Araştırmalarını 3 başlıkla sürdürmektedir (Karaca, 2018:49).

- Relevance (uygunluk)
- Potential (potansiyel)
- Steerability (konuya hakimiyet)

Sağlıklı Ürün Beyanları - HPDs (Health Product Declarations)

Ülkeler ve bilim merkezleri tarafından açıklanan “zararlı ve riskli malzemeleri” belirleyerek içeriklerindeki zararlı malzemelerin başka hangi olası malzemelerde olabileceğini bulan, belirleyen ve bunları topluma öğreten kurumlardır (Karaca, 2018:49).

İşletme Enstitüsü Mobilya İşletmeciler Birliği Sertifikası Level - BIFMA Level

İş Dünyası ve Uluslararası Mobilya Üreticileri Derneği (BIFMA)nin geliştirdiği Level, mobilya üretim belgelerindedir. Mobilya üretimlerinin çevresel ve sosyal etkilerini inceleyen tarafsız ve güvenilir bir sertifikadır. Sürdürülebilir Mobilya üretimi sertifikası olan BIFMA Level sertifikası ile LEED V4 ihtiyaçları cevaplanmaktadır. ANSI / BIFMA e3 Mobilya Sürdürülebilirlik Standardı dahilinde Level sertifikasının 4 başlığı vardır (Karaca, 2018:50).

- Malzemeler,
- Enerji ve Atmosfer,
- İnsan ve Ekosistem Sağlığı,
- Sosyal Sorumluluk.

SÜRDÜRÜLEBİLİR MOBİLYA ÜRETİMİNDE DÜNYA

Sanayi Devriminden sonra mobilya üretimine yeni malzemeler dahil olmuş ve daha hızlı üretim hedefiyle makineler üretimde yerini almıştır (Kaya Köse, 2016:23). 1950-60 yıllarında kısa vadeli kullanıma uygun ve hafif bir malzeme olan plastik

malzemeler, mobilya tasarımlarında yerini almıştır. Hızlı üretim sayesinde; sürekli yeni mobilyalar, yeni tasarımlar oluşmaya başlamıştır. Makineyle üretim, iş gücünü insandan makineye aktardığı için zamandan ve emekten tasarruf ederek, kısa zamanda herkesin desteklediği bir üretim biçimi olmuştur. Üretimin bu denli hızlı ve ekonomik oluşu tüketimi de hızlandırmıştır ve bugünkü tüketim toplumlarının temelini oluşturmuştur. Artan tüketim faktörü, sonucunda hızla azalan hammadde; geri dönüşümü olmayan malzemelerin çevreye ve doğaya bıraktığı yok edici etki bir çok sorunu ortaya çıkarmıştır. Siyasi etkilerin sonucunda sorun tespit edilmiş ve yeni sonuçlar araştırılmıştır (Karaca, 2018:52). Tasarlanan ürünlerde çevreye duyarlı iki çözüm bulunmuştur. İlk çözüm tasarımlar da doğal malzemelerin kullanılmasıken ikinci çözüm geri dönüşüme uygun malzemelerin kullanılması olmuştur.

Tarih boyunca mobilya üretimi çeşitli aşamalardan geçmiştir. Malzemelerine göre mobilyalar: ahşap, plastik, doğal taş, cam, kompozit malzemelerden oluşmaktadır. Sanayileşme hareketinin hızlanması ile tasarlanan mobilyalarda farklı malzeme çeşitleri araştırılmasına gidilmiştir. İçinde buldukları zamanın gereksinimlerine göre malzemeler bulunmuştur (Sönmez, 2011:43). Geleneksel üretim yöntemlerinde eskide olduğu gibi ahşap ve doğal taş malzeme kullanımları devam etmiştir. Artan nüfus ve talep için daha çok ve ekonomik açıdan çeşitlilik sağlayacak malzemelere ihtiyaç duyulmuştur. Bunu yaparken çevreci yaklaşımları da göz önüne alıp; Kontrplak, suntalam, mdf gibi sanayileşmeye hizmet edecek ucuzlukta ve işlenme kolaylığına sahip, geliştirilen malzemeler bu sıkıntıya çözüm olmuştur. Ametal malzemelerden biri olan Alüminyum geri dönüştürülebilir ve kolay işlenebilir olduğundan sıkça tercih edilmiştir. Zamanın ilerlemesi sonucunda; mobilya sektöründe geri dönüşüme uygun, çevreci tasarımlar değer görmektedir.

Sürdürülebilir Mobilya Tasarımında Dünya'da Tarihsel Süreç

1940'lı yıllarda; ekonomik, seri üretime uygun ve şekil alabilme özelliğinin sınırsız oluşundan dolayı mobilya üretim sektörüne giren plastik malzemenin zaman içerisinde, doğada uzun yıllar yok olmamasından kaynaklı çevresel faktörler, ekolojik malzeme arayışlarına geçmenin nedenleri arasındadır. Ham madde kaynaklarının tükenmeye başlaması, hammaddeye ulaşım için kullanılan yöntemlerde ortaya çıkan CO2 salınımı çevre kirliliğine

sebebi olmuştur. Üretim yöntemlerinde kullanılan enerjinin yenilenebilir enerji kaynaklarından tercih edilmemesi, üretimi hem maliyet açısından hem de ekolojik açıdan sıkıntıya sokmuştur. Tükenen kaynaklar ve bozulmaya başlayan eko sistem yeni arayışlara yönelmesine neden olmuştur. Sürdürülebilir tüketim hareketine ilişkin önerilecek başlıca öneriler; doğaya daha saygılı çevreci tasarımlar yapılması, yani mevcut tüketimin daha çevreci ve sürdürülebilir bir modele dönüşmesidir (Karalar ve Kiracı, 2011:2).

1970 ve 80'lerde modernizme karşı bir fikir olan postmodernist anlayış, mobilya alanını da farklılıklar göstermiştir. Postmodernist tasarımlarda geçmişte yeralan tasarımlar ve malzemelerin günümüze uyarlanarak uygulanması hedeflenmektedir. Kitsche tasarımları bu uygulamalara iyi bir örnektir. Tasarımcılar plastik malzemenin zararlarından dolayı farklı malzeme arayışlarına gitmişlerdir. Atık ve geri dönüşümlü malzemelerin kullanımıyla birlikte kullanılmayan diğer bütün malzemeler plastik malzeme de dahil olmak üzere kullanılmıştır (Karaca, 2018:64).

Modernist Tasarım Akımları

1980'lerde Ettore Sottsass "Bugün yapılan her şeyi kullanıyoruz. Üretimlerimiz bugüne aittir, gelecek kuşaklara değildir." demiştir (Charlotte and Fiell, 2002). Bu tarz şekilci yaklaşımlar çevreci yaklaşım gruplarının içinde yer alamamıştır. 1980 yıllarında gelişen sosyal toplumlar, çevreci yaklaşımların oluşmasına ortam hazırlamıştır. 1960 yıllarındaki biçimci tasarımlardan figüratif tasarımlara önem verilmeye başlanmıştır. Yapı ve mobilya tasarımlarında fonksiyonellik ve modernlik yeniden tercih edilmeye başlanmıştır. Tasarımcı yalnızca ürünün üretim öncesinde değil, üretim boyunca hatta üretim sonrasında da kullanıcının ürün ile ilgili her türlü problemlerine cevap vermesi gereken yetkili olduğundan tasarımın kilit noktası olmuştur (Karaca, 2018:65).

Primitiv Tasarım Akımları

Yerel malzeme ile tasarım yapıldığında kaynak ulaşımı çok daha çevresel ve ekonomik olmaktadır. Bu tip tasarımlar bu akımın kapsamındadır. Günümüz tasarımcılarını da önemli ölçüde etkileyen etnik ve primitiv akıma Elisabeth Garaustlea ve Mattia Bonetti'nin çalışmalarında da rastlanılmaktadır. Hammadde yöresel olunca çıkan tasarımlarda ait olduğu çevreyle uyuşan ürünler olmakta ve herkes tarafından kolayca beğenilmektedir.

Marcel Duchamp 'ın "Her şey sanat eseridir" biçiminde formüle ettiği anlayışa göre malzeme, biçim ve işleme bakmadan üretilen her şeyin sanat eseri kabul edilmesi tasarımlarda malzeme çeşitliliğinde özgürlük yaratmıştır (Karaca, 2018:66). Bu çeşitlilik ve rahatlık sayesinde ekolojik malzemelerle ekolojik tasarımlar yapılmasına ortam hazırlanmıştır. Bu tasarımları destekler nitelikte endüstriyel atıklar ile yaptığı iki tasarım bir çok tasarımcıyı etkilemiş ve öncülük etmiştir (URL6). Bu tasarımlar Benjamin Baldwin'in;

1. (1953) "Traktör Oturma Sandalyesi",

2. 1983'e dek üretimi devam eden Mezzadro ve Sella isimli oturma birimleridir (Baldwin, 2001). Marcel Duchamp'ın "Çeşme" isimli eseri Dadaizm akımına bağlı olarak

kuralları reddetmiştir. Tasarımcıya göre; eserin ne olduğu değil, yüklenilen anlam önemli olmuştur. M. Duchamp da pisuvara çeşme anlamını yüklemiştir. Duchamp; pisuvarın üretim aşamasına da hiçbir şekilde dahil olmamıştır, pisuvara sadece isim vermiş ve imzasını atmıştır (URL5).

Resim 4. Duchamp ve kullanılan malzemelerden yaptığı Mobilya Örneği (URL7)

Resim 5. Duchamp ve Pisuvar Mobilya Örneği (URL8)

Ready-Made Akımları

Mevcutta bulunan malzemelerin, üretim işlevinden farklı işlevler doğrultusunda kullanılmak üzere farklı malzemelerle entegre edilip kullanıldığı akımdır. Bu akım, sıfır atık düşüncesini desteklemektedir. Bir şekilde kullanım ömrünü tamamlamış malzemelerin geri dönüşüme gitmeden

yeniden işlevlendirilmesiyle; özgün, ekonomik ve en önemlisi herhangi bir atık oluşturmadığı için ekolojik bir tasarım olmaktadır. Marcel Bruer ve Andy Warhol'un başlattığı bu fikre göre istenilen bütün eşyalar oturma elemanı olarak tasarlanabilir.

Ron Arad'ın kullanılmayan bir arabanın koltuğu ve kullanılmayan korozyona uğramış borularla yaptığı oturma elemanı iyi örneklerindedir. Bir diğer örnek ergonomik nitelikleri yüzünden zayıf olmasına rağmen Mark Maden ise atık ahşap malzemeleri birleştirerek çeşitli biçimlerde kesip uyguladığı Topos isimli bir koltuk tasarlamıştır (Karaca, 2018:67).

Resim 6. Andy Warhol ve kullanılan malzemelerden yaptığı Mobilya Örneği (URL9)

SÜRDÜRÜLEBİLİR MOBİLYA ÜRETİMİNE ETKİ EDEN BAZI TASARIMCILAR

1970 Öncesi Sürdürülebilir Mobilya Üretimini Destekleyen Tasarımcılar

Charles Eames ve Eero Saarinen

1950 yıllarında sanayide meydana gelen gelişmelerden dolayı Amerika'da bir çok yeni malzeme bulunmuştur. 1940'lı yıllarda Amerikan tasarımcılardan Eames ve Saarinen bu malzemelerden biri olan kolay eğilip bükülebilen ve taşıyıcı ahşap bir malzeme olan plywood malzemeyi öne çıkarmışlardır. Daha sonra bu tasarımcılar doğal ve modern malzemenin maliyetli olmasından dolayı seri üretim fikirlerine kolaylık sağlamaları için doğada kolay yok olmayan ve dayanıklı olmayan plastik malzemeden ürünler üretmeye başlamışlardır. Çıkan tasarımlar çok fazla ergonomik olmasa da şık ve farklı olduğundan kullanıcıların dikkatini çekmiştir. Seri üretim maliyetinin diğer malzemelere göre oldukça az olmasından dolayı, ekolojik bir tasarım olmamasına rağmen, plastik malzemeden yapılan tasarımlar mobilya dünyasına girmiştir (Işık, 2017:39).

Resim 7. Ahşap Yemek Sandalyesi, 1945 (URL10)

Resim 8. Lale Sandalye, Saarinen (URL11)

Gunnar Andersen

Alüminyum malzeme, işleme kolaylığı sayesinde endüstri hareketlerinde büyük yere sahip olmuştur. Hafif olması ama bunun yanında taşıma gücünün yüksek olması tercih edilme sebepleri arasındadır. Tasarımcı 1950 ve 1960 yıllarında; endüstriyel atıklardan olan toz alüminyum ve fiberglasstan örnekler, kağıt, tel gibi başka amaçlarla kullanılan malzemelerle kullanılan sandalyeler üretmiştir. Kağıt malzemeyi kullanan Weltstein'in başarılı tasarımından yola çıkan Andersen, yeni bir ürün tasarımı oluşturmuştur (Karaca, 2018:70). Bu tasarım çok kullanışlı olmamakla birlikte dikkat çekmiş ve daha sonra endüstriyel alanda sık sık kullanılacak kağıt malzemeyi mobilya üretimine sokmuştur (Şahin, 2018:4).

Resim 9. Prototype chair, Gunnar Aagard Andersen, 1953 (URL12)

Luciano Grassi ve Marisa Forlani

Tasarımcılar tarafından üretilen sandalye; ip ve metal ile yapıldığından farklı örnekler arasına girmiştir. Paoli Chair'da tasarımcılar; diğer sürdürülebilir tasarımlar gibi atığı ve hammadde kullanımını azaltıcı bir yöntemle tasarımlarını üretmişlerdir. Tekstil ürünlerinin de mobilyaya girebildiğini kanıtlayan ilk örneklerdendir. İp gibi oldukça hafif olan bu tekstil ürününün doğru uygulandığı takdirde mukavemeti güçlü bir malzemeye dönüşebileceğinin güzel bir örneğidir. Bu gibi yenilikçi tasarımlar sayesinde mobilya üretiminde kullanılan geri dönüştürülebilir malzeme seçeneği çeşitlenmiştir.

Resim 10. Paoli Chair (URL13)

Robin Day

Erimiş plastik çeşidi olan polipropylenden yapılan oturma birimleri büyük kamusal alanlarda çok fazla tercih edilmiştir (Karaca, 2018:71). Kalıplarla istenilen biçim verilebilen malzeme; üretim kolaylığı, depolama da yerden tasarruf ve kullanımda dayanıklılık gibi bir çok açıdan oldukça kullanışlı ve tercih edilen bir mobilya olmuştur. Stadyum gibi büyük hacimli mekanlarda tercih edilmiştir. Plastik malzemenin esnek yapısından dolayı mobilyaların sırt kısımlarına yaslandığında kullanıcıya hissettirdiği rahatlık plastik malzemelerin mobilya dünyasına girmesine neden olan sebeplerden birisi olmuştur.

Resim 11. Polyside Robin Day (URL14)

Resim 12. Robin Day, 1968, Olimpik Stadyum, Polypropylene Stadyum Sandalyeleri (URL 15)

Peter Murdoch

1960'lı yıllarda Gunnar Andersen'in gazete kağıdı gibi malzemeleri kullanarak yaptığı tasarımlar arkasından gelen bir çok tasarımcıya yeni bir yol açmıştır (Sönmez, 2011:45). Kağıt hamurunun PLA (biyolojik olarak parçalanabilir plastik) malzeme ile bir araya getirilmesiyle oluşturulan malzeme sayesinde ince kesitli, ağırlığa, gerilmeye, neme ve sıcaklığa karşı nitelikleri artmıştır. Ekonomik ve ekolojik bir malzeme olmasından dolayı Murdoch tasarımlarında sıkça kullanılmıştır. Taşıma kapasitesi oldukça az olduğundan ilk başta tasarımlar çocuklara yönelik yapılmıştır. Kağıt malzeme bozulduğunda kolay geri dönüştürülebilir olup yeniden üretilmesi yeni tasarımlara yol açsada; kolay deforme olması malzemenin zayıf yönü olarak ortaya çıkmıştır.

Resim 13. Peter Murdoch, 1963, Spotty Chair (URL16)

Eero Aarnio

Tasarımlarında parlak bir yüzey ve organik kıvrımlar elde etmek isteyen tasarımcı plastik malzeme ile çok farklı ürünler tasarlamıştır. Farklı malzemeler kullanmadan mukavemetinin yeterli geleceğini kanıtlamış ve farklı ürünler ortaya çıkarmıştır. Sandalye özelliğinin yanı sıra suda yüzen

bir mobilya olan Pastilli Chair bunlardan biridir.

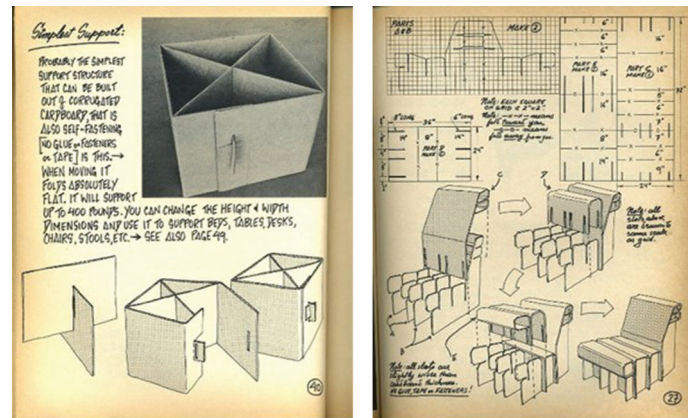

Resim 14. Pastilli Chair (URL17)

Victor Papanek

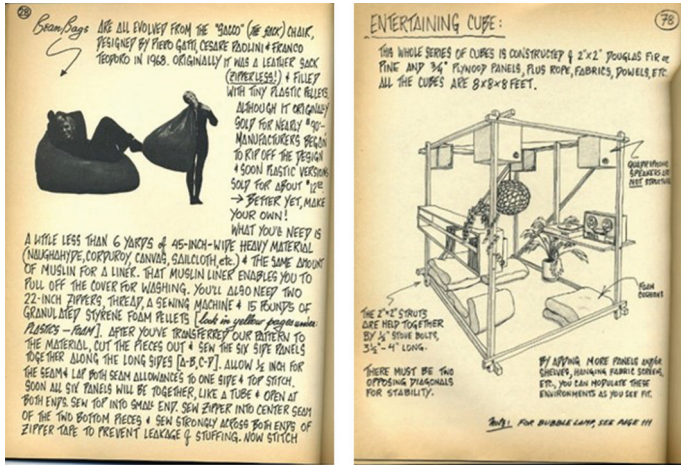
1970 de Victor Papanek, Gerçek Dünya için Tasarım adlı kitabı yazmıştır. Kitabın amacı; tasarımcının sosyal bir bilinçle, teknolojiyi amaçsallaştırmadan, yer ve bağlamdan hareketle tasarlaması gerektiğidir. Papanek, kitabının sonunda tasarım evrenini kullanıcılar, ihtiyaçlar, arzular, süreçler ve disiplinler açısından diyagramlaştırmıştır. Kitaptaki tasarımlar; Bebekler, küçük çocuklar, zihinsel engelli, bedensel engelli, dezavantajlı çocuklar, ergenler, öğrenciler; hükümlüler, askerler, hastanelerde yatan insanlar, gözlüklüler, değnekliiler, işitme cihazı ve tekerlekli sandalye kullananlar, hamileliğinin sekizinci ve dokuzuncu ayındaki kadınlar, "tüketiciler" ve "kullanıcılar", "yabancılar", ırksal azınlıklar, gelişmekte olan ülkelerdeki insanlar, üçüncü dünya, yaşlı ve ihtiyarlar için yapılmıştır. Konutların; Isı, ışık, ocak gibi ekipmanların daha akıllı değil, daha verimli hale gelmesi için çalışılmıştır. Doğal ışıktan azami fayda sağlayan konut tasarımları yapılmıştır.

Kitaptaki planlardan bazıları, okuyucuları kartonun yapısal özelliklerini keşfetmeye teşvik etmiştir. Mobilyalarda mobilya dışı malzemeler kullanılmıştır. Bağlantı elemanları olmadan yapılabilecek kontrplak mobilyalar kitapta yer almaktadır. Ve bazıları tek bir kontrplak tabakasının son bitini kullanarak yeni tasarımlar yapılmıştır (URL18).

Resim 15. Nomadic Furniture (URL19)

Kitapta; Zeki çift görevli eşyalar bulunmaktadır. Taşınırken, hassaslıkları korumak için kullanılabilir fasulye torbası koltuğu gibi.

Resim 16. Victor PAPENEK, 1973, Nomadic Furniture (URL20)

1970 Sonrası Sürdürülebilir Mobilya Üretimine Etki Eden Bazı Tasarımlar ve Tasarımcılar

70'lerdeki en önemli çevre olaylarından biri olan artan tüketimin sonucu olarak, kirlenen Dünya sorununa karşı tepkilerin oluşması tasarımcıların da bu alanda tasarımlar yapmasına neden olmuştur. 1970'lerin başında ilk olarak mobilya tasarımında "High Tech" ve "Ekolojik Mobilya" örnekleri görülmeye başlamıştır. 20. Yüzyıl'ın sonlarına doğru, malzeme biliminde gerçekleştirilen ilerlemelerle birlikte bilinen ve alışılan niteliklere sahip malzemeler alışılmışın dışında kullanılmaya başlanmıştır. Tasarımcıya sonsuz olanaklar ve özgürlük sağlayan bu malzemeler; suda yüzebilen betonlar, dayanıklı metal köpükler, karbon lifli hafif malzemeler esnek ve oldukça büyük ebatlı seramikler, bunlardan bazılarıdır. Mekanların güncellenmesi çok kolay değildir, ancak; yapı çevre içinde en rahat güncellenen donatılar mobilyalardır. İç mekan tasarım eylemlerini kapsayan mobilyalar kullanıcı tarafından sıklıkla güncellenebilmektedir. Kullanıcı, yapı çevrenin önemli bir ögesi olan mobilyalarını, güncellenen değerler sistemine bağlı olarak zamanla güdülenen ve değişen beğeniler sonucunda daha sık değiştirme ihtiyacı duymaktadır. Bu noktada çöp ürünler yaratan sürdürülemeyen mobilyalar doğal süreçlere uyumlu tasarım yaklaşımlarına önem kazandırmaktadır. Çevre bilinci bu anlamda yaratıcılık ve özgünlük kavramlarıyla ilişkilidir. Yeni bir teknoloji ve yeni ihtiyaçlar, ürünün yeniden tasarlanmasına ve dolayısıyla yeni bir döngünün başlamasına neden olmaktadır. Benzer bir ürün veya işlev, estetik ve fiyat farklılığına gidilerek tüketim

toplumuna sunulmaktadır. Dolayısıyla mobilyalar sıklıkla değiştirilme eğiliminden dolayı çöp ürüne dönüşmeden parçalara ayrılarak doğal süreçlere katılacak biçimde tasarlanmalıdır. Sürdürülebilir mimari ve sürdürülebilir çevre kavramları ancak tüm ölçeklerde ele alınırsa bir anlam kazanabilmektedir. Endüstri ürününden mimari çevrenin tasarımına kadar her ölçekte ele alınan tasarım yaklaşımları, sürdürülebilir bir çevre için büyük bir öneme sahiptir. Doğaya ve kaynaklarına artan ilgi ve farkedilen yanlışlar sonucunda; 1970 yıllarında "çevresel tasarım", 1980 yıllarında "yeşil tasarım", 1990 yıllarında "ekolojik tasarım", ve son olarak 1987 yılında sunulan Brundtland Raporu ile "Sürdürülebilirlik" kavramı ortaya çıkmıştır.

Robert Weltstein ve Frank Gehry

Weltstein, Murdock tasarımlarını inceleyip eksikliklerini tespit edip bu doğrultuda tasarımı daha da güçlendirerek yeni bir tasarım ortaya çıkarmıştır. Kağıt malzemenin kesitini güçlendirerek, üst üste uyguladığı tabakalarla şekillendirip eğilmesine olanak veren bir yöntemle mobilyalar tasarlamıştır. Bu şekilde mukavemet açısından yetersiz bir malzemeyi taşıyıcı eleman olarak kullanabilmiştir. 1972 yılında "Easy Edges" (kolay kenarlar) isimli Gehry'nin tasarımları ortaya çıkmıştır. "Gehry de, Murdock'un Spooty isimli tasarımının mukavemet eksikliğinin yok etmek için kağıt hamurunu presleyip kalıplara dökerek daha dayanıklı tasarımlar yapmıştır. "Wiggle Side" isimli tasarımı oluklu mukavvanın yaklaşık 60 tabakalı halinde sıkıştırılması ile yapılmıştır (Şahin, 2018:5).

Kağıdın dayanıklılığını artırmak için kullandığı bir diğer tasarım mukavva kesitlerinin birbirine ters gelecek şekilde oluklar oluşturarak birleştirilmesi ile oluşmuştur (Şahin, 2018:5). Bu ürünler lamine edilmiş mukavvadandan elde edilip mobilya tasarımlarında kullanılmıştır. Ucuz ve geri dönüştürülebilir olması malzemenin çok talep görmesine sebep olmuştur. Ürünler basit ve kullanışlı olmasının yanı sıra sağlamlığı ve dengeli olmasıyla kağıdın mobilyada kullanılabilirliğini gözler önüne sermektedir. Mobilya parçaları basit, esnek ve hafiftir. Kolay taşınabilmekte, saklanabilmekte ve montaj edilebilmektedir. Uzun ömür ve dayanıklılık konusunda doğal malzemedenden oldukça geride kalan bu ürünler ekolojik sürdürülebilir bir tasarım olmasından dolayı bir çok mobilya firmasının tercih ettiği mobilya üretim biçimi olmuştur. Malzemelerin geri dönüşümü sırasında hammadde ve enerji tüketimi makul seviyelerde olduğu için tercih edilme

sebebi olmuştur.

Resim 17. Frank Gehry, 1972, Vitra için tasarım (URL21)

Gaetano Pesce

Pesce, postmodern akımın temellerini desteklemektedir. Poliester reçineye tekstil ürünlerini batırıp, taşıyıcı bir sisteme geçirerek eritmiştir. Tasarımın ismi Golgotha Sandalyesidir (Karaca, 2018:76). Tasarımcı, Golgotha sandalyesine benzeyen tekstil görünümlü masa ve başka mobilyalar da üretmiştir. Tasarımlarını çeşitli malzemelerle abartı bir şekilde süsleyen Pesce plastik malzemeye de tasarımlarında bol bol yer vermiştir.

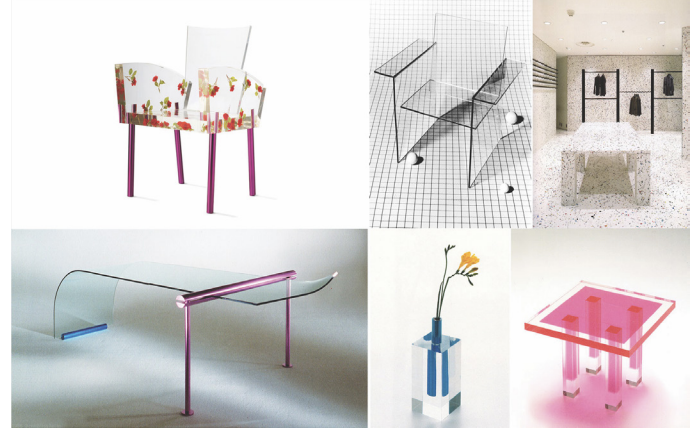

Resim 18. Golgotha Chair, Gaetano Pesce, 1972 (URL22)

Shiro Kuramata

Farklı sürdürülebilir malzeme ile oluşturduğu tasarımları bulunmaktadır. Cam malzemenin kendisini kullanarak tasarımlar yapmıştır. Tasarımlarının biçimleriyle ve farklı bir biçimde ısıtarak mukavemetini artırmıştır. Kendi coğrafyasında Akrilik malzeme ile de tasarımlar yapmış ve bu malzemeyi mobilya üretim de malzeme listelerine eklemiştir. Shiro Kuramata, bulunduğu yörenin bitkilerini akrilik malzemenin

içine katarak malzemenin renkli olmasını sağlamıştır. Kendi geleneksel tarzını tasarımlarına yansıtmıştır. Tasarladığı projelerden birisi Issey Miyake mağazasıdır. Saydam ve renkli malzemeler tasarımlarının kendine özgü yönlerindedir.

Resim 19. Shiro Kuramata Cam ve Akrilik Mobilya Tasarımları (URL23)

Herman Miller

Farklı malzemeler ile endüstriyel tasarımlar yapan bir şirkettir. 'Beşikten beşiğe' fikrine dayanan Herman Miller, sürdürülebilir tasarım kriterleri ortaya koymuştur. Tasarımlarında hammadde ve işlevin dışında kullanım ömrünü tamamlamış ürünlerin yeniden kullanılabilir hale getirilmesi üzerine tasarımlar yapmıştır. Tasarımlarında; parçaları montajla bir araya gelebilen ergonomik ve kullanım ömrü geçtikten sonra dahi geri dönüştürülebilir malzemelerden oluşan yaptığı ürünler bulunmaktadır (Karaca, 2018:78). Sürdürülebilir ve ergonomik tasarımlarıyla ünlü olan şirket, 2003 senesinde Mirra Sandalyesiyle %96'sı geri dönüşebilir montajı anlaşılabilir rahatlıkta bir oturma elemanı tasarlamışlardır (bkz. şekil 3) (Karaca, 2018:79).

Giorgio Caporaso

Günümüzde İtalyan Mimar Giorgio Caporaso'nun tasarımları ekolojik malzeme kullanımı konusunda dikkat çekmektedir. En ünlü tasarımı X2 Chair tamamı geri dönüşebilir malzemedendir. Kolay bir şekilde üretilen fakat estetik öneme sahip olan tasarımlarında malzeme genellikle karton ve FSC ahşap bileşenlerinden oluşmaktadır. Tasarımlar genellikle sade ve modernidir. Sürekli çizgiler pürüzsüz yüzeyleri oluşturmaktadır. Şık tasarımlarının en önemli özelliği tercih edilmediklerinde çok kolay bir şekilde geri dönüştürülebilirlerdir. Sürdürülebilir tasarımlarında sık sık ekolojik malzeme olan kağıdı kullanılmaktadır (Şahin, 2018:57).

Resim 20. Giorgio Caporaso'nun Sürdürülebilir Mobilya Tasarım Örnekleri (URL25)

Kube Design

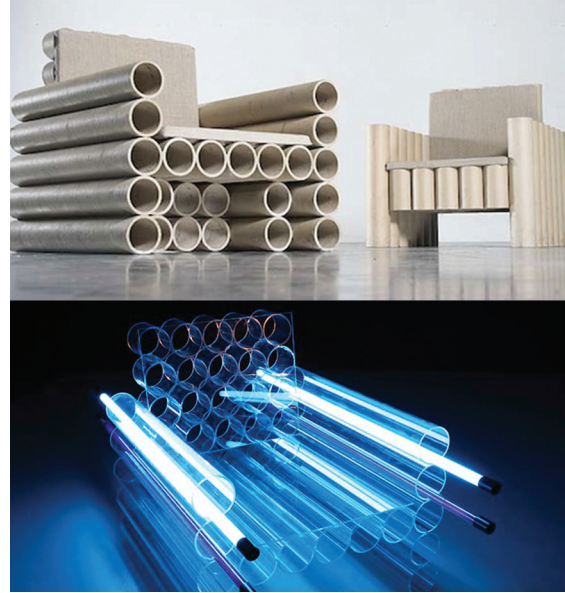
Firma tasarımlarında mukavva malzemeyi kullanmaktadır. Karton ile yapılan tasarımlarda maliyetin düşüklüğünün yanı sıra ekolojik malzemeler kullanıldığından doğaya zarar vermemektedir (Şahin, 2018:6). Firmanın; aksesuar, aydınlatma ve mobilya gibi çeşitli alanlarda tasarımları bulunmaktadır. Doğaya uyumlu işlenmesi kolay malzemelerle çalışırken işleve ve estetiğe büyük önem vermektedirler.

Resim 21. Kube Design Tasarımları (URL26)

Manfred Kielnhofer

Tasarımcı 2002 yılında, geri dönüştürülmüş kağıtlardan oluşturduğu karton tüplerden, sandalye ve koltuk tasarlamıştır (Şahin, 2018:7). Tasarımı günümüzde, çeşitli etkinliklerde kullanılmaya devam edilmektedir.

Resim 22. Manfred Kielnhofer Tasarımları (URL27)

Mete Mordağ

Kâğıt ve kâğıt ürünlerinden yapılan tasarımlarıyla Mete Mordağ 2007 yılından bu yana ev gereçleri, aksesuar, mobilya, şehir mobilyaları, mimari donatılar, yapı elemanları gibi oldukça geniş bir alanda MordagDesign Stüdyosu ile faaliyet göstermektedir. Endüstriyel ürün tasarımlarında ekolojik malzeme kullanan Mordağ, yenilikçi tasarım fikirleri ile doğaya saygılı geri dönüştürülebilir malzeme ile modern tasarımlar üretmektedir. Tasarımların tümünü kartondan yaptığı, kartonworks serisindeki mobilya tasarımları; işlevselliğinin yanı sıra hafif, kolay monte edilebilen, sade, dayanıklı ve taşınması kolaydır. Kartonworks serisindeki Antarktika isimli kitaplık tasarımı yüksek kalitede mukavvadan üretilen 6 parçadan oluşmaktadır. Antarktika hafif, modüler, çevre dostu ve hiçbir bağlantı elemanı veya yapıştırıcı olmadan kolay montajı yapılabilen ekolojik bir mobilya tasarımıdır. İşlenmesi kolay olduğundan tasarımlara organik formlar kolayca verilebilmektedir (Şahin, 2018:7).

Kartonworks serisindeki Kalahari isimli tasarım, yüksek kalitede mukavvadan üretilen katlama ve montaj yöntemleri ile oluşturulmuş bir tabure ve sehpadır. 39x50x50 ölçüsünde hafif olan tasarımın yüksek mukavemete sahip estetik ve çevreci bir tasarım olduğu görülmektedir.

Resim 23. Mordag Design (URL28)

Kartonworks serisindeki bir diğer ekolojik tasarım Meke Lambader' dir. Mukavvadan yapılan Meke Lambader' in içersindeki Ledler sayesinde aydınlatma sağlamakta olduğu görülmektedir. Mukavvanın katlanmasına dayalı olan ürün tasarımın bütün bileşenlerinin geri dönüşüme uygun olduğu görülmektedir.

NURUS Mobilya

Nurus ofis sistemleri'nin, yüzde 98 geri dönüşümlü "U Too" isimli çalışma masası ve yüzde 95 geri dönüşümlü

"Me Too" isimli koltuk tasarımları bulunmaktadır. Bunlar su bazlı ve çevre dostu kimyasal kullanılarak üretilen yeşil mobilyalar olup, yandığı zaman açığa zehirli gaz çıkarmamaktadır. Yeşil mobilyaların üretiminde kloroflorokarbon içermeyen anti kanserojen ve geri dönüşüm oranı yüksek malzemeler kullanılmaktadır.

Resim 24. U-Too çalışma masası (URL29)

Resim 25. Me-Too koltuk tasarımı (URL30)

Nurus mobilyanın, sürdürülebilir mobilyalarına; Stefan Brodbeck tasarımı olan 'Alava' eklenmiştir. Tamamı geri dönüşüme uygun materyallerden yapılan ve kabuk şeklinde olan ekolojik tasarımlarının adı Alava'dır. Alava; yenilikçi ve çağın ihtiyaçlarına cevap veren sorunlara ışık tuttuğu için 2015 yılındaki Green Good Design Awards'da ürün tasarımı olarak Green 100 listesine girmiştir.

Resim 26. Alava koltuk (URL31)

Kalon Studios/2007

2007 yılında Michael Simmering ve Johannes Pauwen tarafından kurulan Kalon, temel formlara, doğal malzemelere ve çok yönlülüğe güçlü bir şekilde odaklanarak çalışan ekolojik bir firmadır. Kalon'un kullandığı her parça, yerel, sürdürülebilir yönetilen ormanlardan ve en kaliteli sürdürülebilir yüzeylerden elde edilmektedir. Tüm ürünleri minimum %90 malzeme verimliliğine sahiptir ve üretim süreci daha az atık yaratmak için sürekli olarak geliştirilmektedir.

Resim 27. Kalon Studios (URL32)

Rochus Jacob-Murokomi Sandalye /2009

Tasarımcı; Kullanıcının Sallanarak ürettiği enerjiyi aydınlatmada kullanmasına yönelik yaptığı tasarımıyla, aydınlatma için enerji harcanmasını önlemeyi hedeflemiştir (Sönmez, 2011:68).

Resim 28. Murokomi Sandalye (URL33)

PINWU/ 2010

Tasarımcılar, Piao kağıt sandalyeyi, geleneksel Yuhang kağıt şemsiye üretimi esinlenerek yapmıştır. Bambu hamuru ve kayın ağacından yapılmıştır (2010). Tasarımcılar bambu, porselen, su, ipek ve kağıt gibi geleneksel teknik ve sürdürülebilir malzemelerle yapılmış bir dizi çağdaş mobilya tasarımlarını "From Yuhang" adlı bir proje üzerinde gerçekleştirmektedir. Koleksiyon, bugüne kadar üç kez (2011-2013) Milano Tasarım Haftası'nda sunulmuştur. PINWU, Çin'in Yuhang şehrinde bulunmaktadır.

Resim 29. Piao Kağıt Sandalye (URL34)

Werner Aisslinger Keçe Koltuğu 2011

Berlin merkezli tasarımcı / mimar Werner Aisslinger, keçe koltuğu, çevre dostu reçine ile ısı altında kalıplanmış doğal lifler kullanılarak tasarlanmıştır. Sürdürülebilir kompozit malzemeler ile sonuçlanan ilk monoblok sandalyedir. Yenilenebilir hammaddeler kenevir ve kenaf, çevre dostu, hafif ve yine de güçlü bir kompozit oluşturmak için su bazlı bir termoset bağlayıcı (acro) ile sıkıştırılmıştır.

Resim 32: Keçe Koltuğu (URL 35)

Cheng Peng-Kent Mobilyası Aydınlatma

Tasarımcı, Enerji dönüşümünde, rüzgar türbinleri ile elektrik enerjisinin elde edilmesinden yola çıkmıştır. Rüzgar türbinleri, bir, iki ve ya üç kanatlı olan yüksek hızda çalışan makinelerdir. Sabit veya değişken açılı olan kanatların rüzgarın hızıyla dönmesiyle, oluşan enerji, elektrik enerjisine dönüştürülür. Helikoptere benzeyen bu sistemde, pervane ve rotor kanatlar çok önemlidir. Bu tasarım ile kent mobilyasında enerji olarak sürdürülebilir bir kaynaktan yararlanılmaktadır.

Resim 33: Cheng Peng, Kent Mobilyası (URL 36)

Resim 34: HUSH koltuk (URL 37)

Freyja Sewell "Hush" Koltuk

Tasarımcı, %100 yün keçeden yapılmış bu oturma elemanının yastıklarını da geri dönüşümlü yün liflerinden yapmıştır. Hammaddesi ekolojik malzeme olan bu mobilyanın çok amaçlı kullanımı da, estetik bir görünümle bir çok gereksinime hizmet etmektedir.

TÜRKİYE'DE SÜRDÜRÜLEBİLİR MOBİLYA ÜRETİMİ

Üretimin makineleşmesi Türkiye'de 1970'li yılları takip eden yıllarda görülmüştür. 1980'li yıllarda rejim değişikliği ile Türkiye dış pazara açılmış ve yerli sanayide dönüşümün başlangıcı olmuştur. Mobilya sanayideki dışa açılma isteği, dış pazarda rekabet edebilecek özgün ürün tasarımı kavramının ele alınması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. 20. Y.y.'ın sonlarında teknolojik gelişmelerin de etkisiyle tüketicinin ihtiyacı olsun ya da olmasın tüm ürünlere kolaylıkla ulaşabilmesi, özgünlük fikrini bir kez daha gündeme getirmiş ve sektörde yer almanın önemli bir adımı olarak tasarım gösterilmiştir. Türkiye'de yapılan araştırmalar sonucunda sürdürülebilir mobilya üretiminde sürdürülebilir önlemler alma; önem açısından diğer alanlara göre 14. Sıradadır (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2010). Türkiye'de mobilya sektörünün gelişmesi için sürdürülebilir mobilya kavramının önem kazanması gerekmektedir.

Mobilya sektöründe sürdürülebilirlik kavramının ilerlemesi için;

- Çevreci mobilya tasarımı tanımının yerleşmesine,
- Parçalanabilen, işlevsel ve hafif ürünlerin tasarlanması ihtiyacına,
- Dönüştürülebilir ve atık olacak malzemelerin hakkında araştırmalar yapılmasına,
- Ürün üretim sonrası aşamalardan; paketleme; nakliye gibi faktörler için alternatif çözümlere,
- Disiplinler arası ve yenilikçi çalışmalara,
- Sürdürülebilir hammadde kullanımına,
- İthalatın azaltılıp ve hammaddeye yakın yöresel tasarımlara önem verilmelidir (Karaca, 2018:81).

SÜRDÜRÜLEBİLİR MOBİLYA GEREKLİLİKLERİ ve TASARIMCI FARKINDALIĞI

Tasarımcının uzun araştırmalar sonucu sahip olması gereken bilgiler toplamı sürdürülebilir mobilya ölçütlerini oluşturur. Bu ölçütler;

- Dünyada sürdürülen Ar-Ge çalışmaları sonucunda ortaya çıkan belli standartlar,
- Bağımsız kuruluşların hazırlamış olduğu ISO 14000 standartları,
- Ülkemizde bakanlıklar ve ilgili kurumlar tarafından belirlenen standartlar.

Bu 3 başlık sayesinde aşağıdaki faktörlere dikkat çekilmiştir;

- Hammade temini sırasında sahip olunması gereken ölçütler,
- Ürün üretim sırasında önem verilmesi gereken ölçütler,

- Ürün üretildikten sonra kullanıcının dikkat etmesi gereken ölçütler,
- Kullanım sonrası ürünün akıbeti ile ilgili önemli ölçütler (Karaca, 2018:83).

SONUÇ

Doğal kaynakların hızla tüketilmesi, bilinçsiz enerji kullanımı tasarımda sürdürülebilirlik kavramının önemini korumaktadır. Sanayiden ulaşımına pek çok alanda kullanılan enerji, mobilya sektöründe de önemli bir paya sahiptir. Hem üretim hem de ulaşım aşamasında kullanılan enerjinin azaltılabileceği sürdürülebilir tasarım stratejileri geliştirmek gerekmektedir. Üretim sistemleri çevreyi korumak odaklı olmalıdır. Üretim sistemlerinin sürdürülebilir olması tasarım aşamasında oluşturulması gereken bir sistemdir. Bu şekilde olmadığı zaman sürdürülebilir tasarım kriterleri en başından zarara uğrayacaktır. Sürdürülebilirlik kavramı herkes için yeni bir kavram olsa dahi sistemini anlayabilmek ve uygulayabilmek için belli başlıklar belirlenmelidir.

Genel olarak sürdürülebilir bir yaşam tarzı belirlemek için ilk başta doğal kaynak tüketimleri tercih edilmelidir (Karalar ve Kiracı, 2011:11-12). Bu tercihler çevreci yaklaşımların başında gelmektedir. Bunlara örnek verecek olursak;

- Petrol tüketimini minimuma indirmek (Şehir içi ulaşımlarda raylı sistemleri tercih etmek hava kirliliğini de doğrudan etkileyecektir, kısa mesafelerde yürümek ya da bisiklet gibi alternatif çözümler sürdürülebilir bir çevre için gereklidir. Şehirler arası ulaşımlarda da raylı sistemi tercih etmek hem zaman hem ekonomik açıdan daha uygun olacaktır) (Karalar ve Kiracı, 2011:12).

- Doğalgaz tüketimini azaltmaya yönelik davranışlar (Mekan sıcaklıklarını özellikle sıcaklığın düşük olduğu mevsimlerde, belli bir seviyede tutmak ihtiyaç dahilinde; üstümüze daha kalın giyinmek gibi kendi alabileceğimiz önlemlerle sıcaklığımızı sağlamak) (Karalar ve Kiracı, 2011:12).

- Elektrik tüketimini azaltmak (Kullanmadığımız alanların aydınlatma elemanlarını kapatmak, kullanmadığımız eşyaları fişe takılı bırakmamak. Beyaz eşyalarda tasarruflu çalışan eşyalar tercih etmek)

- Su tüketimini azaltmak (Dış fırçalarken, el yıkarken; suyu gereksiz yere kullanmamak, Balkon gibi hacim temizliklerinde yıkamak yerine silme işlemini tercih etmek) (Karalar ve Kiracı, 2011:12).

Bunların dışında yeni bir ürün alacağımız zaman, aldığımız ürünün sürdürülebilir bir üretimle yapıldığına dikkat etmek ve buna önem vermek

bu alanın gelişmesi için büyük bir destektir. Geri dönüşüme uygun, doğal ürünler hatta daha önceden kullanılmış ürünler tercih etmek sürdürülebilirlik yaklaşımını desteklemektedir (Karalar ve Kiracı, 2011:12). Bunların yanı sıra, yeni bir ürün alındığında çevre dostu ürünler tercih etme, hatta bozulan, işlevini kaybetmiş ürünleri; tamir edip yeniden kullanma hemen yenisini almama, ihtiyaç duyulan ürünleri kiralama, ortak kullanma gibi davranışlar çevreci politikalara destek veren davranışlardır (Topoyan, 2005:3).

Çeşitli sektörlerde sürdürülebilir yöntemlerin kullanılmaya başlaması, 1970 yılından sonra mobilya üretim sektöründe de yerini almasına sebep olmuştur. Sürdürülebilirlik teriminin önem ve farkındalık kazanması ile yapılan tasarımlar gün geçtikçe artmış ve çeşitlenmiştir. Oluşan farkındalık Dünya şirketlerinde kullanılan mobilyalarda kendini göstermeye başlamıştır. Kullanıcılar sürdürülebilir tasarım yapan firmaların ürünlerini tercih etmeye başlamıştır. Sürdürülebilir tasarım yapan şirketler yaptıkları tasarımlara uygun, eko- tasarım sertifikalarına sahip olmaktadır. Ayrıca bu sertifikalar ülkeler düzeyinde ve uluslar arası alanda yasa ve yönetmeliklerle desteklenmektedir. Doğa koruma derneklerinin düzenlediği uluslar arası toplantılar neticelerinde de birçok anlaşma imzalanmaktadır.

Sürdürülebilir yapıya nasıl ulaşılabileceğini anlamının en iyi yollarından biri mobilya tasarımlarına bakmaktır. Çünkü mobilya tasarımı, küçük ve yönetilebilir ölçekte yapı tekniklerini ortaya koymaktadır. Mobilyanın sürdürülebilir tasarım çerçevesinde ele alınmasını sağlayan en önemli karar strüktürdür. Mobilyanın sahip olduğu strüktür, hem sonuç ürünün tasarımının hem de mobilyanın kolayca tamir edilebilir, yeniden kullanılabilir ve geri dönüştürülebilir olmasının önemli belirleyicisidir. Mobilya tasarımı, küçük ve yönetilebilir ölçekte yapı tekniklerini kapsar. Mobilyanın sürdürülebilir bir yaşam döngüsüne katılabilmesinde en önemli karar, düşük ağırlık, daha az bileşen, doğru malzeme seçimi ve uzun ömür bileşenlerini yönlendiren strüktürün belirlenmesidir (Canbolat, 2019:6). Mobilyaların, kolayca tamir edilebilmesi, yeniden kullanılabilmesi, geri dönüştürülebilmesi için, bileşenlerinin hammadde olarak yeniden dağıtılmak üzere kolayca parçalara ayrılabilmesi gerekmektedir. Bu amaçla sökülebilir strüktürlerle mobilya tasarlamak önem kazanmaktadır. Sökülebilir strüktürler beraberinde minimum boyutta paketleme çözümlerini beraberinde getirmektedir. Bir mobilyanın gelebileceği minimum boyutta; paketlenmiş biçimde

varış yerine ulaştırılması, çevre ile ilişkisini tasarım sürecinde belirleyerek, kullanılan enerji miktarını düşüren, önemli bir aşamadır.

Sürdürülebilir mobilyalar, tasarım aşaması sürecinde oluşturulur. Doğal süreçlere uyumlu tasarım yaklaşımında mobilyanın henüz tasarım aşamasında iken malzeme ve strüktürünün oluşturulması önem kazanmaktadır (Elibol, 2018:7). Malzemelerin minimal kullanımı, üretim süresince enerji kullanımının en düşük seviyede olması, kolaylıkla geri kazanılacak malzemelerin kullanımı, kolay ayrılabilen malzemeler ile tasarımın biçimlendirilmesi, ürünün kolaylıkla demonte edilebilecek biçimde tasarlanması, yaşam ömrü uzun mobilyaların tasarlanması sürdürülebilir tasarımın temel yaklaşımlarıdır.

Ürün tasarımı alanında yeniden kullanım kavramı içeriğinde, ürünün tasarım ve üretim süresi boyunca, ürünün ömür döngüsünde ve sonrasında çevresel hususların dahil edilerek tasarlanması hedeflenmelidir. Mobilya tasarımı aşamasında yeniden kullanım kavramı, mobilyanın kullanım ömrü bitince ne şekilde kurtarılabilir de düşünülerek geliştirilmelidir. Yeniden kullanım kavramı ile tasarlanan bir mobilyada, mobilyayı oluşturan ürün ve/veya malzemeler asıl işlevlerini kaybedip başka amaç için kullanılmaya başlayabilmektedir ya da en az işlemle tekrar kullanılabilir hale gelebilmelidir (Demirbaş, 2017). Plastik, metal, cam, kağıt, karton, ahşap, tekstil ve çeşitli kompozit malzemeler, yeniden kullanıma girebilen ve mobilya tasarımında kullanılabilen malzemelerdir. Malzemenin ve ürünün yeniden kullanımı aşamasında harcanan enerji, aynı malzeme ve ürün ile sıfırdan mobilya üretimi sırasında harcanan enerji ile kıyasla çok daha az olmalıdır.

Artan dünya nüfusu ve dolayısıyla artan tüketicilerin ihtiyaçlarına cevap verirken tasarımlar ekolojik sistem unutulmadan ona uygun bir biçimde gerçekleştirilmelidir. Bu aşamada tasarımcılara büyük rol düşmektedir. Kullanıcıyı her açıdan doğru ve sürdürülebilir bir tasarıma yönlendirmek, bunun kişisel ve toplum sağlığı için önemini belirtmek gerekmektedir. Kullanıcıların sürdürülebilir ve ekolojik tasarım denilince sahip olduğu algı silinmelidir. Sürdürülebilir tasarımlar ham maddeye yakın, üretildiği coğrafyaya uygun yenilenebilir enerji kaynakları ile hayata geçirildiklerinde daha ekonomik ve bulunduğu çevreye entegre olmuş tasarımlar olduğu gösterilmeye devam edilmelidir. Tasarımlarda disiplinler arası çalışmaların öneminin büyük olduğu, bu şekilde başarı daha kısa zamanda,

doğru bir şekilde elde edileceği unutulmamalıdır. Gelişen teknoloji takip edilip, bunu Sürdürülebilir enerji kaynakları ile kullanmak kaynak yönetimi ve ekolojik denge için daha önemlidir. Ekolojik malzemelerin arayışında olmak çeşitli üretim teknikleri deneyerek mobilya sektörü için çeşit yaratmak gerekmektedir. Geri dönüştürülebilir malzemenin önemi kavranıp; bu şekilde doğaya zarar vermeden, kaynakları tüketmeden, ihtiyaçlara yönelik tasarımlar yapılmalıdır. Tasarımlar sadece çevreye uygun ekolojik tasarımlar olarak kalmamalı kullanıcı ihtiyaçlarına cevap veren estetik ve ergonomik özelliklere sahip olmalıdır.

KAYNAKLAR

Berber F. (2012). "Ekolojik Malzemenin Tasarımdaki Yeri ve Ekolojik Malzemeye Mimari Konut Tasarımı", Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimarlık Programı

Canbolat, T. (2019). "Sürdürülebilir Mobilya Tasarımına Model Olarak Düz-Paketlenebilir Sökülebilir Strüktür Yaklaşımı", Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 28, Sayı 3, Sayfa 37-49

Demirarslan D. ve Demirarslan K. O. (2017/07). "Çevre Koruma Bilinci Bağlamında İç Mekanın Tasarımında Disiplinler Arası Bir Yaklaşım: İç Mimarlık ve Çevre Mühendisliği İlişkisi", Doğal Afetler ve Çevre Dergisi,3(2),112-128

Demirbaş, D. (2017). Mobilya Tasarımı Alanında Ödül Almış Ürünlerin Tasarlanma ve Değerlendirilme Süreçlerinde Kullanılan Kriter ve Özelliklerin Karşılaştırılması Üzerine Bir Çalışma, İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi, ISSN:2147-345

Elibol, G. C. (2018). Bezci İ., Türkkan V. D., Varol A., "Mobilya Tasarımında "Yeniden Kullanım": Tasarımdan Üretime Dönüşüm", SDÜ Art-E Güzel Sanatlar Fakültesi Derneği, Haziran'18, Cilt: 11, Sayı: 21

Işık Ş. (2017). "1950'lerden İtibaren Türkiye'de Mobilya Tasarımının Gelişimi ve Türk Tasarımcıların İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü

Karaca, B. (2018). "Sürdürülebilir Mobilya Üretiminde Tasarımcı Bilinci Üzerine Bir Araştırma", Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Karalar R. ve Kiracı H. (2011). "Çevresel Sorunlara Karşı Bir Çözüm Önerisi Olarak Sürdürülebilir Tüketim Düşüncesi", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:30, Ağustos

Konakoğlu, K., Sevinç, S., Kurdoğlu, B.Ç. (2019). "Disiplinlerarası Atölye Çalışması Kapsamında Sürdürülebilir Donatı Tasarım Süreci", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 12 Sayı: 65 Ağustos

Köse, E. K. (2016). "Mobilya Sektöründe Üretim ve Tasarımcı Etkileşimi; Günümüzde Türkiye Örneği Araştırma Süreci" Marmara Üniversitesi, İç Mimarlık Yüksek Lisans Programı

Özçuhadar T. Ve Öncel P.(2017). "Eko-Tasarım" Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim Yayınları – IV

Sönmez, Z. Ö. (2011). "Günümüz Ekolojik Mobilyalarının Tarihsel Gelişim İçinde İncelenmesi" Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık Anabilim Dalı, İç Mimarlık Programı

Şahin, S. (2018). "Mobilya Tasarımında Ekolojik Malzeme Açısından, Kağıt Kullanımı", Mimarlık ve Yaşam Dergisi,3(1), 53-61

Topoyan, M. (2005). "Yeniden Üretim Sistemleri İçin Sürdürülebilir Ürün Tasarımlarının Oluşturulması" Dokuz Eylül Üniversitesi, V. Ulusal Üretim Araştırmaları Sempozyumu, İstanbul Ticaret Üniversitesi, 25-27 Kasım

Yüksel, F., Güney C. (2019). Seçerkarıptaş F., "Konut İç Mekanına Sürdürülebilir Yaklaşımlar", Yakın Mimarlık Dergisi – Nisan 2019 Cilt:2 Sayı:2

İNTERNET KAYNAKLARI

(URL1)

[http://www.berjournal.com/wp-content/plugins/downloads-manager/upload/BERJ%20\(2\)2011%20article6%20pp101-116.pdf](http://www.berjournal.com/wp-content/plugins/downloads-manager/upload/BERJ%20(2)2011%20article6%20pp101-116.pdf) (Erişim Tarihi: 9.03.2020)

(URL2)

<https://www.google.com/h?q=be%C5%9Fikten+be%C5%9Fi%C4%9Fe+tasar%C4%B1m&sxsrf=ALeKk011RH0NjxIX9xjxYNRS8yXj4FO4uw:1589022903217&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjw&biw=1366&bih=608#imgsrc=Adrp4LR3mEfFCM> (Erişim Tarihi:9.03.2020)

(URL3)

<https://www.flickr.com/photos/lamidesign/3641773281> (Erişim Tarihi:9.03.2020)

(URL5)

<https://ceotudent.com/marcel-duchamp-kimdir> (Erişim Tarihi:7.02.2020)

(URL6)

<https://sanatkaravani.com/sanat-akimlari/> (Erişim Tarihi:7.02.2020)

(URL7)

<https://www.dailyartmagazine.com/4-crazy-masterpieces-marcel-duchamp/> (Erişim Tarihi:7.02.2020)

(URL8)

<https://listelist.com/marcel-duchamp-kimdir/> (Erişim Tarihi:5.02.2020)

- (URL9)
https://www.eastcolonial.com/products/detail_by_collection/35/barrel-andy-warhol-collection-set (Erişim Tarihi:5.02.2020)
- (URL10)
https://www.google.com/search?biw=1366&bih=662&tbm=isch&sxsrf=ACYBGNRLYFQp0thPm0IHVS15-uYYgQUp5A%3A1576018938048&sa=1&ei=-iPwXcHGAozurgSsppXICQ&q=dining+chair+wood+dcw+1945&oq=dining+chair+wood+dcw+1945&gs_l=img.3...8637.9766..10200...0.0..0.226.678.0j3j1.....0....1..gws-wiz-img.....35i39BLoxCnKU2Oo&ved=0ahUKEwjBq9iHmKzmaAhUMt4sKHSxTBZkQ4dUDCAc&uact=5#imgrc=xL6VHdkars8ndM: (Erişim Tarihi:5.02.2020)
- (URL11)
<https://www.smow.com/en/manufacturers/knoll-international/saarenen-tulip-chair.html>(Erişim Tarihi:9.03.2020)
- (URL12)
https://www.google.com/h?biw=1366&bih=662&tbm=isch&sxsrf=ACYBGNRVerMjCsnpziF0kPfiRtK5VuPkQ%3A1576018857153&sa=1&ei=qSPwXan4CISrsgSmuKnYAg&q=gunnar+aagaard+andersen&oq=gunnar+aagaard+andersen+prototype+chair&gs_l=img.3...6421.13209..13544...0.0..1.503.4038.0j9j6j1j1j1.....0....1..gws-wiz-img.....35i39j0i30.8&ved=0ahUKEwjBq9iHmKzmaAhUElosKHSZcCisQ4dUDCAc&uact=5#imgrc=rubKSry4dtKvxM: (Erişim Tarihi:10.01.2020)
- (URL13)
https://www.google.com/h?biw=1366&bih=662&tbm=isch&sxsrf=ACYBGNR8KumTx4AQCzWZ_fy-6bav-aSf1w%3A1576018700945&sa=1&ei=DCPwXfKmOeaxrgTPvLSwAg&q=paoli+chair+grassi+forlani&oq=paoli+chair+grassi+forlani&gs_l=img.3...5438.8188..8409...0.0..0.269.1802.0j6j4.....0....1..gws-wiz-img.....35i39.3Yeh_I&ved=0ahUKEWjy3NCWl6zmAhXmmIsKHU8eDSYQ4dUDCAc&uact=5#imgrc=soM2naGVA5wnFM: (Erişim Tarihi:10.01.2020)
- (URL14)
<https://richardrabel.com/do-you-know-robin-day> (Erişim Tarihi:10.01.2020)
- (URL15)
https://www.google.com/h?q=robin+day+stadium&sxsrf=ALeKk00MMzfMUKVDBJeedR1NrjWcqOz2A:1589025230683&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiD1qej3KbpAhX0oFwKHc36CeAQ_AUoAXoECAsQAw&biw=1366&bih=608#imgrc=r2GRLjA-QaRO1M(Erişim Tarihi:11.01.2020)
- (URL16)
<http://rafa-kids.blogspot.com/2012/08/flux-and-spotty-chair.html> (Erişim Tarihi:10.01.2020)
- (URL17)
https://www.google.com/search?q=pastili+chair+lake&sxsrf=ALeKk01KzVOJtm-PkxehjIQHDWejOGPoQ:1589025574751&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjm5q_H3abpAhUNXMAKHe9SD9gQ_AsQAw&biw=1366&bih=608#imgrc=lnVbGV9r1MFFHxM
- (Erişim Tarihi:8.02.2020)
- (URL18)
<https://xxi.com.tr/i/gercek-dunya-icin-tasarim> (Erişim Tarihi:8.02.2020)
- (URL19)
<https://www.core77.com/posts/42562/Nomadic-Furniture-DIY-Designs-from-the-1970s> (Erişim Tarihi:8.02.2020)
- (URL20)
<https://www.core77.com/posts/42562/Nomadic-Furniture-DIY-Designs-from-the-1970s> (Erişim Tarihi:18.03.2020)
- (URL21)
<https://livanib.weebly.com/architect--frank-o-gehry.html> (Erişim Tarihi: 18.03.2020)
- (URL22)
https://www.moma.org/collection/works/2907?classifications=36&include_uncataloged_works=1&locale=zh&page=5 (Erişim Tarihi:1.03.2020)
- (URL23)
<https://thejoyofdesign.net/Shiro-Kuramata> (Erişim Tarihi: 25.03.2020)
- (URL24)
https://www.google.com/search?q=mirra+chair&sxsrf=ALeKk02LDq_TU-h04ZX_0ILMlubLQ:1589027028420&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiA18T84qbpAhWDiVwKHTenDt0Q_CAsQBA&biw=1366&bih=608#imgrc=dUU3sloVivaTFM (Erişim Tarihi: 25.03.2020)
- (URL25)
<https://idesignawards.com/winners/zoom.php?eid=9-8675-15&count=5&mode=> (Erişim Tarihi:1.04.2020)
- (URL26)
https://www.google.com/h?q=kube+design+furniture&tbm=isch&tbs=rimg:CcqbWm6uF2uOIgjKm8DORhdrjioSCcqbWm6uF2uOERoT8Q1_17pI5YRoT8Q1_17pI5&tbo=u&ved=2ahUKEwjBq5fw5abpAhUGXxoKHSshBNgQiRxBAGbEAW&ictx=1&uact=3 (Erişim Tarihi:1.04.2020)
- (URL27)
<http://kielnhof.at/design.htm> (Erişim Tarihi: 1.04.2020)
- (URL28)
<https://xxi.com.tr/i/1993> (Erişim Tarihi:4.04.2020)
- (URL29)
<https://www.nurus.com/tr/calisma-sistemleri/u-too> (Erişim Tarihi:4.04.2020)
- (URL30)
<https://www.nurus.com/tr/calisma-koltuklari/me-too> (Erişim Tarihi:4.04.2020)
- (URL31)
<https://www.nurus.com/tr/calisma-koltuklari/alava> (Erişim Tarihi:4.04.2020)
- (URL32)
<https://kalonstudios.com/shop/stump/>

(Erişim Tarihi:1.03.2020)

(URL33)

https://inhabitat.com/rocking-chair-uses-motion-to-power-attached-oled-lamp/rocking_chair_rochus_jacob_green_life_3/

(Erişim Tarihi:1.03.2020)

(URL34)

<http://christophjohn.com/index.php/made-c/piao---paper-chair/>

(Erişim Tarihi:1.03.2020)

(URL35)

<https://www.aisslinger.de/hemp-chair/>

(Erişim Tarihi:22.02.2020)

(URL36)

<https://www.limitsizenerji.com/karnzda-portatif-solar-ruezgar-tuerbini/>

(Erişim Tarihi:22.02.2020)

(URL37)

<https://www.jebiga.com/hush-cocoon-armchair-freyja-sewell/>(Erişim Tarihi:22.02.2020)

FEN BİLİMLERİ ÖĞRETMENLERİNİN STEM EĞİTİMİ VE UYGULAMALARI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ (BURSA İLİ ÖRNEĞİ)

Determination of Science Teachers' Opinions on STEM Education and Applications
(Bursa Province Case)

Gülizar KAYA

Orcid: 0000-0002-7750-8406

Şehit Mehmet Koray Pınar Orta Okulu, Gemlik • guluzar.kaya87@gmail.com

Doç. Dr. Ersin ŞAHİN

Orcid: 0000-0001-6800-7522

Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi • ersahincan@gmail.com

Prof. Dr. Rüçhan ÖZKILIÇ UZ

Orcid: 0000-0002-9906-7920

Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi • ruchan@uludag.edu.tr

Araştırma Makalesi / Research Article

ARTICLE INFO

Submit Date : 2020-11-25
First Revision : 2020-12-16
Last Revision : 2020-12-18
Acceptdate : 2020-12-18

Area Editor: Prof. Dr. Rıza SAM

Referees / Hakemler:

Prof. Dr. Filiz GÜLTEKİN
Doç. Dr. Şirin İLKÖRÜCÜ

Anahtar Kelimeler:

Fen bilimleri,
Öğretmen Eğitimi,
STEM

Keywords:

Science,
Teachers,
STEM

Reference :

Kaya, Gülizar., Şahin, Ersin., Uz Özkılıç, Rüçhan (2020). Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Stem Eğitimi Ve Uygulamaları Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi (Bursa İli Örneği). Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi, Aralık 2020, Cilt: 5, Sayı: 6, Sayfa: 100-113.

Özet

Bu araştırmanın amacı, Fen bilimleri öğretmenlerinin STEM eğitimi ve uygulamaları hakkındaki görüşlerini belirlemektir. Çalışma grubunu Bursa ili ve diğer ilçelerindeki ortaokullarda görev yapan fen bilimleri öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırmada "STEM Öğretmen İhtiyaç Belirleme Anket Formu" kullanılmıştır. Formun geliştirilmesine yönelik öncelikle literatür taraması yapılmış STEM eğitiminin açılımı, tarihçesi, içeriği, özellikleri ve uygulanma şekli gibi konularla ilgili araştırmalar da incelenmiştir. Elde edilen bilgiler doğrultusunda araştırmacı tarafından STEM ile ilgili uzman görüşüne (bir program geliştirme ve bir fen bilimleri öğretim üyesi) başvurularak cümleler şeklinde 56 anket maddesi oluşturulmuştur. Anket maddeleri katılımcıların; STEM eğitime yönelik, STEM'in öğrencilerine olan katkılarına yönelik, STEM ile ilgili kendilerini değerlendirmelerine yönelik ve STEM için gerekli fiziki koşulları değerlendirmelerine yönelik 4 boyutlu farklı maddelerden meydana gelmiştir. Katılımcılara anketteki maddelere ait sunulan 'Kesinlikle Katılmıyorum', 'Kısmen Katılıyorum', 'Kesinlikle Katılıyorum' şeklindeki ifadelerden kendilerine en uygun olanı seçmeleri beklenmiştir. Anket maddelerinin güvenilirliğini test etmek için Cronbach Alpha testi uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan anket formunun Cronbach Alpha değeri 0.92 olarak yüksek bir değer olarak hesaplanmıştır. Test sonuçlarına göre veri toplama aracı olarak oluşturulan bu anketteki maddelerin güvenilir olduğu söylenebilir. Resmi izinlerin alınmasının ardından anketlerin toplam uygulanma süresi yaklaşık 4 ay sürmüştür. Araştırmadan elde edilen veriler frekans, yüzde kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma da öğretmenlerden STEM eğitimi ve uygulamaları, STEM' in öğrencilerine olan katkıları, STEM ile ilgili kendilerini değerlendirme görüşleri ve STEM için gerekli fiziki koşulları hakkındaki görüşleri toplanmıştır. Sonuç olarak öğretmenler STEM' in olumlu yönlerinin fazla olduğunu, öğrenciler için bir ihtiyaç olduğunu, STEM ile ilgili kendilerinin bazı eksikliklerinin bulunduğunu ve STEM için gerekli fiziki koşulların nasıl olması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu STEM etkinliklerini derslerde kullanmanın öğretmen için yorucu olduğunu, bu etkinliklerin tam olarak bütün fen konularına uygun olmadığını, haftalık fen bilimleri ders saatlerinin STEM etkinliklerini uygulamak için yeterli olmadığını düşünse de yetenekli öğrenciler yetiştirmek için STEM etkinliklerinin gerekli olduğunu, öğrencilere üst düzey düşünme becerileri ve problem çözme becerileri kazandırdığını düşünmektedirler. Ayrıca bu etkinliklerle ders işlemenin daha faydalı olduğu, öğrencilerin akademik başarılarının

arttığı, öğrencilere daha kalıcı öğrenmeler sağladığı, öğrencilerin derse olan ilgilerini arttırdığı bunun yanında öğrencilere yaratıcı fikirler üretme fırsatı verdiği, etkinliklerin günlük yaşamdaki problemlerle ilişkilendirilmesi gerektiği ve materyal eksikliğinin etkinlikleri uygularken sıkıntılar yarattığı, bu etkinlikleri uygulamanın çok fazla zaman kaybına yol açmayacağı ve gruplar arasında da rekabetin oluşmasının fena olmadığı, bu etkinlikleri değerlendirmenin de çok zor olmadığı görüşünde oldukları da elde edilen sonuçlar arasındadır.

Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu kısmen de olsa STEM etkinliklerini uygularken zorluklar yaşadığına, bu etkinlikleri uygularken öğrencilerin seviyesine inebildiğine, öğrenme-öğretme ortamlarında STEM etkinliklerini uygularken yeterli beceriye sahip olduğuna, STEM konusunda yeterli alan bilgisine sahip olduğuna, STEM'i kullanarak öğrencilerin öğrenme performanslarını geliştirebildiğine, STEM etkinliklerini derslerinde kullanmayı uygun bulduğuna, etkinlikleri uygularken öğrencilere yeteri kadar rehberlik yapabildiğine, STEM etkinliklerini fen bilimleri her zaman kullandığına, STEM etkinlikleriyle sınıfta daha rahat işleyebildiğine, bu etkinliklerle öğrencilerin derse olan ilgilerini daha kolay çekebildiğine katılmaktadırlar. Ayrıca STEM etkinliklerinin sonuçlarını çok yönlü değerlendirebildiği, kendi başına farklı STEM etkinlikleri hazırlayabildiği, STEM etkinliklerini uygularken öğrencilerin zamanı iyi kullanmalarına önem verdiği, bu etkinlikler sırasında sabırla öğrencilerin keşif yapmalarını beklediği, etkinlikleri sınıfta yapmadan önce uygulayıp hatalı ve eksik yönlerini belirlediği, ders sırasında fen konularını STEM ile ilişkilendirirken sorun yaşadığı, ayrıca STEM etkinliklerini uygularken disiplinler arasında da sorun yaşadığı, teknoloji ve mühendislik alanlarında da eksikliklerinin olduğu görüşündedirler.

Abstract

The aim of this study is to determine the ideas of science teachers about STEM education and practices. The study group consisted of science teachers working in middle schools in Bursa county and other districts. "STEM Teacher Needs Assessment Questionnaire" was used in the study. In order to develop the form, firstly the literature was reviewed and researches on subjects such as the opening, history, content, characteristics and application of STEM education were also examined. In line with the information obtained, 56 questionnaire items were formed in the form of sentences by consulting an expert opinion on STEM (a program development and a science faculty member) by the researcher. Survey participants agents; It consists of 4-dimensional different items for STEM education, for the contributions of STEM to students, for self-assessment of STEM, and for evaluating the physical conditions required for STEM. Participants were expected to choose the most appropriate one among the expressions such as "Strongly Disagree", "Partially Agree", "Strongly Agree" presented for the items in the questionnaire. Cronbach Alpha test was used to test the reliability of the questionnaire items. The Cronbach Alpha value of the questionnaire form used in the study was calculated as a high value as 0.92. According to the test results, it can be said that the items in this questionnaire, which was created as a data collection tool, are reliable. The total implementation period of the questionnaires took approximately 4 months after obtaining official permissions. The data obtained from the research were analyzed using frequency and percentage. In the study, teachers' opinions about STEM education and applications, STEM's contribution to students, STEM self-evaluation and physical conditions required for STEM were collected. Although the

majority of teachers think that using STEM activities in lessons is tiring for the teacher, that these activities are not suitable for all science subjects, weekly science class hours are not enough to apply STEM activities, STEM activities are necessary to raise talented students, and students have high-level thinking skills. and they think it provides problem-solving skills. In addition, these activities are more beneficial to teach lessons, students' academic achievement increases, students learn more lasting, increase students' interest in the course, as well as give students the opportunity to produce creative ideas, activities should be associated with problems in daily life, and lack of material creates difficulties while implementing. It is also among the results that they think that the implementation will not cause a lot of time loss and that competition between groups is not bad, and that it is not difficult to evaluate these activities. They stated that it is too much, there is a need for students, they have some deficiencies about STEM and how the physical conditions required for STEM should be. The majority of the teachers experienced difficulties in applying STEM activities, they can reach the level of students while applying these activities, they have sufficient skills while applying STEM activities in learning-teaching environments, they have sufficient content knowledge about STEM, they can improve students' learning performance by using STEM. that he finds it appropriate to use his activities in his lessons, guides the students sufficiently while implementing the activities, sciences always use their activities, they can work more comfortably in the classroom with STEM activities, they can attract students' attention to the lesson more easily with these activities they participate. He can also evaluate the results of STEM activities in a versatile way, can prepare different STEM activities on his own, while applying STEM activities during these activities, he emphasized that students use their time well. do the activities that students expect them to explore before they do in the classroom and problems in associating science subjects with STEM during the lesson, He also experienced problems between disciplines while applying STEM activities, They are of the opinion that they also have shortcomings in technology and engineering.

GİRİŞ

21. Yüzyıl da bireylerin gerek eğitim yaşamında gerekse iş yaşamında başarılı olabilmesi için yaratıcı ve eleştirel düşünebilen, başkaları ile işbirliği yapabilen, problem çözücü ve yüksek iletişim becerilerine sahip, gerekli bilgiye nasıl ulaşabileceğini bilen, bilgiye ulaşırken teknoloji kullanabilen, yeni fikirlere açık, esnek ve uyumlu, sorumluluklarını bilen, öz-yönetimli ve inisiyatif sahibi, sosyal ve kültürel becerilerini geliştirmiş, üretken ve liderlik becerilerine sahip olmaları gerekmektedir (Uluyol ve Eryılmaz, 2015). Buna bağlı olarak Dünyadaki ülkelerin eğitim sistemleri çağın gereksinimleri doğrultusunda değişiklik göstermekte ve ilerlemektedir. Son yıllarda dünyada adı çok fazla geçen ve dikkat çeken eğitim modellerden birisi STEM eğitimidir. (Çorlu, Capraro ve Capraro, 2014). Başta ABD ve AB ülkeleri olmak üzere dünyada birçok ülke rekabete açık, iş yeterlilikleri açısından gelişmiş, çağa ayak uyduran, girişimci ve yenilikleri üreten bireyler

yetiştirebilmek için öğretim programlarında STEM eğitime yer vermekte ve STEM eğitimi hakkında projeler üretmektedir (Karakaya, Ünal, Çimen ve Yılmaz, 2018&Hiğde, Keleş, Aktamış, 2020).

STEM eğitimi, okul öncesi döneminden başlayarak yükseköğretime kadar olan sürecin tamamında, fen, teknoloji, mühendislik ve matematik disiplinlerinin birbirleriyle uyumlu bir şekilde öğretilmesini amaçlayan bir eğitim yaklaşımıdır (Hacıömeroğlu ve Bulut, 2016). Ayrıca STEM eğitimi, fen, teknoloji, mühendislik ve matematik disiplinlerinin tek tek düşünülmesi yerine, öğrencilere kazandırılması istenilen araştırma, tasarlama, problem çözme, iş birliği ve etkili iletişim kurma becerilerinin oluşmasında bu disiplinlerin birlikte ele alınması gerektiğine de odaklanmaktadır (Buyruk ve Korkmaz, 2016). STEM eğitim yaklaşımı, 1990'lı yıllarda Amerika Ulusal Bilim Vakfı (NSF) 'nda bilim, teknoloji, mühendislik ve matematiğin disiplinlerinin isimlerinin kısaltması olarak ortaya çıkmıştır (Bybee, 2013, .1). Ancak temeli 19. yüzyılın ilk zamanlarına dayanmaktadır

(Ostler, 2012). STEM "Science", "Techology", "Engineering" ve "Mathematics"

kelimelerinin baş harflerinden oluşmuş bir kısaltmadır (Gonzalez ve Kuenzi, 2012). STEM ile ilgili alanında uzmanlaşmış eğitimciler veya araştırmacılar tarafından görüş birliğine varılıp, ortak bir tanım yapılamamaktadır. Dolayısıyla ilgili alan yazında "STEM" kavramı birden fazla alternatif ifade ile tanımlanmaktadır (Dugger, 2010; Thomas, 2014). Örneğin Türkiye'de fen bilgisi, teknoloji, matematik ve mühendislik (FeTeMM) eğitimi olarak (Akgündüz, Aydeniz, Çakmakçı, Çavaş, Çorlu, Öner ve Özdemir, 2015) ve bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik (BTMM) eğitimi olarak da (Adıgüzel, Ayar, Çorlu ve Özel, 2012) bilinmektedir.

Ülkemizde STEM kavramı "Fen", "Teknoloji", "Mühendislik" ve "Matematik" kelimelerinin kısaltmalarından oluşan FeTeMM kavramı olarak ifade edilmektedir (Çorlu, 2012). Başka bir ifadeyle STEM, fizik, kimya, matematik gibi ayrılmış disiplin temelli geleneksel anlayışın yerine bunların bütünleştirilmesini ve ilişkilendirilmesini öngören bir anlayışı temsil etmektedir (Karataş, 2017). STEM eğitimi, okul öncesinden yükseköğretime kadar süreci kapsayan disiplinler arası bir yaklaşımdır. (Gonzalez ve Kuenzi, 2012). Böylece öğrenciler okul öncesinden başlayarak STEM eğitimi alırlarsa daha en başından problemlerini kolayca çözebilen, iyi iletişim kurabilen ve bir olayı bütün yönleriyle

düşünebilen bireyler olarak yetişebilirler. STEM eğitimi evrensel okur-yazarlık

becerilerine dikkat çekmektedir. Bu beceriler yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, problem

çözme ve işbirlikli çalışmadır. Öğrencilerin bu becerileri kazanması çok önemlidir. Bueğitimde, öğretmenlerin rolü öğrencilere rehberlik yapmak ve öğrencilere üst düzey düşünme,

ürün geliştirme, buluş ve inovasyon yapabilme becerileri kazandırmaktır. Bunu yaparken de

öğrencilerin hata yapmaktan çekinmemeleri ve özgüvenlerini geliştirmek için uygun

ortamların oluşturulması sağlanmalıdır.

(Özdemir, 2016) STEM eğitimi öğrencilere yenilikçi ve yaratıcı projelerle problem çözme sürecine dahil

olmalarını ve öğrenme sürecinin merkezinde yer almalarını, içerik bilgisini yenilikçi yollarla pratiğe

dökmelerini, gerçek dünya sorunlarına yenilikçi çözümler üretmelerini ve çözümlerini başkalarıyla

paylaşmak için işbirliği içerisinde çalışmalarını, ihtiyaç duyacakları bilgiyi analiz etmelerini, kendi

kendilerini ve zamanı yönetmelerini ve dolayısıyla üst düzey düşünme becerilerinin gelişimini sağlar

(Beeers, 2011). Yani STEM eğitiminde beklenen tek bir sonuç yoktur. Birden fazla sonuç vardır.

Öğretmen öğrenciyi zorlandığı yerde motive etmeli, ulaşılması beklenen sonuca da ulaştığında daha

iyisi için olanaklar sağlamalıdır. Böylece öğrenciye gelişimin sürekli olduğu düşüncesi kazandırılmış

olur(Özdemir, 2016). Bu nedenle STEM eğitiminin ülkeler genelinde yaygınlaştırılmasında, STEM

alanında gerekli eğitim ve yeterliliğe sahip öğretmenler anahtar bir öneme sahiptir (Wang, 2012).

Yüksek kalitede STEM entegrasyonu sağlayabilecek bir program için öğretmenlerin STEM entegrasyonu ile ilgili kavrama, algı ve sınıf uygulamalarının araştırılması yapılması

gereken ilk işlem basamağı olmalıdır (Wang, 2012). Öğretmenlerin de üzerine düşen görevi yeterine

getirebilmeleri için eğitim vereceklere alana ilişkin yeterli alan bilgisi, pedagojisi ve bağlam bilgisi olması gerekmektedir (Shulman, 1986). Başarılı bir STEM

öğretimi gerçekleştiren öğretmenlerin gelecekte öğrencilerinin yapacakları tercihler üzerinde de

olumlu etki yapması beklenmektedir (Gökbayrak ve Karışan, 2017). Nitelikli bir öğretime katılan

öğrencilerin fen, teknoloji, mühendislik disiplinler arası bilgilerinin kullanabilecekleri meslekleri tercih

etme isteklerinin yüksek olması beklenmektedir (Heaverlo, 2011; Rogers ve Portsmore, 2004).STEM'e ilişkin tutumların belirlenmesi gelecekte ülkelerin

ihtiyaç duyacakları iş gücü potansiyellerinin belirlenmesine ve iş gücünün artırılması için gerekli düzenlemelerin yapılmasına katkı sağlayacaktır (Kennedy, Quinn ve Taylor, 2016).

STEM eğitimi için ülkemizde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan bir eylem planı bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra 2015-2019 Stratejik Planında STEM' in güçlendirilmesi için amaçlar bulunmaktadır. STEM eğitiminin amaçlarının Teknoloji ve Tasarım dersinin amaçları ile büyük ölçüde örtüştüğü görülmektedir. TIMSS ve PISA gibi sınavların sonuçlarının daha iyi olabilmesi için de STEM eğitimine öncelik verilmesi gerekir. İlk olarak TÜBİTAK tarafından 2004 yılında Ulusal

Bilim ve Teknoloji Politikaları 2003-2023 Strateji Belgesi yayınlanmıştır. Bu belgeye göre

eğitim alanında bireylerin yaratıcılık ve hayal gücünü geliştirebilen, bireysel farklılıkların

dikkate alınması ve değerlendirilmesi ile her bireyin özellikleri doğrultusunda en üst düzeyde

kendini geliştirebildiği; zaman ve mekan kısıtlamalarından arınmış, kendi özgün öğrenme

teknolojilerini yaratabilmiş, değişebilen ve kendini yenileyebilme gücüne sahip olabilen,

öğrenme ve insan odaklı bir eğitim sistemine sahip olabilme hedefler arasındadır. Vizyon 2023

Projesi'nin ana teması ise; bilim ve teknolojiye hakim, teknolojiyi bilinçli kullanabilen ve

yeni teknolojiler üretebilen, teknolojik gelişmeleri toplumsal ve ekonomik faydaya

dönüştürme becerileri kazanmış bir "refah toplumu" yaratmak olarak açıklanmıştır

(TÜBİTAK Vizyon 2023 Projesi Raporu, 2004). Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının

aldıkları hizmet içi eğitimlerinde ve eğitim fakültelerinde görecekları öğretmenlik meslek

bilgisi derslerinde STEM eğitimi için yapılan çalışmalar çok yeterli değildir. Ülkemizde

STEM eğitimi verilebilmesi için birkaç üniversitede öğrenci ve öğretmenlerin gidebileceği

STEM merkezleri açılmıştır. Bu konuda ilk girişimleri, Hacettepe Üniversitesi ve İstanbul

Aydın Üniversitesi yapmıştır. (Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel

Müdürlüğü, STEM Raporu, 2016). Ülkemizde Matematik ve Fen Bilimleri Dersi Öğretim

Programlarında öğrencilere kazandırılmak istenen 21. yy. becerileri, eleştirel düşünme, problem çözme,

yaratıcı ve yenilikçi düşünme becerileri, iletişim, iş birliği, liderlik, girişimcilik, bilgi, medya ve teknoloji

okuryazarlığı becerileri gibi açıklanmıştır (MEB, 2018a; MEB, 2018b). Bu becerilerin öğrencilere

kazandırılmasında STEM eğitiminin önemli olduğu söylenebilir. Bu nedenle öğretim programlarının uygulayıcıları olan öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının STEM hakkındaki ihtiyaçlarına yönelik görüşlerinin de ortaya çıkarılmasının önemli olduğu görülmektedir (Bakırcı ve Kutlu, 2018). Bu görüşler ışığında fen bilimleri öğretmenlerinin STEM eğitimi ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi önemli görülmüş ve bu önem doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Fen bilimleri öğretmenlerinin STEM eğitimi hakkındaki görüşlerinin dağılımı nasıldır?

2. Fen bilimleri öğretmenlerinin STEM eğitiminin öğrencilerine olan katkıları hakkındaki görüşlerinin dağılımı nasıldır?

3. Fen bilimleri öğretmenlerinin STEM ile ilgili kendilerini değerlendirmeleri hakkındaki görüşlerinin dağılımı nasıldır?

4. Fen bilimleri öğretmenlerinin STEM eğitimi fiziki koşulları hakkındaki görüşlerinin dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Bu araştırma betimsel tarama modelidir. Betimsel çalışma var olan bir durumun mevcut hali ile ortaya konulmasıdır (Büyüköztürk vd., 2016). Tarama modeli; evren hakkında genel bir yargıya varmak için, evren veya evrenden seçilen örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemesidir (Karasar, 2006). Araştırma da STEM eğitimi ile ilgili olarak fen bilimleri öğretmenlerinden istekli olan katılımcılara ihtiyaç belirleme formu uygulanmış ve uygulama sonuçları değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Bursa ilinin beş ilçesinde bulunan fen bilimleri öğretmenleri oluşturmaktadır. Bu ilçeler Gemlik, Orhangazi, Osmangazi, Yıldırım ve Nilüfer ilçeleridir. Gemlik' te 41 fen bilimleri öğretmeni, Orhangazi' de 35 fen bilimleri öğretmeni, Osmangazi' de 360 fen bilimleri öğretmeni, Yıldırım' da 232 fen bilimleri öğretmeni ve Nilüfer'de 180 fen bilimleri öğretmeni olmak üzere bu beş ilçede toplam 848 fen bilimleri öğretmeni bulunmaktadır. Örneklemenin çeşitli değişkenlere göre dağılımı aşağıdaki tablolarda sunulmuştur

Bağımsız Değişkenler	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Kadın	38	57.6
	Erkek	28	42.4
Mezuniyet	Eğitim Fakültesi	59	89.4
	Fen Edebiyat Fakültesi	7	10.6
Öğrenim Durumu	Ön Lisans	-	-
	Lisans	63	95.5
	Yüksek Lisans	3	4.5
Branş	Fen Bilimleri	51	77.3
	Fizik	6	9.1
	Kimya	7	10.6
	Biyoloji	2	3.0
Mesleki Kıdem	1-5 yıl	12	18.2
	6-10 Yıl	16	24.2
	11-20 Yıl	20	30.3
	21 Yıl ve üzeri	18	27.3
STEM Hizmetiçi Eğitim Seminerine Katılma Durumu	Katıldım	22	33.3
	Katılmadım	44	66.7

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerinin Dağılımı

Araştırmaya katılan 66 öğretmenden 38' i (%57.6) kadın, 28' i (%42.4) ise erkektir. Çalışma grubuna dahil olan öğretmenlerden 59' u (%89.4) eğitim fakültesi, 7' si (%10.6) fen-edebiyat fakültesinden mezundur. Tablo 1' e göre öğretmenlerin çoğunluğunun eğitim fakültesi mezunu olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden 63' ü (%95.5) lisans ve 3' ü (%4.5) yüksek lisans seviyesinde öğrenim durumuna sahiptir. Ön lisans mezunu olan öğretmen ise bulunmamaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin branş dağılımları ise şöyledir: 51 kişi (%77.3) fen bilimleri, 6 kişi (%9.1) fizik, 7 kişi (%10.6) kimya ve 2 kişi (%3.0) ise biyoloji branşlarına sahip öğretmenlerdir. Yine araştırmanın örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin 12'si (%18.2) 1-5 yıllık mesleki tecrübeye sahip iken, 16'sı (%24.2) 6-10 yıllık mesleki kıdeme sahiptir. 20 kişi (%30.3) 11-20 yıllık, 18'i (%21.3) 21 yıl ve üzeri mesleki tecrübeye sahiptir. Yani araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun tecrübeli oldukları söylenebilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 22'si (%33.3) STEM hizmet içi eğitim seminerine katılmışken, 44' ü (66.7) ise STEM hizmet içi eğitim seminerine katılmamıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından öğretmenler üzerinde uygulanmak üzere geliştirilen "STEM Öğretmen İhtiyaç Belirleme Formu" kullanılmıştır. Formun geliştirilmesine yönelik öncelikle literatür taraması yapılmış STEM eğitiminin açılımı, tarihçesi, içeriği, özellikleri ve uygulanma şekli gibi konularla ilgili araştırmalar da incelenmiştir. Elde edilen bilgiler doğrultusunda araştırmacı tarafından STEM ile ilgili uzman görüşüne (bir program geliştirme ve bir fen bilimleri öğretim üyesi) başvurularak cümleler şeklinde 56 anket maddesi oluşturulmuştur. Anket maddeleri katılımcıların; STEM eğitimine yönelik,

STEM'in öğrencilerine olan katkılarınınayönelik,STEM ile ilgili kendilerini değerlendirmelerine yönelik ve STEM için gerekli fiziki koşulları değerlendirmelerine yönelik 4 farklı alanı ölçen maddelerden meydana gelmiştir. Katılımcılara anketteki maddelere ait sunulan 'Kesinlikle Katılmıyorum', 'Kısmen Katılıyorum', 'Kesinlikle Katılıyorum' şeklindeki ifadelerden kendilerine en uygun olanı seçmeleri beklenmiştir. Anket maddelerinin güvenilirliğini test etmek için Cronbach Alpha testi uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan anket formunun Cronbach Alpha değeri 0.92 olarak yüksek bir değer olarak hesaplanmıştır. Test sonuçlarına göre veri toplama aracı olarak oluşturulan bu anketteki maddelerin güvenilir olduğu söylenebilir. Resmi izinlerin alınmasının ardından anketlerin toplam uygulanma süresi yaklaşık 4 ay sürmüştür. Araştırma ile ilgili elde edilen veriler SPSS 22 istatistik programı kullanılarak frekans, yüzde, gibi merkezi dağılım ölçüleri kullanılarak analiz edilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma verilerinden elde edilen bulgular analiz edilmiş ve tablolar halinde özetlenmiştir.

STEM Algıları	Kesinlikle katılmıyorum			Kısmen katılıyorum			Kesinlikle katılıyorum								
	CİNSİYET		Top %	CİNSİYET		Top %	CİNSİYET		Top %						
	Kadın	Erkek		Kadın	Erkek		Kadın	Erkek							
1) Fen bilimleri dersinde STEM etkinliklerini kullanmanın öğretmen için yararlı olduğunu düşünüyorum.	12	31.6	8	28.6	30.3	20	52.6	19	67.9	59.1	6	15.8	1	3.6	10.6
2) STEM etkinliklerini kullanmanın öğrencileri yetenekli öğrencilerini yetiştirmek için gerekli olduğunu düşünüyorum.	5	13.2	2	7.1	10.6	7	18.4	4	14.3	16.7	26	68.4	22	78.6	72.7
3) STEM'in öğrencilere üst düzey düşünme becerileri kazandırdığını düşünüyorum.	3	7.9	2	7.1	7.6	10	26.3	7	25	25.7	25	65.8	19	67.9	66.7
4) STEM etkinlikleriyle ders işlemenin faydalı olduğunu düşünüyorum.	3	7.9	2	7.1	7.6	12	31.6	7	25	28.8	23	60.5	19	67.9	63.6
5) STEM etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarılarına olumlu etkisinin olduğunu biliyorum.	3	7.9	5	17.9	12.1	13	34.2	6	21.4	28.8	22	57.9	17	60.7	59.1
6) STEM etkinliklerinin öğrencilerin daha kalıcı öğrenmelerini sağladığını düşünüyorum.	4	10.5	4	14.3	12.1	8	21.2	8	28.6	24.2	26	68.4	16	57.1	63.6
7) STEM etkinliklerinin öğrencilerin derse olan ilgilerini arttırdığı görüşündeyim.	4	10.5	4	14.3	12.1	8	21.2	8	28.6	24.2	26	68.4	16	57.1	63.6
8) STEM etkinliklerinin bütün fen konularına uygun olduğu kanaatindeyim.	8	21.1	3	10.7	16.7	16	42.1	20	71.4	54.5	14	36.8	5	17.9	28.8
9) STEM etkinliklerinin öğrencilere problem çözme becerisi kazandırdığını düşünüyorum.	3	7.9	1	3.6	6.1	14	36.8	13	46.4	41	21	55.3	14	50	53
10) STEM etkinliklerini yaptıktan sonra öğrencileri değerlendirmenin zor olduğunu düşünüyorum.	9	23.7	7	25	24.2	22	57.9	16	57.1	57.6	7	18.4	5	17.9	18.1
11) STEM etkinlikleri yapan öğrencilerin daha yaratıcı fikirler ürettiğini düşünüyorum.	4	10.5	3	10.7	10.6	10	26.3	11	39.3	31.8	24	63.2	14	50	57.6
12) STEM etkinliklerinin günlük yaşamdaki problemlerle ilişkilendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.	4	10.5	4	14.3	12.1	11	28.9	7	25	27.3	23	60.5	17	60.7	60.6
13) STEM etkinlikleri uygularken gruplar arasında rekabetin oluşmasının öğrenciler için olumlu etki yarattığını düşünüyorum.	8	21.1	7	25	22.7	14	36.8	10	35.7	36.4	16	42.1	11	39.3	40.9
14) STEM etkinliklerini uygularken materyal eksikliğinin yaşanmasının etkinliği aksattığı görüşündeyim.	7	18.4	2	7.1	13.6	10	26.3	10	35.7	30.3	21	55.3	16	57.1	56.1

15) Fen programında yer alan kazanımlar için STEM etkinliklerinin uygun olduğunu düşünüyorum.	3	7.9	3	10.7	9.1	21	55.3	20	71.4	62.1	14	36.8	5	17.9	28.8
16) Okulda STEM etkinliklerini uygulamanın zaman kaybına yol açacağını düşünüyorum.	17	44.7	12	42.9	43.9	17	44.7	11	39.3	43.9	4	10.5	5	17.9	13.6
17) Haftalık fen bilimleri dersi saatlerinin STEM etkinliklerini uygulamak için yeterli olmadığını düşünüyorum.	6	15.8	5	17.9	16.7	7	18.4	8	28.6	22.7	25	65.8	15	53.6	60.6
18) STEM etkinliklerini kalabalık sınıflarda uygularken öğrencilerin derse karşı olan ilgisinin ve dikkatinin dağıldığını düşünüyorum.	12	31.6	4	14.3	24.2	9	23.7	16	57.1	37.9	17	44.7	8	28.6	37.9

Tablo 2. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin STEM' e İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Tablo 2' de görüldüğü gibi öğretmenlerin kesinlikle katılmıyorum, kısmen katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum seçeneklerini işaretleme yüzde ve frekanslarının cinsiyetlerine göre dağılımı gösterilmiştir. 'Fen bilimleri dersinde STEM etkinliklerini kullanmanın öğretmen için yorucu olduğunu düşünüyorum' şeklinde ifade edilen Madde 1'e öğretmenlerin %30.3'ü kesinlikle katılmadığını, %59.1'i kısmen katıldığını, %10.6'sı da kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin çok az bir kısmı STEM etkinliklerini fen bilimleri derslerinde kullanmanın yorucu olduğunu düşünmektedirler. 'STEM etkinliklerinin bütün fen konularına uygun olduğu kanaatindeyim' şeklinde ifade edilen Madde 8'e öğretmenlerin %16.7'si kesinlikle katılmadığını, %54.5'i kısmen katıldığını ve %28.8'i de kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu maddeye öğretmenlerin hemen hemen yarısı kısmen katılmıştır. Yani öğretmenler STEM etkinliklerinin bütün fen konularına tam anlamıyla uygun olmadığını düşünmektedirler. 'STEM etkinliklerini yaptıktan sonra öğrencileri değerlendirmenin zor olduğunu düşünüyorum' şeklinde ifade edilen Madde 10'a ise öğretmenlerin %24.2'si kesinlikle katılmadığını, %57.6'sı kısmen katıldığını, %18.1'i de kesinlikle katıldığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin çoğunun bu maddeye kısmen katılmasının sebebi STEM etkinliklerini nasıl değerlendireceklerini tam olarak bilmiyor oldukları için olabilir. 'Fen programında yer alan kazanımlar için STEM etkinliklerinin uygun olduğunu düşünüyorum' şeklinde ifade edilen Madde 15'e öğretmenlerin %9.1'i kesinlikle katılmadığını, %62.1'i kısmen katıldığını ve %28.8'i kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin büyük bir kısmı fen programında yer alan kazanımlar için STEM etkinliklerinin uygun olup olmadığı konusuna kısmen katılmışlardır. 'Haftalık fen bilimleri dersi saatlerinin STEM etkinliklerini uygulamak için yeterli olmadığını düşünüyorum' şeklinde belirtilen Madde 17'ye öğretmenlerin %16.7'si kesinlikle katılmadığını, %22.7'si kısmen

katıldığını ve %60.6'sı da kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenler haftalık fen bilimleri ders saatlerinin STEM etkinlikleri için yeterli olmadığını düşünmektedirler. Belki ders saati sayısı artırılarak bu soruna çözüm bulunabilir. 'STEM etkinliklerini kalabalık sınıflarda uygularken öğrencilerin derse karşı olan ilgisinin ve dikkatinin dağıldığını düşünüyorum' şeklinde ifade edilen Madde 18'e göre öğretmenlerin %24.2'si kesinlikle katılmadığını, %37.9'u kısmen katıldığını, %37.9'u da kesinlikle katıldığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin Madde 18'e verdikleri cevaplar birbirine yakın çıkmıştır.

STEM Algıları	Kesinlikle katılmıyorum				Kısmen katılıyorum				Kesinlikle katılıyorum						
	Kadın	Erkek	Top %		Kadın	Erkek	Top %		Kadın	Erkek	Top %				
19) Öğrencilerin STEM etkinliklerine karşı olumlu tutumları olduğunu düşünüyorum	4	10.5	2	7.1	9.1	15	39.5	15	53.6	45.5	19	50	11	39.3	45.5
20) STEM etkinliklerinin uygulanmasının öğrenci tarafından dezavantajların olduğunu düşünüyorum	14	36.8	9	32.1	34.8	19	50	14	50	50	5	13.2	5	17.9	15.1
21) STEM etkinliklerine katılan öğrencilerin işbirlikli çalışmayı öğrendiğini gözlemliyorum	3	7.9	3	10.7	9.1	15	39.5	10	35.7	37.9	20	52.6	15	53.6	53
22) STEM etkinlikleri yapan öğrencilerin özgüvenlerinin geliştiğini görüyorum	2	5.3	1	3.6	4.5	17	44.7	16	57.1	50	19	50	11	39.3	45.5
23) STEM etkinliklerinin öğrencilere birbirlerinin fikirlerine saygı duymayı öğrettiğini görüyorum	4	10.5	4	14.3	12.1	12	31.6	8	28.6	30.3	22	57.9	16	57.1	57.6
24) Sınıfta STEM etkinlikleri yapılan öğrenciler için zevkli olduğunu düşünüyorum	8	21.1	2	7.1	15.1	22	57.9	17	60.7	59.1	8	21.1	9	32.1	25.8

Tablo 3 Fen Bilimleri Öğretmenlerinin STEM' in Öğrencilere Katkısına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğretmenlerin kesinlikle katılmıyorum, kısmen katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum seçeneklerini işaretleme yüzde ve frekanslarının cinsiyetlerine göre dağılımı gösterilmiştir. 'Öğrencilerin STEM etkinliklerine karşı olumlu tutumları olduğunu düşünüyorum' şeklinde ifade edilmiş olan Madde 19'a göre öğretmenlerin %9.1'i kesinlikle katılmadığını, %45.5'i kısmen katıldığını %45.5'i ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. 'STEM etkinliklerinin uygulanmasının öğrenci tarafından dezavantajlarının olduğunu düşünüyorum' şeklindeki Madde 20'ye göre öğretmenlerin %34.8'si kesinlikle katılmadığını, %50'si kısmen katıldığını %15.1'i ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu STEM etkinliklerinin öğrenciler tarafından dezavantajlı olmadığını ifade etmişlerdir. STEM etkinliklerine katılan öğrencilerin işbirlikli çalışmayı öğrendiğini gözlemliyorum' şeklinde ifade edilmiş olan Madde 21'e öğretmenlerin %9.1'i kesinlikle katılmadığını, %37.7'u kısmen katıldığını ve %53'ü kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Yani öğretmenlerin çoğu

STEM etkinliklerinin öğrencilere işbirlikli çalışmayı öğrettiği fikrine katılmışlardır. 'STEM etkinlikleri yapan öğrencilerin özgüvenlerinin geliştiğini görüyorum' şeklinde ifade edilmiş olan Madde 22'ye öğretmenlerin ve %4.5'i kesinlikle

katılmadığını %50'si kısmen katıldığını, %45.5'i kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenler STEM etkinlikleri yapan öğrencilerin özgüvenlerinin geliştiğini düşünmektedirler. 'STEM etkinliklerinin öğrencilere birbirlerinin fikirlerine saygı duymayı öğrettiği görüşümdedir' şeklinde ifade edilen Madde 23'e öğretmenlerin %12.1'i ise kesinlikle katılmadığını, %30.3'ü kısmen katıldığını ve %57.6'sı kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu madde de öğretmenlerin yarısından fazlası STEM etkinliklerinin öğrencilere birbirlerinin fikirlerine saygı duymayı öğrettiği görüşüne katılmaktadırlar. 'Sınıfta STEM etkinlikleri yapmanın öğrenciler için zevkli olduğunu düşünüyorum' şeklinde belirtilen Madde 24'e ise öğretmenlerin %15.1'i kesinlikle katılmadığını, %59.1'i kısmen katıldığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin %25.8'i ise madde 24'e kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Yani öğretmenler sınıfta STEM etkinlikleri yapmanın öğrenciler için zevkli olduğunu düşünmektedirler.

STEM Algıları	Kesinlikle katılmıyorum					Kısmen katılıyorum					Kesinlikle katılıyorum				
	CİNSİYET					CİNSİYET					CİNSİYET				
	Kadın	Erkek	Top %	f	%	Kadın	Erkek	Top %	f	%	Kadın	Erkek	Top %	f	%
25) STEM temelli etkinlikleri uygularken zorluklar yaşıyorum.	0	0	0	0	0	22	57.9	21	75	65.2	16	42.1	4	14.3	30.3
26) STEM etkinliklerini uygularken öğrencilerin seviyesine inebiliyorum.	5	13.2	6	21.4	16.7	26	68.4	17	60.7	65.2	7	18.4	5	17.9	18.2
27) Öğrenme-öğretme ortamında STEM etkinliklerini kullanmak için yeterli beceriye sahibim.	5	13.2	6	21.4	16.7	26	68.4	17	60.7	65.2	7	18.4	5	17.9	18.2
28) STEM konusunda yeterli alan bilgisine sahibim.	8	21.1	5	17.9	19.7	21	55.3	17	60.7	57.6	9	23.7	6	21.4	22.7
29) STEM' i kullanarak öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerin öğrenme performanslarını geliştirmeyi biliyorum.	6	15.8	6	21.4	18.2	25	65.8	17	60.7	63.6	7	18.4	5	17.9	18.2
30) STEM etkinliklerini derslerimde kullanmayı uygun buluyorum.	1	2.6	2	7.1	4.5	19	50	17	60.7	54.5	18	47.4	9	32.1	40.9
31) STEM etkinliklerini uygularken öğrencilere yeterli kadar rehberlik yapıyorum.	4	10.5	5	17.9	13.6	23	60.5	18	64.3	62.1	11	28.9	5	17.9	24.2
32) STEM etkinliklerini fen bilimleri dersinde her zaman kullanıyorum.	10	26.3	9	32.1	28.8	24	63.2	17	60.7	62.1	4	10.5	2	7.1	9.1
33) STEM etkinlikleriyle sınıfta daha rahat ders işleyebiliyorum.	11	28.9	8	28.6	28.8	17	44.7	17	60.7	51.5	10	26.3	3	10.7	19.7
34) STEM etkinliklerini kullanarak öğrencilerin derse olan ilgisini daha kolay çekebiliyorum.	5	13.2	7	25	18.2	21	55.3	12	42.9	50	12	31.6	9	32.1	31.8
35) STEM etkinliklerinin sonuçlarını çok yönlü değerlendirebiliyorum.	9	23.7	3	10.7	18.2	18	47.4	20	71.4	57.6	11	28.9	5	17.9	24.2
36) Kendi başıma farklı STEM etkinlikleri hazırlayabiliirim.	8	21.1	3	10.7	16.7	22	57.9	20	71.4	63.6	8	21.1	5	17.9	19.7
37) STEM etkinliklerini yaparken öğrencilerin zamanı iyi kullanmalarına önem veriyorum.	4	10.5	4	14.3	12.1	21	55.3	15	53.6	54.5	13	34.2	9	32.1	33.3
38) STEM etkinliklerini uygularken sabırla öğrencilerin keşif yapmalarını bekliyorum.	6	15.8	6	21.4	18.2	24	63.2	17	60.7	62.1	8	21.1	5	17.9	19.7
39) STEM etkinliklerini sınıfta yapmadan önce uygulayıp hataları ve eksik yönlerini belirliyorum.	5	13.2	6	21.4	16.7	23	60.5	15	53.6	57.6	10	26.3	7	25	25.7
40) Ders sırasında özellikle fen konularını STEM ile ilişkilendirirken sorun yaşıyorum.	14	36.8	5	17.9	28.8	19	50	15	53.6	51.5	5	13.2	8	28.6	19.7
41) STEM etkinliklerini uygularken disiplinler arasında sorun yaşıyorum.	12	31.6	6	21.4	27.3	22	57.9	15	53.6	56.1	4	10.5	7	25	16.6
42) Teknoloji ve mühendislik eğitimi alanında eksiklerim olduğunu düşünüyorum.	4	10.5	3	10.7	10.6	26	68.4	18	64.3	66.7	8	21.1	7	25	22.7
43) Üniversitede aldığımız eğitimlerin STEM konusunda tamamen yetersiz olduğunu düşünüyorum.	11	28.9	9	32.1	30.3	11	28.9	3	10.7	21.2	16	42.1	16	57.1	48.5
44) Matematik eğitimi alanında yetersiz olduğumu düşünüyorum.	19	50	15	53.6	51.5	12	31.6	9	32.1	33.3	7	18.4	4	14.3	16.7
45) STEM etkinliklerini uygularken fen konularını ilişkilendirmede eksiklikler yaşıyorum.	13	34.2	8	28.6	31.8	22	57.9	15	53.6	56.1	3	7.9	5	17.9	12.1

Tablo 4. Fen bilimleri Öğretmenlerinin STEM ile İlgili Kendilerini Değerlendirmelerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Tablo 4'te görüldüğü gibi öğretmenlerin kesinlikle katılmıyorum, kısmen katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum seçeneklerini işaretleme yüzde ve frekanslarının cinsiyetlerine göre dağılımı gösterilmiştir. 'STEM temelli etkinlikleri uygularken zorluklar yaşıyorum' şeklinde ifade edilmiş olan Madde 25'e göre öğretmenlerin %4.5'i kesinlikle katılmadığını, %65.52'si kısmen katıldığını %30.3'ü ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin çok az bir kısmı STEM temelli etkinlikleri uygularken zorluklar yaşadığını belirtmiştir. 'STEM etkinliklerini uygularken öğrencilerin seviyesine inebiliyorum' şeklinde ifade edilmiş olan Madde 26'ya göre öğretmenlerin %16.7'si kesinlikle katılmadığını, %65.2'si kısmen

katıldığını ve %30.3'ü ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Yani öğretmenlerin çoğu kısmen de olsa STEM etkinliklerini uygularken öğrencilerin

seviyesine inebildiğini düşünmektedir. 'Öğrenme-öğretme ortamında STEM etkinliklerini kullanmak için yeterli beceriye sahibim' şeklinde ifade edilmiş olan Madde 27'ye göre öğretmenlerin %16.7'si kesinlikle katılmadığını, %65.2'si kısmen katıldığını, %30.3'ü de kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin yarısından çoğu yine bir önceki madde de olduğu gibi kısmen de olsa bu maddeye katılmışlardır. Yani öğrenme-öğretme ortamında STEM etkinliklerini kullanmak için yeterli beceriye sahip olduklarını düşünen öğretmenler çoğunluktadır. 'STEM konusunda

yeterli alan bilgisine sahibim' şeklinde ifade edilen Madde 28'e öğretmenlerin %19.7'si kesinlikle katılmadığını, %57.6'sı kısmen katıldığını %22.7'si de kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin az bir kısmı STEM konusunda yeterli alan bilgisine sahip olmadığını düşünmektedir. 'STEM'i kullanarak

öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerin öğrenme performanslarını geliştirmeyi biliyorum' şeklinde ifade edilen Madde 29'a Öğretmenlerin %18.2'si kesinlikle katılmadığını, %63.6'sı kısmen katıldığını ve %18.2' si de kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin büyük bir kısmı STEM'i kullanarak öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerin öğrenme performanslarını geliştirmeyi bildiğini kısmen de olsa düşünmektedir. 'STEM etkinliklerini derslerimde kullanmayı uygun buluyorum' şeklinde ifade edilen Madde 30' a ise öğretmenlerin %4.5'i kesinlikle katılmadığını, %54.5'i kısmen katıldığını, %40.9'u da kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin çok az bir kısmı STEM etkinliklerini derslerinde kullanmayı uygun bulmadığını, büyük bir çoğunluk ise STEM etkinliklerini derslerinde kullanmayı uygun bulduğunu düşünmektedir. 'STEM etkinliklerini uygularken öğrencilere yeteri kadar rehberlik

yapıyorum' şeklinde ifade edilen Madde 31' e öğretmenlerin %13.6'sı kesinlikle katılmadığını, %62.1'i kısmen katıldığını ve %24.2' si ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenler genel anlamda STEM etkinliklerini uygularken öğrencilere yeteri kadar rehberlik yaptıklarını düşünmektedir. 'STEM etkinliklerini fen bilimleri dersinde her zaman kullanıyorum' şeklinde ifade edilen Madde 32' ye öğretmenlerin %28.8'i kesinlikle katılmadığını, %62.1' i kısmen katıldığını, %9.1'i kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin çok az bir kısmı bu maddeye kesinlikle katılmıştır. Yani öğretmenler STEM

etkinliklerini fen bilimleri dersinde her zaman kullanamamaktadır. 'STEM etkinlikleriyle sınıfta daha rahat ders işleyebiliyorum' şeklinde ifade edilen Madde 33' e öğretmenlerin %28.8'i kesinlikle katılmadığını, %51.5' i kısmen katıldığını ve %19.7' si ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Yani öğretmenlerin hemen hemen yarısı STEM etkinlikleriyle sınıfta daha rahat ders işleyebilmeye kısmen de olsa katılmıştır. 'STEM etkinliklerini kullanarak öğrencilerin derse olan ilgisini daha kolay çekebiliyorum' şeklinde ifade edilen Madde 34' e ise öğretmenlerin %18.2'si kesinlikle katılmadığını, %50' si kısmen katıldığını ve %31.8' i de kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin yarısı bu maddeye kısmen katılırken STEM etkinliklerini kullanarak öğrencilerin derse olan ilgisini daha kolay çekebildiğini düşünen öğretmenlerin yüzdesi az değildir. 'STEM etkinliklerinin çok yönlü sonuçlarını değerlendirebiliyorum' şeklinde ifade edilen Madde 35'e öğretmenlerin %18.2'si

kesinlikle katılmadığını, %57.6'sı kısmen katıldığını ve %24.2'si de kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin yarısından fazlası yine bu maddeye de kısmen katılmıştır. 'Kendi başıma farklı STEM etkinlikleri hazırlayabilirim' şeklinde ifade edilen Madde 36' ya öğretmenlerin %16.7'si kesinlikle katılmadığını, %63.6'sı kısmen katıldığını, %19.7'si kesinlikle katıldığını belirtmiş. Öğretmenlerin büyük bir kısmı kendi başına STEM etkinlikleri hazırlayabileceğine kısmen de olsa katılmışlardır. Bu yüzdeye göre çok daha az bir kısmı ise bu maddeye kesinlikle katılmıştır. 'STEM etkinliklerini yaparken öğrencilerin zamanı iyi kullanmalarına önem veriyorum' şeklinde ifade edilen Madde 37'e ise öğretmenlerin %12.1'i kesinlikle katılmadığını, %54.5' i kısmen katıldığını ve %33.3'ü kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin az bir kısmı STEM etkinliklerini yaparken öğrencilerin zamanı iyi kullanmalarına önem vermediğini düşünmektedir. 'STEM etkinliklerini uygularken sabırla öğrencilerin keşif yapmalarını bekliyorum' şeklinde ifade edilen Madde 38'e öğretmenlerin %18.2'si kesinlikle katılmadığını, %62.1 kısmen katıldığını ve %19.7' si de kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Yani öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu kısmen STEM etkinliklerini uygulama sırasında öğrencilerin keşif yapmaları için sabırla beklediğini ifade etmiştir. 'STEM etkinliklerini sınıfta yapmadan önce uygulayıp hataları ve eksik yönlerini belirliyorum' şeklinde ifade edilen Madde 39' a öğretmenlerin %16.7'si kesinlikle katılmadığını, %57.6'sı kısmen katıldığını ve %25.7' si de kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

Öğretmenlerin az bir kısmı STEM etkinliklerini sınıfta yapmadan önce uygulayıp hataları ve eksik yönlerini belirlemediğini, yarısından fazlası ise kısmen de olsa bu maddeye katıldığını ifade etmiştir.

Ders sırasında özellikle fen konularını STEM ile ilişkilendirirken sorun yaşıyorum' şeklinde ifade edilen Madde 40'a öğretmenlerin 28.8'i kesinlikle katılmadığını, %51.5'i kısmen katıldığını, %19.7'si ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin az bir kısmı bu maddeye kesinlikle katılmıştır. Öğretmenlerin yarısından az fazlası da ders sırasında özellikle fen konularını STEM ile ilişkilendirirken sorun yaşadığını kısmen de olsa kabul etmiştir. 'STEM etkinliklerini uygularken disiplinler arasında sorun yaşıyorum' şeklinde ifade edilen Madde 41' e öğretmenlerin %27.3'ü kesinlikle katılmadığını, %56.1'i kısmen katıldığını ve %16.6' sı da kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin az bir kısmı STEM etkinliklerini uygularken disiplinler arasında

sorun yaşadığını kabul etmiştir. Yarısından çoğu ise bu maddeye kısmen katılmıştır. 'Teknoloji ve mühendislik eğitimi alanında eksiklerim olduğunu düşünüyorum' şeklinde ifade edilen Madde 42'ye öğretmenlerin %10.6'sı kesinlikle katılmadığını, %66.7' si kısmen katıldığını, %22.7'si de kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Yani öğretmenlerin az bir kısmı teknoloji ve mühendislik eğitimi alanında eksiklerinin olduğunu düşünmektedir. 'Üniversitede aldığımız eğitimlerin STEM konusunda tamamen yetersiz olduğunu düşünüyorum' şeklinde ifade edilen Madde 43'e öğretmenlerin %30.3'ü kesinlikle katılmadığını, %21.2'si kısmen katıldığını, %48.5'de kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin neredeyse yarısı üniversitede aldığımız eğitimlerin STEM konusunda tamamen yetersiz olduğunu düşünmektedir. 'Matematik eğitimi alanında yetersiz olduğumu düşünüyorum' şeklinde ifade edilen Madde 44' e ise öğretmenlerin %51.5

kesinlikle katılmadığını, %33.3' ü kısmen katıldığını ve %16.7'si de kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin yarısından fazlası matematik eğitimi konusunda yetersiz olmadığını düşünmekte, az bir kısmı da matematik eğitiminde yetersiz olduğunu düşünmektedir. 'STEM etkinliklerini uygularken fen konularını ilişkilendirmede eksiklikler yaşıyorum' şeklinde ifade edilen Madde 45' e ise öğretmenlerin %31.8'i kesinlikle katılmadığını, %56.1'i kısmen katıldığını ve %12.1' i ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu maddede de öğretmenlerin yarısından çoğu kısmen da olsa STEM etkinliklerini uygularken fen konularını ilişkilendirme de eksiklikler yaşadığını kabul etmiştir. Öğretmenler STEM konusunda kendilerini değerlendirirken neredeyse bütün maddelere çoğunluk olarak kısmen katılmışlardır. Maddelere kesinlikle katılan ve kesinlikle katılmayan öğretmen yüzdeleri kısmen katılma yüzdelerine göre düşük çıkmıştır. Buradan

STEM Algıları	Kesinlikle katılmıyorum					Kısmen katılıyorum					Kesinlikle katılıyorum				
	CİNSİYET					CİNSİYET					CİNSİYET				
	Kadın		Erkek		Top %	Kadın		Erkek		Top %	Kadın		Erkek		Top %
	f	%	f	%	Top %	f	%	f	%	Top %	f	%	f	%	Top %
46) STEM etkinlikleri için gerekli malzemeleri getirmede öğrenciler ekonomik sıkıntılar çekmektedir.	7	18.4	3	10.7	15.1	19	50	14	50	50	12	31.6	11	39.3	34.8
47) Sınıf koşulları STEM etkinliklerini uygulamak için uygundur.	23	60.5	14	50	56.1	11	28.9	10	35.7	31.8	4	10.5	4	14.3	12.1
48) STEM etkinliklerini uygularken sınıflarda heterojen gruplar oluşturmak çok zordur.	12	31.6	3	10.7	22.7	21	55.3	18	64.3	59.1	5	13.2	7	25	18.2
49) Sınıfların kalabalık olması STEM etkinliklerinin uygulanmasında sorunlar yaratmaktadır.	7	18.4	1	3.6	12.1	11	28.9	10	35.7	31.8	20	52.6	17	60.7	56.1
50) Öğrencilerin araştırma yapmaları için STEM etkinliğini uygularken sınıflarda bilgisayar olması gerekir.	9	23.7	5	17.9	21.2	10	26.3	12	42.9	33.3	19	50	11	39.3	45.5
51) STEM etkinliklerini uygulamak için okullarda uygun atölyeler kurulması gerekir.	4	10.5	2	7.1	9.1	6	15.8	6	21.4	18.2	28	73.7	20	71.4	72.7
52) Birçok okul STEM etkinliklerini uygulamak için yeterli fiziki ve teknolojik donanıma sahip değildir.	4	10.5	6	21.4	15.2	9	23.7	5	17.9	21.2	25	65.8	17	60.7	63.6
53) STEM etkinlikleri uygulanırken sınıflarda grup çalışmasına uygun düzenlemeler yapmak çok zordur.	5	13.2	3	10.7	12.1	23	60.5	17	60.7	60.6	10	26.3	8	28.6	27.3
54) STEM etkinliklerinin uygulandığı sınıflarda öğrenci sayısının daha az olması gerekir.	5	13.2	3	10.7	12.1	3	7.9	2	7.1	7.6	30	78.9	23	82.1	80.3
55) STEM etkinliklerini uygularken sınıflar da yuvarlak masalar olması gerekir.	9	23.7	6	21.4	22.7	13	34.2	14	50	40.9	16	42.1	8	28.6	36.4
56) STEM uygulamaları için sınıflarda akıllı tahtaların yer alması gerekir.	4	10.5	3	10.7	10.6	6	15.8	9	32.1	22.7	28	73.7	16	57.1	66.7

Tablo 5. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin STEM İçin Gerekli Fiziki Koşullara İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

öğretmenlerin STEM konusunda tam olarak bilgi sahibi olmadığı ve konu üzerinde her zaman hakimiyet kuramadıklarını da anlayabiliriz.

Tablo 5'te görüldüğü gibi öğretmenlerin kesinlikle katılmıyorum, kısmen katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum seçeneklerini işaretleme yüzde ve frekanslarının cinsiyetlerine göre dağılımı gösterilmiştir. 'STEM etkinlikleri için gerekli malzemeleri getirmede öğrenciler ekonomik sıkıntılar çekmektedir' şeklinde ifade edilen Madde 46'da öğretmenlerin %15.1'i kesinlikle katılmadığını, %50'si kısmen katıldığını ve %34.8'i ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Yani öğretmenlerin çok az bir kısmı bu maddeye katılmamaktadırlar. 'Sınıf koşulları STEM etkinliklerini uygulamak için uygundur' şeklinde belirtilen Madde 47'de ise öğretmenlerin %56.1'i kesinlikle katılmadığını, %31.8'i kısmen katıldığını ve %12.1'i ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin büyük bir kısmı STEM etkinliklerini uygulamak için sınıf koşullarının uygun olmadığını düşünmektedirler. 'STEM etkinliklerini uygularken sınıflarda heterojen gruplar oluşturmak çok zordur' şeklinde ifade edilen Madde 48'e öğretmenlerin %22.7'si kesinlikle katılmadığını, %59.1'i kısmen katıldığını ve %18.2'si de kesinlikle katıldığını belirtmiştir. STEM etkinliklerini uygularken sınıflarda heterojen gruplar oluşturmanın zor olduğuna öğretmenlerin yarısından çoğu kısmen katılmışlardır. Yani öğretmenler STEM etkinlikleri için heterojen gruplar oluşturmanın her zaman zor olmadığını düşünmektedirler. 'Sınıfların kalabalık olması STEM etkinliklerinin uygulanmasında sorunlar yaratmaktadır' şeklinde ifade edilen Madde 49'a öğretmenlerin %12.1'i kesinlikle katılmadığını, %31.8'i kısmen katıldığını, %56.1'i ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

Öğretmenlerin yarısından çoğu sınıfların kalabalık olmasının STEM etkinlikleri uygularken sorunlar yarattığını düşünmektedirler. 'Öğrencilerin araştırmaya yapmaları için STEM etkinliğini uygularken sınıflarda bilgisayar olması gerekir' şeklinde ifade edilen Madde 50'ye öğretmenlerin %21.2'si kesinlikle katılmadığını, %33.3'ü kısmen katıldığını, %45.5'i ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin neredeyse yarısı öğrencilerin araştırmaya yapmaları için STEM etkinliklerini uygularken sınıflarda bilgisayar olması gerektiğini düşünmektedirler. 'STEM etkinliklerini uygulamak için okullarda uygun atölyeler kurulması gerekir' şeklinde ifade edilen Madde 51'e öğretmenlerin %9.1'i kesinlikle katılmadığını, %18.2'si kısmen katıldığını, %72.7'si ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Yani

öğretmenlerin çok büyük bir kısmı STEM etkinlikleri için atölyelerin kurulması gerektiğini düşünmektedir. 'Birçok okul STEM etkinliklerini uygulamak için yeterli fiziki ve teknolojik donanıma sahip değildir' şeklinde ifade edilen Madde 52'ye öğretmenlerin %15.2'si kesinlikle katılmadığını, %21.2'si kısmen katıldığını, %63.6'sı kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin büyük bir kısmı bu maddede de birçok okulun STEM etkinliklerini uygulamak için yeterli fiziki ve teknolojik donanıma sahip olmadığı fikrine katılmıştır. 'STEM etkinlikleri uygulanırken sınıflarda grup çalışmasına uygun düzenlemeler yapmak çok zordur' şeklinde ifade edilen Madde 53'e öğretmenlerin %12.1'i kesinlikle katılmadığını, %60.6'sı kısmen katıldığını, %27.3'ü ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

Yine öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu STEM etkinliklerini uygularken sınıflarda grup çalışmalarına uygun düzenlemeler yapmanın çok zor olduğuna kısmen de olsa katılmışlardır.

Sınıfların kalabalık olması da bunun en önemli sebebidir. 'STEM etkinliklerinin uygulandığı sınıflarda öğrenci sayısının daha az olması gerekir' şeklinde ifade edilen Madde 54'e öğretmenlerin %12.1'i kesinlikle katılmadığını, %7.6'sı kısmen katıldığını ve %80.3'ü de kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu madde de bir önceki maddeye verilen cevabı destekler nitelikte çıkmıştır. Öğretmenlerin çok büyük bir kısmı STEM etkinliklerinin uygulandığı sınıflarda öğrenci sayısının daha az olması gerektiğini düşünmektedirler. 'STEM etkinliklerini uygularken sınıflarda yuvarlak masalar olması gerekir' şeklinde ifade edilen Madde 55'e öğretmenlerin %22.7'si kesinlikle katılmadığını, %40.9'u kısmen katıldığını, %36.4'ü de kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Genel olarak öğretmenler bu maddeye de kısmen de olsa katılmışlardır. 'STEM uygulamaları için sınıflarda akıllı tahtaların yer alması gerekir' şeklinde ifade edilen Madde 56'ya ise öğretmenlerin %10.6'sı kesinlikle katılmadığını, %22.7'si kısmen katıldığını ve %66.7'si de kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin birçoğu STEM uygulamaları için sınıflarda akıllı tahtaların da yer alması gerektiğini düşünmektedirler. Buradan da anlaşılacağı gibi öğretmenler sınıflar da STEM etkinliklerini uygularken sınıfların fiziki koşullarının da önemli olduğunu düşünmektedirler. Sınıfların kalabalık olmamasını ve teknolojik donanıma sahip olmasını beklemektedirler.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak sonuçlar özetlenerek, tartışılmakta ve bu sonuçlara bağlı olarak da bazı öneriler sunulmuştur;

Araştırmadan elde edilen bulgular göz önünde bulundurulduğunda öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu STEM etkinliklerini derslerde kullanmanın öğretmen için yorucu olduğunu, bu etkinliklerin tam olarak bütün fen konularına uygun olmadığını, haftalık fen bilimleri ders saatlerinin STEM etkinliklerini uygulamak için yeterli olmadığını düşünse de yetenekli öğrenciler yetiştirmek için STEM etkinliklerinin gerekli olduğunu, öğrencilere üst düzey düşünme becerileri ve problem çözme becerileri kazandırdığını düşünmektedirler. Ayrıca bu etkinliklerle ders işlemenin daha faydalı olduğu, öğrencilerin akademik başarılarının arttığı, öğrencilere daha kalıcı öğrenmeler sağladığı, öğrencilerin derse olan ilgilerini arttırdığı bunun yanında öğrencilere yaratıcı fikirler üretme fırsatı verdiği, etkinliklerin günlük yaşamdaki problemlerle ilişkilendirilmesi gerektiği ve materyal eksikliğinin etkinlikleri uygularken sıkıntılar yarattığı, bu etkinlikleri uygulamanın çok fazla zaman kaybına yol açmayacağı ve gruplar arasında da rekabetin oluşmasının fena olmadığı, bu etkinlikleri değerlendirmenin de çok zor olmadığı görüşünde oldukları da elde edilen sonuçlar arasındadır. Barcelona' da (2014) yaptığı çalışmada STEM etkinliklerini uygulamanın öğrencilerin akademik başarılarını arttırdığını ve iyi bir öğrenme sağladığını ifade etmiş ve STEM etkinlikleri ile gerçek yaşam problemlerini çözme tecrübesini edinen öğrencilerin 21. yüzyıl ekonomisine iyi bir şekilde hazırlanmış olacaklarını ifade etmiştir. Ayrıca STEM eğitiminin sınıflarda uygulanmasının öğrenme ortamlarının daha etkili olmasını sağlayarak öğrencilerin keşfetme, araştırma ve öğrenme isteklerini de daha fazla arttırdığı belirlenmiştir (ITEA, 2009). Ayrıca, STEM disiplinlerinden biri olan mühendislik alanında da öğrencilerin yaparak ve yaşayarak kendi deneyimlerini geliştirerek fen ve matematik derslerindeki başarılarını arttırdıkları yönünde (NAE ve NRC, 2009; Kelly, 2010) sonuçlara yer veren çalışmalarda araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri ile paralellik göstermektedir. Çorlu (2012)'ya göre de STEM eğitiminin önemli amaçlarından biri yaratıcılıkları ve keşfetme duyguları yüksek bir nesil yetiştirmektir. Lantz (2009) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre de, STEM öğrenenler üzerinde problem çözme yöntemini ve yaparak

yaşayarak öğrenme şekillerini kullanmalıdır. Ayrıca STEM eğitimi eski yöntemlerle değil özel olarak hazırlanmış ölçeklerle şekillendirilmelidir. Eski değerlendirme yöntemleriyle STEM eğitimi değerlendirmek de pek mümkün görülmemektedir. Nitekim öğrencilerin sınıf içinde yapılan etkinliklerde gruplar eşliğinde yapılan işbirlikli öğrenme faaliyetleri de öğrenmeyi olumlu yönde etkileyen ve STEM' e olan ilgiyi arttıran tekniklerdendir (Wyss vd., 2012). Benzer biçimde Ceylan (2014) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre de STEM öğretim tasarımı uygulamaları öğrencilerin akademik başarılarını arttırmakta, problem çözme becerilerini ve yaratıcılıklarını geliştirmektedir. İrkiçatal (2016)'a göre de okul sonrası STEM etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarılarını arttırdığını ve öğrencilerin STEM disiplinlerine olan ilgilerinin arttığı sonucuna varılmıştır. Altan, Yamak ve Kırıkkaya (2016)' da yaptıkları çalışmada STEM eğitiminin kalıcı öğrenmeler sağladığı, motive edici ve eğlenceli olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmadan elde edilen bulgular da bu araştırma sonuçları ile uyumludur. Ayrıca öğretmenler STEM etkinliklerini uygularken gruplar arasında rekabetin oluşmasının öğrenciler için olumlu etki yaratığına ve derse karşı olan ilgi ve dikkati de arttırdığını belirtmişlerdir. Morrison (2006)'a göre de, bütünsel STEM eğitimi, öğrencileri problemleri daha iyi çözebilen, yenilikçi, yaratıcı, kendine özgüveni olan, mantıksal düşünen ve teknolojiyi iyi kullanabilen bireyler olarak yetiştirmektedir. Özçakır-Sümen ve Çalışıcı (2016)'ya göre de STEM etkinlikleri öğrencilerin derse aktif katılımını sağladığı için ders saatlerinin de daha verimli kullanıldığını ifade etmişlerdir. Nitekim ülkemizde yapılan benzer diğer araştırmalarda da, STEM etkinliklerinin öğrencilerin başarılarını arttırdığını, öğrencilerin STEM alanlarına yönelik olumlu tutumlar geliştirdiklerini ve öğrencilerin STEM disiplinlerinde kariyer yapmalarını sağlayabilecekleri ortaya çıkmıştır (Ceylan, 2014; Yamak, Bulut ve Dündar, 2014; Baran ve arkadaşları, 2016; Gülhan ve Şahin, 2016; Özçakır-Sümen ve Çalışıcı, 2016).

Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu kısmen de olsa STEM etkinliklerini uygularken zorluklar yaşadığına, bu etkinlikleri uygularken öğrencilerin seviyesine inebildiğine, öğrenme-öğretme ortamlarında STEM etkinliklerini uygularken yeterli beceriye sahip olduğuna, STEM konusunda yeterli alan bilgisine sahip olduğuna, STEM'i kullanarak öğrencilerin öğrenme performanslarını geliştirebildiğine, STEM etkinliklerini derslerinde kullanmayı uygun

bulduğuna, etkinlikleri uygularken öğrencilere yeteri kadar rehberlik yapabildiğine, STEM etkinliklerini fen bilimleri her zaman kullandığına, STEM etkinlikleriyle sınıfta daha rahat işleyebildiğine, bu etkinliklerle öğrencilerin derse olan ilgilerini daha kolay çekebildiğine katılmaktadırlar. Ayrıca STEM etkinliklerinin sonuçlarını çok yönlü değerlendirebildiği, kendi başına farklı STEM etkinlikleri hazırlayabildiği, STEM etkinliklerini uygularken öğrencilerin zamanı iyi kullanmalarına önem verdiği, bu etkinlikler sırasında sabırla öğrencilerin keşif yapmalarını beklediği, etkinlikleri sınıfta yapmadan önce uygulayıp hatalı ve eksik yönlerini belirlediği, ders sırasında fen konularını STEM ile ilişkilendirirken sorun yaşadığı, ayrıca STEM etkinliklerini uygularken disiplinler arasında da sorun yaşadığı, teknoloji ve mühendislik alanlarında da eksikliklerinin olduğu görüşündedirler. Ancak öğretmenlerin çoğu matematik alanında yetersiz olduğunu düşünmemektedir. Ayrıca üniversitede alınan eğitimlerin STEM konusunda tamamen yetersiz olduğuna kesinlikle katılan öğretmen sayısı da neredeyse yarı yarıyadır.

Öğretmenlerin birçoğu sınıf koşullarının STEM etkinliklerini uygulamak için uygun olmadığını, sınıfların kalabalık olmasının STEM etkinliklerinin uygulanmasında sorunlar yarattığını, öğrencilerin araştırma yapmaları için sınıflarda bilgisayar olması gerektiğini, bu etkinlikleri uygularken okullarda uygun atölyeler kurulması gerektiğini düşünmektedirler. Ayrıca birçok okulun STEM etkinliklerini uygulamak için yeterli fiziki ve teknolojik donanımına sahip olmadığını, sınıflarda uygulama yaparken uygun düzenlemeler yapmanın çok zor olduğunu, bu etkinlikleri uygularken sınıflarda heterojen gruplar oluşturmanın kolay olmadığını, öğrencilerin etkinlikler için malzeme getirme konusunda zaman zaman ekonomik sıkıntılar çektiğini, STEM etkinliklerini uygularken sınıflardaki öğrenci sayılarının daha az olması gerektiğini de ifade etmektedirler. PCAST(2010)'a göre de İyi bir STEM öğretmeni öğrencilerini derse karşı teşvik etmeli, onların meraklarını harekete geçirecek sorular sormalıdır. Bu nedenle öğretmenlerin, öğrencileri STEM eğitimiyle ilgili etkinlikler yapmak için öğrenmeye karşı nasıl istekli hale getirebileceklerini de bilmeleri gerekmektedir. Bu etkinlikler için sınıflarda akıllı tahtaların ve yuvarlak masaların da olması gerektiği görüşündedirler. STEM hakkındaki öğretmenlerin bu görüşleri de PCAST(2010), NRC (2000) ve Morrison (2006)'nın araştırma sonuçları ile de

uyumludur. Genel öğretmenlerin STEM eğitimi ve STEM etkinlikleri hakkında olumlu görüşlere sahip oldukları söylenebilir. Ancak benzer araştırmaların daha fazla sayıda fen bilimleri öğretmeni ile yapılması ayrıca araştırmanın sadece fen bilimleri öğretmenleri ile değil de diğer branşlardaki öğretmenlerle de yapılması önerilebilir. Ayrıca STEM eğitimi ile ilgili öğretim programları ve stratejiler geliştirilmeli, üniversitelerde özellikle eğitim fakültelerinde STEM eğitimi ile ilgili dersler de programa alınmalı, STEM konusu ile ilgili daha fazla kitap yazılmalı ve bu kitaplar Türkçe olmalı, okullarda görev yapan öğretmenler için STEM eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitim ve seminerler düzenlenmeli, STEM eğitimi ile ilgili okullarda, illerde ve ülke çapında dikkat çeken yarışmalar düzenlenmeli ve öğrenciler bu yarışmalara katılması için özendirilmeli ve STEM otobüsleri oluşturulup bunların illerde gezdirilerek öğrencilere uygulama yapılması için fırsatlar tanınması ve belirli yerlerde STEM eğitim merkezleri kurulmalıdır.

KAYNAKÇA

Altan, E. B., Yamak, H., ve Kırıkkaya, E. B. (2016). Hizmetöncesi Öğretmen Eğitiminde FETEMM Eğitimi Uygulamaları: Tasarım Temelli Fen Eğitimi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (2).

Bakırcı, H. & Kutlu, E. (2018). Fen Bilimleri Öğretmenlerinin FETEMM Yaklaşımı Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi. *Türk Bilgisayar ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 9(2), 367-389.

Baran, E., Bilici, S. C., & Mesutoglu, C. (2016). Moving STEM beyond schools: Students' perceptions about an out-of-school STEM education program. *International Journal of Education in Mathematics, Science and Technology*, 4(1), 9-19.

Barcelona, K. (2014). 21st century curriculum change initiative: A focus on STEM education as an integrated approach to teaching and learning. *American Journal of Educational Research*, 2(10), 862-875.

Buyruk & Korkmaz (2016). FETEMM Farkındalık Ölçeği (FFÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Part B: *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 13(2), 61-76.

Bybee, R. W. (2013). *The case for STEM education: challenges and opportunities*. Virginia: NSTA Press, 116 p.

Ceylan, S. (2014). Ortaokul Fen Bilimleri Dersindeki Asitler ve Bazlar Konusunda Fen, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik (FETEMM) Yaklaşımı ile Öğretim Tasarımı Hazırlanmasına Yönelik Bir Çalışma. *Uludağ Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*.

Çorlu, M. S. (2012, June). Fen, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik (FETEMM) Eğitimi Teorik Çerçevesi [A theoretical framework for STEM education]. X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresinde sunuldu, Niğde.

Çorlu, M.S., Capraro, R.M. & Capraro, M.M. (2014). Introducing STEM education: Implications for educating our teachers in the age of innovation. *Education and Science*, 39(171), 74-85.

Dugger, W. E. (2010). Evolution of STEM in the United States (Paper) Presented at the 6th Biennial International Conference on Technology Education Research on Dec 8-11, 2010 in Australia.

Gökbayrak, S. & Karışan D. (2017). Altıncı sınıf öğrencilerinin FeTeMM temelli etkinlikler hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-40.

Gülhan, F., & Şahin, F. (2016). Fen-Teknoloji-Mühendislik-Matematik Entegrasyonunun (STEM) 5. sınıf Öğrencilerinin Bu Alanlarla İlgili Algı ve Tutumlarına Etkisi. *Journal of Human Sciences*,

13(1), 602-620.

Hacıömeroğlu, G. & Bulut, A.S. (2016). Entegre FETEMM Öğretimi Yönelim Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Bilgisayar ve Matematik Eğitimi Sempozyumu, Bildiri Özetleri*, 626-630.

Heaverlo, C. (2011). *STEM Development: A Study of 6th-12th Grade Girls' Interest and Confidence in Mathematics and Science*. Doctoral dissertation. Iowa State University, Iowa.

Hiğde, E., Keleş, F. & Aktamış, H. (2020). STEM alanlarına ve öğretimine yönelik tutumları inceleyen model çalışması. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (2), 1145-1160.

International Technology Education Association. (2009). *The overlooked STEM imperatives: Technology and Engineering K-12 Education*. Reston, VA: Author.

İrkıçatal, Z. (2014). Fen, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik (FETEMM) İçerikli Okul Sonrası Etkinliklerin Öğrencilerin Başarılarına ve FETEMM Algıları Üzerine Etkisi.

Karakaya, F., Ünal, A., Çimen, O. & Yılmaz, M. (2018). Fen Bilimleri Öğretmenlerinin STEM Yaklaşımına Yönelik Farkındalıkları. *JRES*, 5(1), 124-138.

Kelley, T. (2010). Staking the claim for the "T" in STEM. *Journal of Technology Studies*, 36 (1), 2-11.

Lantz, H. B. (2009). Science, Technology, Engineering, and Mathematics (STEM) Education: What form? What function?

Kennedy, J. Quinn, F., & Taylor, N. (2016). The school science attitude survey: a new instrument for measuring attitudes towards school science. *International Journal of Research & Method in Education*, 39(4), 422-445.

Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018a). *Matematik Dersi Öğretim Programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Basım Evi.

Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018b). *Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı (ilkokul ve ortaokul 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Basım Evi.

Morrison, J. (2006). *TIES STEM education monograph series, attributes of STEM education*. Baltimore, MD: TIES.

National Academy of Engineering and National Research Council. (2009). *Engineering in K-12 education: Understanding the status and improving the prospects*. Washington, DC: NAP.

National Research Council (NRC). (1996). *National*

Science Education Standards. National Academy Press. Washington D.C.

Özçakır-Sümen, Ö., & Çalışıcı, H. (2016). Pre-service teachers' mind maps and opinions on STEM education implemented in an environmental literacy course. *Educational Sciences: Theory ve Practice*, 16, 459-476.

President's Council of Advisors on Science and Technology (2010). *Prepare and Inspire: K-12 Education In Science, Technology, Engineering, and Math (STEM) For America's Future*. Report To The President

Rogers, C., & Portsmore, M. (2004). Bringing engineering to elementary school. *Journal of STEM Education: innovations and research*, 5(3).

Thomas, T. A., (2014). *Elementary teachers' receptivity to integrated science, technology, engineering, and mathematics (STEM) education in the elementary grades*. (Doctoral dissertation). Retrieved from Proquest. (3625770).

Uluyol, Ç. & Eryılmaz, S. (2015). 21. Yüzyıl becerileri ışığında FATİH projesi değerlendirmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2).

Wang, H. (2012). *A New era of science education: science teachers' perceptions and classroom practices of science, technology, engineering, and mathematics (STEM) integration*. (Doctoral dissertation). Retrieved from Proquest. (3494678)

Yamak, H., Bulut, N., ve Dünder, S. (2014). 5. sınıf öğrencilerinin bilimsel süreç becerileri ile fene karşı tutumlarına FeTeMM etkinliklerinin etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(2).

ULUSLARARASI İNSAN VE SANAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi (IJHAR), Pardüs Yayıncılığının desteği ile Haziran 2016 yılında yayın hayatına başlamış, 2019 yılında Uludağ Koleji- Uludağ Gelişim Akademisi yayıncı desteği ve kurucu heyet ortaklığı ile kurumsal değişim sağlayarak, ilke, hedef ve amaçlarını güncellemiş akademik bir dergidir. İjhar'ın temel ilke ve amacı Dünya ve Türkiye'deki halkbilimi, sanat ve kültürel miras çalışmalarını izlemek, disiplinler arası yapılan araştırmaları yayımlamak ve bu alandaki çalışmaları uluslararası düzeye taşımaktır. İjhar, yayın hayatına başladığı günden başta ULAKBİM Dergipark olmak üzere, Google Academic, DoçPlayer, Road Open Acces, International Standart Serial Namber, Academic Resource, DRJI Indexed Journal, İdealOnline, World Cat ve Islamic Market gibi birçok ulusal ve uluslararası indexlerde taranmaya başlamıştır.

Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları dergisi (IJHAR), öncelikle Mustafa Kemal Atatürk'ün ilke ve inkılapları doğrultusunda, kültürü araştırma ve yaşatma ilkelerini benimsemiştir. Yayınlarında UNESCO'nun 2003 yılında aldığı kararlar doğrultusunda "Somut Olmayan Kültürel Miras" listesine bağlı kalmayı amaçlanmıştır. Dergimize hem basılı hem de elektronik www.ijhar.net, www.ijhar.org adreslerinden ulaşılabilir.

ULUDAĞ
GELİŞİM
AKADEMİSİ
INTERNATIONAL SCHOLAR ACADEMY

www.ijhar.net / www.ijhar.org
ijharjournal@gmail.com / P:+90 (224) 4130006

Uludağ Gelişim Akademisi 29 Ekim Mah. İzmir Yolu Cad. No:404 Nilüfer / BURSA